SLUŽBA BOŽJA
LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST
GODINA V MAKARSKA 1965. BROJ 1

VINOGRAD CVJETA!

Dok je generalni tajnik koncila msgr. Pericle Felici na javnoj sjednici, 21. XI 1964, u prepunoj crkvi sv Petra čitao koncilsku konstituciju »O Crkvi«, netko se pod glas izrazio: »To je biser nad biserima«! Za vrijeme čitanja osjećao sam radost što je tako veličanstvenim izrazima opisan subjekt koji vrši liturgiju, Crkva, otajstveno Kristovo tijelo, a iza čitanja nametnula mi se misao iz Pjesme nad pjesmama: »NAŠ VINOGRAD CVJETA« (Pj n pj 2, 15).

Odabrani izraelski narod, »vinograd Gospoda Sabaota« (Iz 5, 2), brižno zasađen, ograđen i čuvan nije urodio očekivanim rodom. Kad je u vinograd došao gospodarev sin, Spasitelj, izbacili su ga vinogradari izvan vinograda i ubili (Mt 21, 39). Novi vinogradari, apostoli, njihovi pomoćnici i nasljednici radili su marljivo kroz 20 stoljeća u Božjem vinogradu i ne bez uspjeha.

Ne možemo biti ravnodušni pred činjenicom da Gospodnji vinograd bujno cvjeta. Što je drugo konstitucija o Crkvi nego ugodni miris cvata Gospodnjeg vinograda?! Taj miris osjećamo u svih osam poglavlja konstitucije.

MISTERIJ CRKVE (1. pogl.) pokazuje da su na Kristu, lozovu panju, izrasle brojne mladice.

Te mladice, **NAROD BOŽJI** (2. pogl.), niču danas na svakom mjestu na zemlji i diče se imenom Božjeg vinograda (isp. molit. iza 3. čitanja na Uskrs. bdjenju).

Članovi **HIJERARHIJE** (3. pogl.), vinogradari Božjeg vinograda, sve savjesnije gledaju u čemu je njihova služba, a miris njihove revnosti sve više veseli cijelu Kristovu Crkvu. Čini mi se kao da slušam kako članovi hijerarhije potiču jedni druge: »Pođimo rano u vinograd, da gledamo kako cvate i kako se zameću plodovi« (Pj n pj 7, 12).

Kod LAIKA (4. pogl.) budi se nova svijest da i oni sačinjavaju Crkvu i da su odgovorni za njezin život i rast. To je doista proljeće Crkve na koje se odnosi mnogo puta ponovljena riječ Romana Guardinija: »Zbiva se događaj od neshvatljive važnosti i poput radosne pjesme širom svijeta odjekuje blaga vijest: u dušama se budi Crkva«!

SVETOST (5. pogl.) je cvijeće u Božjem vinogradu. Crkva je danas svetija nego ikada dosad. Bit će i još svetija. Miris duhovnog proljeća osjećamo na svakom koraku. »Cvijeće se pokazalo u našoj zemlji! Vrijeme je pjevanja došlo! Glas se grlice čuo u našoj zemlji! Vinograd cvjeta i miriše!« (Pj n pj 2, 12).

Izabrani dio vinograda, REDOVNIŠTVO (6. pogl.), prednjači u ovoj sveopćoj obnovi. To je dio vinograda zasađen na visinama, »sjenom svojom zasjenio je planine, a granama svojim cedre Božje« (Ps 79, 11).

ESHATOLOŠKA ORJENTACIJA (7. pogl.), čežnja za vječnošću, daje posebno obilježje Crkvi naših dana. Ne zapažamo li da je cjelokupno nastojanje današnje Crkve živi izražaj eshatološkog usklika: »Pohodi ovaj vinograd« (Ps 79, 15)?

Skretanje pažnje na ulogu B. D. MARIJE u misteriju Krista i Crkve (8. pogl.) osobiti je znak duhovnog preporoda koji Crkva počimlje doživljavati. Dahom besmrtnog proljeća odiše pjesma što je pjevamo kod pričešćivanja na blagdan Marijinog ukazanja u Lurdu: »Pohađaš zemlju i napajaš je, puniš je bogatstvom. Natapaš brazde njezine, ravnaš grude njezine, mekšaš je kišnim kapljama, blagoslivaš klice njezine. Kruniš godinu dobročinstvima svojim, zemlja tvoja puni se obiljem (Ps 64, 10-14).

Vrijeme cvjetanja vrlo je značajno vrijeme. Od cvijeća ovise plodovi. Cvijeću se veselimo, ali moramo sve učiniti da ga sačuvamo i pomognemo da donese plod.

»Služba Božja« će nastojati da i u petom godištu doprinese svoj udio u procvatu Božjeg vinograda.

U ovom času nitko ne smije stati skrštenih ruku, samo se diviti ljepoti cvijeća, opajati se njegovim mirisom. Treba se ozbiljno prihvatiti posla. Svim ljudima je upravljen Kristov poziv: »Hajdete i vi u moj vinograd!« (Mt 20. 4).

o. J. RADIĆ

PAVAO VI JE PRAVI PRELAZNI PAPA

Pariski »Le Monde« od 25. XI 1964, str. 8 donio je iz pera svog specijalnog dopisnika Henri Fesquet-a slijedeći članak:

Crkva je započela dvostruku revoluciju: teološku i pastoralnu. Birajući za papu kardinala Roncallia sveti je kardinalski zbor mislio da je izabrao prelaznog papu. No to je bilo netočno. Ivan XXIII je bio proročki papa koji je u manje od dvije godine počeo radikalnom promjenom Crkve.

Po smrti pape Ivana Papao VI preuzima njegovu baštinu. On mora sretno završiti Drugi vatikanski sabor koji Crkvu vodi mnogo dalje nego se to općenito mislilo. Duh Sveti je, pjeva liturgija, Uznemirivač (Perturbateur). Nikada možda nije ovaj izraz našao bolje primjene nego danas.

Pravi prelazni papa je Pavao VI koji svojim krhkim rukama drži dva kraja lanca: tradiciju od jučer od koje on u onom što ona ima dobra ni najmanje ne odstupa i tradiciju od sutra koja se rađa pred našim očima. Evo u čemu je možda tajna Pavla VI: on se ne želi prenagliti da ne bi Crkvu razdijelio na dvoje, da ne dođe do sudara većine koja triumfira i manjine koja je zapostavljena.

Papa je prije svega sudac. Pavao VI umije sasvim dobro obavljati taj posao. Dopušta kadikad da bude neshvaćen i od manjine i od većine. Usamljenost Pavla VI je ista kao i ona velikih ljudi koji imaju veliku odgovornost. Njemu je suđeno da se nikada ne može nikomu potpuno povjeriti i da traži sljemensku liniju posred dnevnih suprotnosti. Odatle njegovi obrati, bojažljivosti, njegova oklijevanja, i onda naglo njegovi simbolični gesti koji otvaraju vrata budućnosti: Jeruzalem, uklanjanje tijare, put u Bombay među siromahe.

Njegova okolina teško razumijeva sve to i stoga sasvim dobronamjerno pita zašto papa ne pođe u Lurd ili Fatimu prije nego ode k poganima.

* * *

Iz trećega zasjedanja što je upravo završilo može se izvući dvostruka pastoralna i teološka pouka. Do nje se dolazi iz razgovora s biskupima i ekspertima.

Crkva počinje nastojati da ne stvara više zakona za uski krug ljudi nego da govori jezikom koji je pristupačan svima. Prvo je svojstvo jednoga odgojitelja da bude razumljiv. C r k v a U č i t e l j i c a mora revidirati svoj katekizam, svoje moralne

traktate da bi vodila više računa o konkretnim prilikama u kojima žive ljudi. To nipošto ne znači da se ona odriče svojih načela nego to znači da ona ne zanemaruje ljude. Ona želi raditi za bića od mesa i krvi a ne više na dezinkarniranim tezama. Prijeći od abstraktnog na konkretno — to je znak doktrinalne zrelosti.

S druge strane Crkva želi ubuduće staviti vjeru više u događaje nego u intelekt, osloniti se na »osjetilo povijesti« (sens d'histoire) — ovaj izraz nekada sumnjiv upotrebio je Pavao VI u završnom govoru trećeg zasjedanja više nego na načela. Ona je, ukratko, voljna okaniti se puke ideologije, sistema u korist života. Živo je biće organizirano, ono ima svoje nutarnje jedinstvo, svoje vlastite odnose, ono raste asimilirajući. To nije hrpa pojmova nego centar odnosa. Taj n a r a v n i i n a d n a r a v n i centar Crkva nalazi u Kristu i njegovu Evanđelju prije nego u herbaru svojih skolastičkih traktata. Kršćanstvo je, a to se previše zaboravilo, povjesna, egzistencijalna, osobna religija.

Ako Crkva želi biti kvasac u tijestu kako to traži od nje njezin Utemeljitelj, onda je naravno da taj kvasac ne bude uz tijesto (sa strane) nego u njemu. Inače je kvasac beskoristan i riskira da se upljesnavi. Razlog razvoda između Crkve i svijeta je baš u tome.

U onom času kad se Crkva približi svijetu a da se s njim ne izjednači (jer čemu bi onda služila?) ona će napustiti »sredstva moći« koja su bila njezina trajna napast od Konstantina, tj. od četvrtog stoljeća i uzeti evanđeoska »sredstva slaboće«. Više se ne nametati nego se predlagati: ne zapovijedati auktoritativno nego služiti; ne govoriti toliko o pravima Crkve koliko o njezinim dužnostima.

Ovu bi revoluciju mogli razumjeti svi ljudi dobre volje, ljudi koji često ne vide u Crkvi nego njezino hijerarhijsko lice koje ih obmanjuje jer previše sliči na lice velikih ovoga svijeta.

Preveo: o. I. VUGDELIJA
FRIBOURG (Švicarska)

Trebamo ljubiti istinu, ali nas ljubav prema istini ne smije odvraćati od istinite ljubavi.

Max Thurian,
redovnik iz Taizéa

LITURGIJSKA OBNOVA

U poglavlju o svetoj glazbi (čl. 112—121) raspravio je koncil gotovo sva pitanja o instrumentalnoj i vokalnoj crkvenoj glazbi koja su danas aktuelna. Polazeći sa stanovišta što ga je naglasio već sv. Pijo X. da je smisao i cilj crkvene glazbe Božja slava i posvećenje ljudi, koncil u čl. 112 utvrđuje da je sveta glazba potreban i integralni dio svečanog bogoslužja. Ona će svoj cilj to bolje postići, što se uže poveže s bogoslužnim činom izrazujući smisao i sadržaj molitava, unapređujući jednodušnost, obavijajući svete obrede većom svečanosti.

Pod »jednodušnošću« koncil razumijeva jednodušnost prisutnih vjernika koji djelatno sudjeluju u pjevanom bogoslužju kako ga kod žrtvenika vrši kler (čl. 113). Biskupima i svima dušobrižnicima stavlja koncil u dužnost da se neprestano brinu da u svakom bogoslužnom činu koji se vrši *in cantu* svi prisutni vjernici uzmognu sudjelovati u smislu čl. 28 i 30 liturgijske konstitucije (čl. 114). Kompozitorima crkvene glazbe stavlja koncil na srce da im kompozicije budu u skladu sa ciljem svete glazbe, da ih mogu pjevati ne samo veliki crkveni zborovi u katedralama i većim crkvama, nego i mali crkveni zborovi u manjim mjestima, i da promiču djelatno učestvovanje svih prisutnih vjernika u pjevanom bogoslužju (čl. 121).

Teorijska i praktička pouka u svetoj glazbi treba da se stalno njeguje u svim sjemeništima, redovničkim kućama i u katoličkim školama i zavodima. Glazbenici i pjevači treba da budu poučeni u liturgiji (čl. 115).

Gregorijanski je koral svojstven rimskoj liturgiji i zato »ceteris paribus« imade u rimskom obredu prednost pred ostalim vrstama svete glazbe koje nisu iz bogoslužja isključene ukoliko odgovaraju duhu liturgije u smislu čl. 30 (čl. 116). Time se misli osobito na polifoniju u stilu Palestrine, kako je njeguje papinska Sikstinska kapela za osobito svečane zgode kada papa celebrira. U čl. 117 izražena je želja da se izda potpunije i kritičnije izdanje liturgijskih knjiga za gregorijansko pjevanje u bogoslužju. Uviđajući da su te knjige određene za velike samostane i za crkve s velikom *schola cantorum* preporuča koncil da se za manje crkve izda priručnik koji će sadržavati jednostavnije napjeve.

O pučkom pobožnom pjevanju neliturgijskih tekstova opetuje koncil u čl. 118 sasvim kratko i koncizno što je već do sada u smislu liturgijske obnove i propisâ Sv. Stolice bilo naglašeno: pučke pobožne popijevke treba njegovati u sastavu

pučkih izvanliturgijskih pobožnosti. U samim liturgijskim funkcijama dopuštene su pučke pobožne popijevke samo prema propisima rubrikâ i drugih crkvenih odredaba. U novim, postkoncilijarnim, izdanjima liturgijskih knjiga bit će ti propisi vjerojatno sakupljeni. Pridoći će, možda, i koja nova formulacija, osobito u vezi sa čl. 119 koji govori o ustupcima u misijskim krajevima, u smislu čl. 39 i 40. Nije vjerojatno da će za ostala područja »latinske crkve«, gdje je kršćanstvo ustaljeno oslanjajući se na evropsku kulturu i civilizaciju, doći do većih promjena u tom pravcu, osim onoga što ćemo reći na kraju ovog odsjeka.

Orgulje su od natrag mnogo stoljeća postale vlastiti instrumenat u »latinskoj crkvi«. Ostale instrumente mogu regionalni biskupski zborovi u smislu čl. 22 § 2, čl. 37 i 40 konstitucije dopustiti u liturgiji, ukoliko su prikladni, ili se mogu prilagoditi liturgiji, odgovaraju dostojanstvu božjega hrama i ako zaista podižu pobožnost vjernika. To vrijedi osobito za misije. Ono što je rečeno za orgulje, važi dakako i za harmonij u manjim crkvama koje ne mogu nabaviti prave orgulje.

Govoreći o liturgijskom jeziku u crkvenom pjevanju koncil u čl. 113 jednostavno upućuje na čl. 36, 54, 63 i 101 konstitucije i ne ulazi bliže u to pitanje. Namjerno je izbjegnuta teza o koralu kao isključivom izrazu latinskog jezika. To se, inače, često naglašava sa ciljem da se sačuva isključivost latinskog jezika u liturgiji »latinske crkve« i neprikosnovenost koralnih napjeva prema latinskom tekstu. Staroslavenski misal i hrvatski obrednik, predočeni komisiji i koncilu, bili su očiti dokaz da se gregorijanski koral može pjevati i u ne-latinskom misnom Ordinariju i u ne-latinskoj psalmodiji, himnodiji, čitanjima, pa i u graduālu i antifonama. Za ove bi, dakako, bilo bolje da se, radi općeg učestvovanja vjernika sa crkvenim zborom, pjevaju napjevom koji bi bio jednostavniji i bliži shvaćanju današnjih vjernika. Koncil se u svojim zaključcima nije upuštao u ova pitanja. Prepustio ih je budućim novim izdanjima liturgijskih knjiga i regionalnim zborovima episkopata koji će ta pitanja riješiti zajedno s pitanjem djelimičnog uvođenja narodnog jezika u liturgiju u smislu čl. 22 § 2, čl. 36, 37 i 40 konstitucije.

Stanovitu novost predstavlja, možda, posljednji stavak čl. 121 u kome je rečeno da tekst svetih popijevaka treba biti u skladu s katoličkom naukom i da ga treba crpsti ponajpače iz

Sv. Pisma i *iz liturgijskih izvora*. Ako se to odnosi, kao što je gotovo sigurno, na tekst pučkih pobožnih popijevaka, tada bi to moglo značiti prodor liturgijskog teksta u pučke pobožne popijevke. To do sada nije bilo dobro gledano, da se blago izrazimo. Time bi, možda, bio otvoren put i većem zamahu pučkih pobožnih popijevaka u liturgiji, osobito u manjim crkvama, ukoliko bi pučke pobožne popijevke pružale barem bitni sadržaj propisanog liturgijskog teksta.

Posljednja glava konstitucije (čl. 122—130) donosi zaključke i direktive o crkvenoj umjetnosti, o crkvenoj zgradi i njezinu uređenju, o liturgijskom posuđu i paramentima, o svetim slikama i kipovima. Oprezno i uopćeno zahvaća koncil u problematiku crkvene umjetnosti kako se ona razvila u novim vremenima i okolnostima.

Umjetnost u crkvi treba da uzdiže ljudske duše k Bogu. Liturgijsko posuđe i paramenti treba da budu prikladniji za svete čine, dostojni i lijepi, bez nepotrebne raskoši. Kao što je to bilo i do sada, tako su i odsad dopuštene promjene u građi, obliku i uresu, kako to donosi sa sobom tehnički napredak i tijek vremena (čl. 122, 124). Crkva nije nikad prihvatila i ne prihvaća ni danas nijedan umjetnički stil kao svoj vlastiti. Crkve se slobodno grade i uređuju prema prilikama kraja i vremena i zahtjevima kršćanskih obreda (čl. 123). Pri tom treba paziti da budu prikladne za vršenje liturgijskih funkcija i za djelatno sudjelovanje vjernika u liturgiji (čl. 124/3). Ova posljednja klauzula predstavlja novinu. Ništa nije određena propisano u tom pravcu. Ali čl. 128 zahtijeva da se — zajedno s liturgijskim knjigama — što prije revidiraju kanoni i propisi o čitavom vanjskom aparatu kojim se služi liturgija, osobito o gradnji crkava, položaju i obliku svetohraništa, krstionice, svetih slika i čitavog crkvenog uresa. Ono što nije sasvim prikladno za obnovljenu liturgiju valja ispraviti ili odstraniti, a što joj ide u prilog treba zadržati ili uvesti. Te će promjene biti unesene u nove liturgijske knjige i u novu redakciju crkvenog zakonika. O svemu tomu brinut će se mjesni Ordinarij za svoju biskupiju i regionalni biskupski zbor za čitavo svoje područje, uz stručni savjet dijecezanske, odnosno interdijecezanske komisije za crkvenu umjetnost, liturgiju i crkvenu glazbu u smislu čl. 126, 44—46 konstitucije. Konačno želi koncil da se klericima za vrijeme filozofijskih i bogoslovskih studija drže predavanja o zdravim načelima i povijesti

crkvene umjetnosti, te uzmognu cijeniti i čuvati crkveno umjetničko blago i umjetnicima kod nabavke i gradnje dati pravilne savjete (čl. 129).

U poređenju glave VI (o svetoj glazbi) i glave VII (o svetoj umjetnosti) upadljiva je jedna velika analogija i jedna velika razlika. Analogija se sastoji u tomu što se i u jednim i u drugim zaključcima i direktivama naglasuje aktivno sudjelovanje vjernika u liturgiji. To je karakteristična crta čitave konstitucije. Razlika je u tomu, što se gregorijanski koral — doduše uz stanovite rezerve — i dalje shvaća kao vlastit način liturgijskog pjevanja rimske crkve. Zato, uopće govoreći, imade prednost pred svim drugim načinima, ne samo u Rimu, nego svuda gdje se liturgija vrši po rimskom obredu. U svim drugim umjetnostima i u t. zv. umjetnom obrtu liturgija nije vezana na neki određeni umjetnički stil. Razlog je ovoj razlici različiti razvitak crkvenog pjevanja i ostalih crkvenih umjetnosti u samom Rimu. Gregorijanski je koral, od vremena sv. Grgura Velikog do danas, ostao bitno nepromijenjen, kao i liturgijski tekst na koji je vezan. Polifonija u stilu Palestrine prati papinske liturgijske funkcije i može se izvoditi samo izuzetno u najvećim crkvama. Premda se polifonija i dalje preporuča (»minime excluditur« čl. 116/2) ukoliko odgovara propisu čl. 30, čini se da je ta preporuka više formalna nego stvarna. Za razliku od pjevanja stilovi su se ostalih umjetnosti, arhitekture, slikarstva, kiparstva, umjetnog obrta, paramentike, u samom Rimu kroz stoljeća mijenjali. Davno je već napuštena bazilika, ali koral je ostao. Možda, ustvari, samo prividno. I u samom Rimu. U množini rimskih samostana i bogoslovskih zavoda zaista se često čuje koral. Ali to nije slučaj u rimskim crkvama koje posjećuju vjernici. Tamo na velike svečanosti pjevaju profesionalni plaćeni pjevači, ponajčešće bez duha i osjećaja, figuralne mise, možda uz nešto korala. Vjernici kod toga nemaju nikakova udjela. Gledaju, slušaju i šute. Inače su, u obične nedjelje, uobičajene jednostavne čitane mise. Vrlo su rijetki vjernici koji prate misu s misalom u ruci. To su obično stranci. Odnos tradicije i progresa, prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, nije u svim glavama konstitucije jednak. Najviše zaostaje u tom pravcu upravo glava VI o crkvenom pjevanju. Većina ostalih glava gleda smjelo naprijed, samo glava VI gleda suviše natrag u nastojanju da se za općenost spasi ono što može još živjeti samo u samostanima i sjemeništima. Niti u katedralama,

općenito govoreći. Jer biskup je prvi liturg u svojoj biskupiji, a katedrala je glavna crkva čitave biskupije. U njoj treba da se vrši primjerno bogoslužje, uz puno aktivno učestvovanje čitavog Božjeg naroda (čl. 41). Ovu okolnost kao da su previdili, sastavljači sheme za VI glavu. Time nastalu prazninu nadoknadit će regionalni biskupski zborovi koji ubuduće imadu veću jurisdikciju u liturgijskom zakonodavstvu nego su imali do sada. Da se uskladi nastojanje oko svete glazbe na čitavom svijetu osnovao je Pavao VI Motuproprijem od 22. XI. 1963, na 60-godišnjicu Motuproprija sv. Pija X. *Tra le sollecitudini* o svetoj glazbi, međunarodno društvo svete glazbe. Ne će to biti nikakav administrativni centar, nego pomoć, potpora, informacije i savjetovanja o povijesti i pravilnom razvitku svih vrsta svete glazbe.

Kako smo — ne samo kod nas, nego i u t. zv. »velikom svijetu« — daleko od onog ideala što nam ga o liturgijskom pjevanju pred oči stavlja liturgijska konstitucija, neka osvijetle samo ovi primjeri. U nadopatiji Panonhalma, ishodištu reda sv. Benedikta i kršćanske kulture u susjednoj Madžarskoj, pjevalo se u blagdane, kod svečane mise, pučke madžarske popijevke, dosta slične našima. Nisu ih pjevali vjernici, nego kor. Liturgičari su bili nezadovoljni, pa je uvedeno koralno pjevanje. Tada su bili nezadovoljni vjernici, jer nisu razumjeli ni teksta ni napjeva. U bazilici sv. Stjepana u Budimpešti bili su — govorim o vremenima između dva rata — postavljeni posebni stolci za odličnike i ljubitelje glazbe. Kod svečane mise pjevao je zbor u nedjelje i blagdane figuralne »mise« znamenitih kompozitora. Ljubitelji glazbe uživali su u koncertu. Vjernici su taj koncert slušali, gledali su sjajne ceremonije u svetištu, i odilazili kući a da nisu doživjeli misu. Ipak, slušajući taj koncert i gledajući te ceremonije, izvršili su svoju »nedjeljnu dužnost«... Na uskrsnu nedjelju 1964 prenosila je Eurovizija pontifikalnu misu iz katedrale sv. Stjepana u Beču. Sjajne ceremonije, pedantno izvedene; bogato i draguljima urešeno liturgijsko ruho; raskošna rasvjeta; mješoviti zbor pjeva latinsku *Krönungsmesse* uz pratnju velikog orkestra; muški i ženski solisti. Misa je bila od početka do kraja latinska, osim propovijedi. I poslanica i evanđelje pjevane su samo latinski. Komentator je tumačio pojedine dijelove mise i pojedine ceremonije. Dok je »subđakon« pjevao poslanicu, »đakon« evanđelje o Isusovu uskrsnuću, kardinal König, kao pontifikant, dnevne molitve, predslovlje i Oče naš,

komentator je, istodobno, vjernicima — koji nisu ništa od toga razumjeli ni mogli razumjeti — prevodio tekst i smisao onoga što je liturg u svetištu pjevao latinski. Sama su se od sebe nadavala pitanja: ne tuku li se ta dva glasa međusobno? zašto je potreban komentator kao posrednik između celebranta i vjernikâ, zapravo kao posrednik posrednika? Nije li to upravo zato da se održi ono što je neodrživo? Nije li sve to bilo za oko i uho, a za duh i srce tako reći ništa? Nije li crkvena glazba u velikom zaostatku za liturgijskom obnovom kako se već na mnogim poljima provodi i kakova lebdi pred očima II Vatikanskom koncilu?

Nije samo crkvena glazba u krizi. I za crkvenu se umjetnost uopće, od graditeljstva do umjetnog obrta, može reći kao da je na bespuću. Ne zna ni što bi, ni kako bi. Traži, pokušava, ali se pravo ne snalazi. Često gradi crkve poput tvorničkih ili kolodvorskih halâ, slika nerazumljive besmislice, izrađuje nagrde, a ne kipove Božjih ugodnika, pravi kaleže i monstrance po uzoru nagradnih pehara za sportska natjecanja. U Rimu su mi preporučili da idem pogledati modernu crkvu sv. Eugenija, sagrađenu za pontifikata Pija XII u počast njegova svetog krsnog imenjaka. Kad je bila dovršena zamolili su Pija XII da je ide pogledati. Razgledavao je i šutio. Na kraju su ga pitali kako mu se sviđa. Odgovor je bila šutnja. Nije htio nikoga povrijediti, ali nije mogao pohvaliti ni arhitekte, ni slikare, ni kipare. Zato je šutio. I mi ćemo se zadovoljiti šutnjom.

Radije ćemo odgovoriti na pitanje kako je i zašto je došlo do ove krize crkvene umjetnosti i crkvene glazbe? Odgovor je jednostavan, premda u neku ruku i porazan. Svaka je umjetnost izraz svoga vremena. Naše je vrijeme prelazno. Staro se i neodređeno-novo sukobljuje i još nije nađena sinteza. Nije nađen izraz današnjice. Tomu pridolazi da je kler, uopće govoreći, premalo upućen u glazbu i umjetnost, a glazbenici i umjetnici velikim su dijelom otuđeni Crkvi, kršćanstvu, liturgiji i religiji uopće. *Nemo dat quod non habet.* Zato su najveće važnosti pobude kleru i poruke umjetnicima u VI i VII glavi liturgijske konstitucije, osobito u čl. 115, 121, 124, 126, 127, 129.

Liturgijska obnova, kako ju je zacrtao II Vatikanski koncil u liturgijskoj konstituciji, obuhvaća obnovu same liturgije i reviziju liturgijskih knjiga, obnovu studija liturgije i liturgijskog duha u kleru, obnovu razumijevanja liturgijskih molitava i čina sa strane vjernikâ koji treba da aktivno učestvuju u

liturgiji, kako je vrši svećenik, uključivši ponajpače i sv. misu, obnovu crkvenog pjevanja i crkvene umjetnosti. Episkopat će, u sporazumu sa Sv. Stolicom i nadležnom koncilskom komisijom, na osnovu brižnog studija, prilagoditi koncilske odredbe i direktive regionalnim prilikama i potrebama. Mi ćemo svećenici, i kao liturgi, prestati biti odijeljeni od naših vjernika. Vršit ćemo službu Božju u duhu i istini, s razumijevanjem i ljubavlju, a ne samo ceremonijozno i formalno. Vjernici će svjesno i radosno, zajedno s nama, davati hvalu Boglu doživljavajući milosti što ih one sadržavaju i pružaju.

Put do ostvarenja ovog programa, kako ga je pred 50 i 60 godina zamislio sv. Pijo X, i kako ga želi provesti II Vatikanski koncil, nije ni kratak ni lagan. Ali, ako i u najčednijem obliku, treba u duhu koncilskih zaključaka i prema direktivama naših biskupa, što prije početi. Početi, dopustite mi, draga braćo svećenici, da to na kraju života kažem, početi od nas samih. Za svakoga nas bit će to nova briga i nov posao. Ali i nov, neslućeno lijep i potresan doživljaj. Kad sam pred tridesetak godina pohađao Klosterneuburg, središte liturgijskog pokreta kako ga je provodio nezaboravni p. Pius Parsch OSA, mnogi su vjernici i svećenici sa svih strana svijeta, na koru stare crkve sv. Gertrude, gdje je bilo mjesto određeno za goste, plakali od uzbuđenja prisustvujući pjevanoj misi kako ju je dolje u crkvi služio p. Pius. Mnogi su mi svećenici, mnogo stariji od mene, rekli tom prilikom da su prvi put doživjeli misu i shvatili njezino značenje. P. Pius išao je svojim putom, uz tihi pristanak svojih poglavara i bečkog kardinala. Nije se mnogo obazirao na šumu zastarjelih rubrikâ. Mi ga, dakako, u ovom ne ćemo slijediti: držat ćemo se onoga što je već rekao koncil i što će nam reći naši biskupi. Uza sve to, ne govorimo li formalno-juridički, nego stvarno, meritorno, tada ne možemo ne vidjeti da je to put nesamo sv. Pija X, nego i put p. Pija Parscha. I svih onih, svećenikâ i vjernikâ, koji su željeli da liturgija ne bude mrtva okamina, nego središte života svećenstva i vjernikâ, cijele Kristove Crkve.

Dr Dragutin Kniewald

ŠE O SODELOVANJU.

Liturgična konstitucija (Lk), objavljena ob koncu drugega zasedanja II. vatikanskega koncila dne 4. dec. 1963, napove-

liturgiji, kako je vrši svećenik, uključivši ponajpače i sv. misu, obnovu crkvenog pjevanja i crkvene umjetnosti. Episkopat će, u sporazumu sa Sv. Stolicom i nadležnom koncilskom komisijom, na osnovu brižnog studija, prilagoditi koncilske odredbe i direktive regionalnim prilikama i potrebama. Mi ćemo svećenici, i kao liturgi, prestati biti odijeljeni od naših vjernika. Vršit ćemo službu Božju u duhu i istini, s razumijevanjem i ljubavlju, a ne samo ceremonijozno i formalno. Vjernici će svjesno i radosno, zajedno s nama, davati hvalu Bogu doživljavajući milosti što ih one sadržavaju i pružaju.

Put do ostvarenja ovog programa, kako ga je pred 50 i 60 godina zamislio sv. Pijo X, i kako ga želi provesti II Vatikanski koncil, nije ni kratak ni lagan. Ali, ako i u najčednijem obliku, treba u duhu koncilskih zaključaka i prema direktivama naših biskupa, što prije početi. Početi, dopustite mi, draga braćo svećenici, da to na kraju života kažem, početi od nas samih. Za svakoga nas bit će to nova briga i nov posao. Ali i nov, neslućeno lijep i potresan doživljaj. Kad sam pred tridesetak godina pohađao Klosterneuburg, središte liturgijskog pokreta kako ga je provodio nezaboravni p. Pius Parsch OSA, mnogi su vjernici i svećenici sa svih strana svijeta, na koru stare crkve sv. Gertrude, gdje je bilo mjesto određeno za goste, plakali od uzbuđenja prisustvujući pjevanoj misi kako ju je dolje u crkvi služio p. Pius. Mnogi su mi svećenici, mnogo stariji od mene, rekli tom prilikom da su prvi put doživjeli misu i shvatili njezino značenje. P. Pius išao je svojim putom, uz tihi pristanak svojih poglavara i bečkog kardinala. Nije se mnogo obazirao na šumu zastarjelih rubrikâ. Mi ga, dakako, u ovom ne ćemo slijediti: držat ćemo se onoga što je već rekao koncil i što će nam reći naši biskupi. Uza sve to, ne govorimo li formalno-juridički, nego stvarno, meritorno, tada ne možemo ne vidjeti da je to put nesamo sv. Pija X, nego i put p. Pija Parscha. I svih onih, svećenikâ i vjernikâ, koji su željeli da liturgija ne bude mrtva okamina, nego središte života svećenstva i vjernikâ, cijele Kristove Crkve.

Dr Dragutin Kniewald

ŠE O SODELOVANJU.

Liturgična konstitucija (Lk), objavljena ob koncu drugega zasedanja II. vatikanskega koncila dne 4. dec. 1963, napove-

duje temeljito obnovo sv. bogoslužja. Obnova se bo izvedla postopoma, kolikor bodo pripravljene duše, da jo sprejmejo.

Osrednja točka obnove je opozorila na velikonočno skrivnost, na odrešilno delo, ki ga je Kristus izvršil s svojim blaženim trpljenjem, vstajanjem od mrtvih in slavnim vnebohodom. Liturgija, zlasti evharistična skrivnost, to delo oznanja in izvršuje. Lk zato daje splošna navodila za sodelovanje vernikov pri liturgiji, da bi se tako v čim večji meri udeleževali sadov odrešenja. Obnova želi »olajšati« (čl. 50) sodelovanje vernikov. Zato daje Lk narodnemu jeziku v liturgiji velike koncesije. Pod istim vidikom napoveduje tudi celotno revizijo liturgičnih knjig in liturgičnih obredov.

Sodelovanje vernikov je v katoliški Cerkvi sedaj bogoslužni zakon in mora postati praksa povsod in zlasti pri nedeljskih mašah (čl. 49). Občestveno obhajanje sv. obredov in posebej evharistične daritve in sv. zakramentov ima prednost pred posamičnim in zasebnim obhajanjem (čl. 27).

Osnove sodelovanja. Sodelovanje vernikov pri božji službi je za starejšo generacijo vernikov novost, kateri se zaradi konservativnosti v verskem življenju ne bo lahko privaditi. Satrejši ljudje v svoji mladosti kaj podobnega po cerkvah niso videli. Vajeni so videti duhovnika pri oltarju, ki mu sicer dvorijo strežniki, sam pa tiho moli. Pevci na koru prepevajo svoje pesmi, ki z dogajanjem na oltarju navadno nimajo nobene veze. Verniki po cerkvi, če so pevci, poslušajo petje, ostali pa se po svoje zaposlujejo: ali molijo iz molitvenika starejšega datuma, ki je zložen v slogu p. Martina Cohema, ali opravljajo razne ljudske pobožnosti, ali pa mašo gledajo in poslušajo, ne da bi pri tem posegali v dejanje, ki se pred njimi dogaja.

Temu se ne smemo čuditi. Katehetična vzgoja jih k temu ni navajala. Zato v verski zavesti starejše generacije ni živela resnica, ki terja sodelovanje. Evharistična liturgija je bila z malimi izjemami ista kot danes. Imela je obliko dialoga med duhovnikom in verniki, mašne molitve so bile zložene večinoma v prvi osebi množine, v kanonu je duhovnik parkrat omenil, da ne daruje sam, ampak z njem vred daruje tudi božja družina, sveto ljudstvo božje, vsi okrok stoječi. Toda klub temu so evharistično daritev imeli, saj praktično, za izključno opravilo duhovnika. Resnica namreč, da liturgična opravila izvršuje Kristus-duhovnik s svojim skrivnostnim telesom, ni živela v zavesti krščanskih vernikov. Prebresti

je morala razburkano valovanje duhovnih tokov, zato je vtonila v morju pozabe. Zasenčilo jo je morda tudi dejstvo, da duhovnik pred oltarjem ni samo namestnik Jezusa Kristusa ampak je tudi predstavnik vernega ljudstva pred Bogom in zato niso imeli za potrebno, da bi ljudstvo dejavno posegalo v liturgična opravila.

Resnica je bibličnega izvora in ne samo plod teološke spekulacije. Poveličani Gospod Jezus je po prihodu Sv. Duha na binkoštni praznik začel graditi svoje skrivnostno telo--Cerkev. S krstom si je tedaj začel in do danes ni nehal pridruževati vernike, svoje skrivnostne ude. Napolnjuje jih s svojim Sv. Duhom, da z njimi vred vrši dela bogočastja in nadaljuje delo odrešenja med vsemi narodi do konca sveta. Poveličani Gospod Jezus, ki v nebesih sedi na božji desnici, na zemlji s svojim skrivnostnim telesom izvršuje duhovniško službo, izvršuje dela božjega češčenja in odrešenja duš.

Potrebna je bila enciklika o sv. bogoslužju Mediator Dei z dne 20. nov. 1947, s katero je Pij XII., kot vrhovni učitelj, ponovno opozoril krščanski svet na to resnico: Sv. liturgija je celotno javno bogočastje skrivnostnega telesa Jezusa Kristusa, to je Glave in njenih udov (M. D. t. 20). Resnica se od tedaj pogosto ponavlja v cerkvenih dokumentih. Ponavlja jo tudi Lk: Vsako liturgično opravilo je dejanje Kristusa duhovnika in njegovega telesa Cerkve (čl. 7 in drugi). Ponavljati jo moramo tudi dušni pastirji, spet in spet, v katehezi in homiliji, da resnica spet zaživi v zavesti krščanskih vernikov, če naj jih pridobimo za sodelovanje pri liturgiji.

Okrožnica prav tako uči, da so kristjani, udje Kristusa duhovnika, po svoji meri deležni njegovega duhovništva, ki je duhovnih na veke (M. D. t. 87), in da je njihovo sodelovanje pravo liturgično dejanje. Pij XII. skuša v zavest krščanskih vernikov ponovno položiti resnico o splošnem duhovništvu in oživeti njegovo službo. Zato govori o odliki in dostojanstvu, o časti in pravici, in o dolžnosti splošnega duhovništva v skladu z opomini sv. Petra: »Vi ste izvoljen rod, kraljevo duhovstvo, svet narod, pridobljemo ljudstvo« (I Pet 2, 8). Isto uči Lk, samo še z večjo urgenco, ko za nekatere prilike sodelovanje vernikov naravnost ukazuje. V čl. 29 Lk tudi uči, da strežniki, bralci, razlagalci in člani pevskega zbora opravljajo pravo liturgično službo. Zato naj svoje opravilo vršijo z isto iskreno pobožnostjo in urejenostjo, ki taki službi pristoja in kakor je božje ljudstvo od njih zahteva.

Resnica je bila kakor domača v krščanski starodavnosti. Njen duh veje iz starih liturgičnih tekstov prav tako kakor iz spomenikov stare krščanske umetnosti. Pozneje se je skrila za drugimi verskimi resnicami, toda živela je še dalje, a samo kakor iskra pod pepelom. V naši dobi pa je spet zažarela v novi svjetlobi. To pa tudi drugače ne more biti, saj je resnica temeljnega pomena za sodelovanje naših vernikov pri sv. bogoslužju.

V luči te resnice nam ne bo težko doumeti drugo, ki je samo logična posledica prve, da je namreč narava sv. bogoslužja občestvenega in hierarhičnega značaja. Sv. bogoslužje opravlja skupnost Cerkev in ne samo posamezniki. V tej skupnosti je več stopenj kakor je v telesu več udov. Niso pa vse stopnje enake, kakor tudi v telesu niso vsi udje enaki. Vsak ud v telesu in vsaka stopnja v telesu Cerkev ima svojo določeno službo. V resnici vemo iz zgodovine bogoslužja, da se je evharistična liturgija v prvih stoletjih opravljala samo v skupnosti Cerkve, ki se je shajala vsak osmi dan prav v ta namen. Vsak izmed navzočnih cerkvenih stanov je nastopal s svojo, sebi lastno vlogo. Ta stara praksa se je obdržala mnogo stoletij. Prekinila jo je »privatna« maša, pri kateri razen mašnega strežnika ni sodeloval nihče drugi. Bogoslužje je tako obledelo kod občestveno in hierarhično dejanje. Lk pa spet podčrtava njegovo pravo, naravo in njegove bistvene lastnosti.

Cerkev je proti protestantski reformi branila hierarhično duhovništvo, pri tem pa se je nehote prezrlo splošno duhovništvo vernikov. To je bil nadaljni razlog, da je sodelovanje vernikov pri bogoslužju popolnoma zamrlo. Pij XII. je v svoji liturgični okrožnici ponovno opredelil stare pojme hierarhičnega in splošnega duhovništva ter pojma koncelebracije in partipacije (sodelovanja), ki so s prejšnjima v zvezi. Koncelebracija je pravica posvečenih duhovnikov, participacija pa krščenih. Krst namreč vcepi vernike v Kristusovo velikonočno skrivnost, ki je v Cerkvi vedno pričujoča in delujoča, predvsem pa v njenih liturgičnih opravilih (čl. 35, 2).

Liturgične knjige v službi sodelovanja. Liturgične knjige, ki so sedaj v rabi, misal in ritual, so nastale v dobi, se verniki niso več dejavno udeleževali bogoslužja. Pred tem časom so pri obhajanju evharistije uporabljali tri knjige: sacramentarium je uporabljal duhovnik, lectionarium bralci in antiphonarium pevci. Šele v dobi privatne maše so

vse naštete knjige združili v eno samo knjigo, v Missale Romanum, ne da bi v njem posebej označilo vloge posameznih udeležnikov. To pa tudi ni bilo treba. V privatni maši, ki so jo v tej dobi uvedli, je vse vloge prevzel duhovnik. Privatna maša je ustvarila sedanji misal.

V novejši dobi smo vernikom priporočali, náj pri maši moljo iz Rimskega misala, ki smo ga jim dali v skrajšani redakciji. To pa ni rešitev v duhu Lk, ki v čl. 28 veli: »Pri bogoslužnih obravilih naj vsakdo dela samo tisto in vse tisto, kar mu gre po naravi stvari in po liturgičnih predpisih«. Zato ni potrebno, celo zgrešeno je v smislu omenjenega člena, če vernike navajamo, naj pri maši berejo iz misala vse molitve, tudi kanon. Vernik pri maši sodeluje, če ob svojem času moli ali poje, kar je njegova vloga, če posluša, če daruje, če v tišini dviga svoje srce k Bogu, predvsem pa če gre k obhajilu.

Lk čl. naroča, naj se pri pregledu liturgičnih knjig skrbno pazi, da bodo rubrike upoštevale delež vernikov. Kaj je delež vernikov? Danes to še ni povsem jasno. Razni liturgiki in razna škofijska navodila za sodelovanje vernikov pri sv. maši se med seboj ne strinjajo glede raznih molitev iz ordinarija maše, kdo je zanje pristojen, da jih moli: ali mašnik sam ali njegovo spremstvo ali verniki. Dvom bo definitivno in avtoritativno rešil napovedani novi misal.

Lk čl. 50 napoveduje revizijo mašnega obreda v tem smislu, da bo celotni mašni obred poenostavljen, da se bodo opustili nekateri obredi, ki so sčasoma nastali kot dvojniki ali pa so jih dodali brez posebne koristi, da bodo dodali nekatere reči iz starodavnosti, ki so se bile izgubile. Revizija mašnega obreda torej ne bo malenkostna, ne bo samo neka izboljšava ali poprava, ampak bo temeljita. Vtis imamo, da te napovedi kažejo v prvi vrsti na zagoneten obred darovanja, ki daritev nekako anticipira. Isti člen veli: »Mašni obred je treba tako spremeniti, da bo bolj jasno viden smisel in medsobojna povezanost delov in da bo olajšano pobožno in dejavno sodelovanje vernikov«. Koncilski očetje torej sami uvidevajo, da je sedanji mašni obred za sodelovanje vernikov preveč zapleten, pretežak, saj je nastal v dobi, ko ljudstvo pri obredu sv. maši ni več sodelovalo. Če torej sodelovanje ne gre, kakor bi želeli, so pač za to razlogi. Upamo, da bo šlo bolje, ko bomo dobili poenostavljeni, prozornejši in lažji obred. Zaradi tega pa ne smemo držati rok križem in čakati nedelavni na novi misal.

Vernike moramo vzgajati k dejavnosti že zdaj! Prebuditi moramo v njih zavest, da je bogoslužje skupno opravilo duhovnikovo in vesnikov.

Koristi sodelovanja. Z liturgično obnovo Cerkev ne bi začela, ako ne bi od nje pričakavala neposrednih pastoralnih koristi. Pričekuje jih z gotovostjo. Prepričana je, da je vnema za gojitev in obnovo sv. bogoslužja previdnostno znamenje božjega vodstva v naši dobi, da je mimohod Sv. Duha v njegovi Cerkvi.

Lk je ena izmed koncilskih pastoralnih instrukcij veljavnih za veseljno Cerkev. Instrukciji bodo postopama sledila navodila za njeno izvršitev. Dala jih bo pristojna cerkvena oblast. Koristi bodo vidne tedaj, ko se bo instrukcija začela resno izvajati.

Predvsem se liturgija obnavlja z namenom, da bi verniki, ki se bodo liturgije dejavno udeležavali, vedno bolj krščansko živeli (čl. 1), in da bi apostolsko delovali med njimi, ki so zunaj (čl. 3). Liturgija naj napolni Cerkev s Kristusovim Duhom, naj ji vtisne Kristusov duhovni obraz, naj pokaže njeno pristno naravo. Pobožnost vernikov naj se hrani iz Kristusove skrivnosti navzoče v liturgiji (čl. 107). Liturgija naj srca vernikov dviga predvsem k praznikom Gospodovim, čigar zveličavne skrivnosti se med letom obhajajo. Sveti časi naj dobe primernost pred godovi svetnikov, da se bo na ustrezen način obhajal celotni krog zveličavnih skrivnosti. Večji poudarek naj dobi v liturgiji tudi eshatološki moment, pričakovanje drugega Gospodovega prihoda v slavi. Tudi ljudske pobožnosti je treba vskladiti z liturgičnimi časi, da bodo s svetim bogoslužjem v skladu, v nekem smislu iz njega izvirale in ljudstvo k njemu vodile (čl. 13).

Že sv. Pij X. je delaj, da ne pozna nobenega boljšega sredstva, ki bi moglo vernike bolj napolniti s Kristusovim Duhom, kot je dejavno udeležba pri liturgiji. Povej s kom se družiš, in jaz ti povem, kdo si. Pregovor ima svojo uporabno vrednost zlasti v liturgiji, saj nikjer bolj kot v liturgiji se družimo in povezujemo k Kristusom.

Dalje smo sodobni kristjani dediči nesrečnega subjektivizma in individualizma, ki je narodom na vseh področjih prinesel mnogo gorja; tudi na verskem. Razbil je v vernikih zavest Cerkve. Cerkev je duhovna velesila, toda ta sila ostane brez moči, dokler zavest Cerkve ne bo ponovno položena v dušo modernega človeka. Liturgična obnova ima v načrtu

tudi to. Lk čl. 41 veli: krščansko življenje v nekem oziru izvira in zavisi od škofa. Zato naroča, naj se skrbi, da se vse božje ljudstvo polno in dejavno udeležuje istih opravil, zlasti iste evharistije v skupni molitvi in okrog istega oltarja, ki mu predsuduje škof, obdan od svojega duhovništva in strežnikov. Mutatis mutandis velja isto za župnika, ki je škofov namestnik (čl. 42). V občestvenem obhajanju župnijske nedeljske maše se bo razvila zavest župnijskega občestva, posredno pa tudi zavest Cerkve, saj župnija v nekem oziru predstavlja po vesoljnem svetu razširjeno Cerkev. Pri občestvenem obhajanju evharistije se med kristjani utrjuje vez ljubezni in edinosti, duše se napolnjujejo z milostjo. V pričakovanju drugega prihoda Kristusovega, ki je z njim povezano vsako obhajanje evharistije, vernikov ne bo zastrupljal posvetni duh, dasiravno bodo zavzeti za napredak v državljanskem življenju in ga bodo po svojih močeh pospeševali tudi sami.

Skušnja uči, da lepo oblikovana božja služba na vernike kar najbolj mogočno in ugodno vpliva. Lepo oblikovana, zlasti po dejavnem sodelovanju, naj bi bila nedeljska služba božja, če naj prinese koristi, ki jih od nje opravičeno pričakujemo.

FILIP KAVČIČ

LITURGIJSKA OBNOVA VATIK. SABORA I OSOBNA POBOŽNOST

Vatikanski je sabor na kraju 2. zasjedanja prihvatio opširan dokumenat u vezi s obnovom liturgije. Prvi je korak učinjen uvođenjem materinskog jezika za poslanicu i evanđelje. Slijedit će još druge opsežne reforme i prilagođavanja — npr. obzirom na vjenčanje, pogreb itd. — tijekom slijedećih godina, kad odigra svu svoju ulogu pokoncilska komisija koja ima da radi prema uputstvima sabora.

Kako bi liturgijska obnova mogla dovesti i do nekih nesporazumaka, ovdje bih želio iznijeti nekoliko misli o odnosu između liturgijske obnove i osobne pobožnosti.

Nova je liturgijska Uredba posve jasno proglasila prednost liturgije nad osobnim pobožnim vježbama. To prvenstvo liturgiji pristoji, jer po njoj sam Krist nastavlja svoja svećeništvo u Crkvi. Tu on obnavlja najveći bogoslužni čin svega stvorenja, svoju žrtvu na križu, i na svijet primjenjuje plod svoga otkupljenja.

tudi to. Lk čl. 41 veli: krščansko življenje v nekem oziru izvira in zavisi od škofa. Zato naroča, naj se skrbi, da se vse božje ljudstvo polno in dejavno udeležuje istih opravil, zlasti iste evharistije v skupni molitvi in okrog istega oltarja, ki mu predsuduje škof, obdan od svojega duhovništva in strežnikov. Mutatis mutandis velja isto za župnika, ki je škofov namestnik (čl. 42). V občestvenem obhajanju župnijske nedeljske maše se bo razvila zavest župnijskega občestva, posredno pa tudi zavest Cerkve, saj župnija v nekem oziru predstavlja po vesoljnem svetu razširjeno Cerkev. Pri občestvenem obhajanju evharistije se med kristjani utrjuje vez ljubezni in edinosti, duše se napolnjujejo z milostjo. V pričakovanju drugega prihoda Kristusovega, ki je z njim povezano vsako obhajanje evharistije, vernikov ne bo zastrupljal posvetni duh, dasiravno bodo zavzeti za napredak v državljanskem življenju in ga bodo po svojih močeh pospešavali tudi sami.

Skušnja uči, da lepo oblikovana božja služba na vernike kar najbolj mogočno in ugodno vpliva. Lepo oblikovana, zlasti po dejavnem sodelovanju, naj bi bila nedeljska služba božja, če naj prinese koristi, ki jih od nje opravičeno pričakujemo.

FILIP KAVČIČ

LITURGIJSKA OBNOVA VATIK. SABORA I OSOBNA POBOŽNOST

Vatikanski je sabor na kraju 2. zasjedanja prihvatio opširan dokumenat u vezi s obnovom liturgije. Prvi je korak učinjen uvođenjem materinskog jezika za poslanicu i evanđelje. Slijedit će još druge opsežne reforme i prilagođavanja — npr. obzirom na vjenčanje, pogreb itd. — tijekom slijedećih godina, kad odigra svu svoju ulogu pokoncilska komisija koja ima da radi prema uputstvima sabora.

Kako bi liturgijska obnova mogla dovesti i do nekih nesporazumaka, ovdje bih želio iznijeti nekoliko misli o odnosu između liturgijske obnove i osobne pobožnosti.

Nova je liturgijska Uredba posve jasno proglasila prednost liturgije nad osobnim pobožnim vježbama. To prvenstvo liturgiji pristoji, jer po njoj sam Krist nastavlja svoja svećeništvo u Crkvi. Tu on obnavlja najveći bogoslužni čin svega stvorenja, svoju žrtvu na križu, i na svijet primjenjuje plod svoga otkupljenja.

Liturgija zaslužuje tu prednost, jer je u njoj sadržan sav poklon i sva zahvalnost Crkve za darove otkupljenja. Uvodnim je načelima svoje Uredbe — i to riječima koje diraju razum i srce — sabor pokazao ljepotu i vrijednost liturgijskog obavljanja Kristovih otajstava. Može se samo željeti, da ta I glava propovijedanjem i razmatranjem postane uvijek više duhovnom svojinom katoličkog puka, a ne nazadnje i svećenika. Uredba pri tom ima i nekoliko izreka o odnosu između liturgijske i osobne pobožnosti. Naglašava vrijednost svojstvenu osobnoj pobožnosti, iako dostavlja da sva osobna molitva mora rasti iz liturgijske i prema njoj se olbikovati. Svaka se naime osobna molitva kršćana konačno obavlja u zajednici Kristova otajstvenog tijela čiji smo udovi mi svi. A molitva Kristova tijela jest upravo crkvena liturgija.

Spomenuta podređenost osobnih pobožnih vježbi ipak ne smije ni na koji način voditi k tome da se one omalovažavaju ili zanemaruju. Naprotiv! Nitko ne smije misliti da je izvršio svoju kršćansku dužnost prema Bogu, u prvom redu svoje molitvene dužnosti, ako se samo potrudi oko pravilnog vršenja liturgije i kod toga ostane. To ne bi nikako odgovaralo shvaćanju Crkve, pa i ako liturgijska Uredba o tome ne govori potanje, nego pravi odnos liturgijske i osobne pobožnosti osvjetljuje skoro mimogred. Premda na ljestvici vrednota liturgijska molitva stoji više od molitve pojedinca, ovdje vrijedi, kao uopće u redu ljubavi, da se u konkretnim odnošajima mora više puta dati prednost manje savršenome pred objektivno savršenijem. Tako će dušobrižna potreba spasavanja ljudi, koji su u pogibelji da duhovno propadnu, dosta često imati prednost pred ne znam kako poželjnim opsežnijim nastojanjima oko liturgije. S jedne strane stoga, što za njih jednostavno nema snagâ ni vremena i jer, s druge strane, prije nego im se otkrije liturgiju mora se ljude pridobiti za vjeru u Crkvu. Apostolu se čak učinilo važnijim naviještati Evanđelje negoli krstiti. Uostalom i Uredba to izražava, kad naznačuje da obavljanje liturgije nije jedina zadaća Crkve.

Bio bi koban nesporazumak, kad bi se htjelo liturgijsku Uredbu tako shvatiti kao da možda ona još nekako trpi osobnu pobožnost i askezu, ali da joj inače ne pridaje ni kakvu posebnu važnost. Takvo bi shvaćanje skoro opet dovelo u pitanje liturgijsku obnovu Crkve. Upravo interesi te obnove traže danas da se još više pazi i njeguje osobna pobožnost. Vjernik naime nije samo član crkvene zajednice i kao takav vezan na

zajedničku liturgijsku pobožnost, nego je i čovjek pojedinac čije je spasenje posve odvisno od njegove vlastite odgovornosti i od osobne odluke. Kao takav mora stoga i taj pojedinac ići k Bogu svojim putem osobne pobožnosti. Nitko, pa ni crkvena zajednica, nije u stanju da mjesto njega preuzme tu odluku o njegovom vlastitom spasenju ili propasti. Iz toga proizlazi da zanemarivanje osobne pobožnosti mora prije ili kasnije dovesti do potkopavanja i mehaniziranja same liturgije. Tko nema nikakve osobne veze s Bogom, taj će uskoro izbjeći vezu i s liturgijskom molitvom zajednice. Ako se osobnim razmatranjem ne podržava život obavljenih otajstava, liturgijski se oblici svojim ponavljanjem posvakidašnje i istroše. A kad takvo bogoslužje postane pukim vanjskim služenjem, tada se obistinjuje riječ Sv. pisma: »Ovaj me narod štuje usnama, a srce mu je daleko od mene« (Mt 15, 8). Onda takva molitva ima pred Bogom samo vrlo malenu ili nikakvu vrijednost.

Na taj način ne bi u svojoj nutrini ispražnjena liturgijska služba imala ništa upliva na nutarnje preoblikovanje čovjeka, za čim liturgijska molitva i obavljanje otajstava, iza klanjanja i štovanja Boga, posebno teži. U molitvi uskrsnog utorka molimo, »da u životu obdržavamo što smo primili u vjeri«. Tek ostvarenjem onoga što izražava liturgijska simbolika i na što navode liturgijske molitve postaje obavljanje otajstva plodno za naš život i rad. Inače se završava napuštanjem kuće Božje i ostaje bez ikakvog upliva na privatni, zvanični, bračni, privredni, politički i socijalni život. Liturgija oblikuje život — što vrijedi za svećenika jednako kao i za laika — samo onome koji se u nju osobno udube i koji je iskoristi u propovijedi i u predavanju. Liturgija nam zaista daje mnogo pobuda k tome, ali se njeno blago mora iskopati vlastitim naprezanjem. Samo po sebi ona nije dostatna za kršćansko oblikovanje svijeta i života kako ga traže mnogovrsne potrebe našeg vremena. Prije svega treba da dobro zasnovana askeza i svladavanje naše grešnosti i slabosti pripremi tlo sakramentalnoj milosti. Smjene što ga božanski sijač sije svetim otajstvima zaista je uvijek dobro, ali donosi rod samo ako vodimo brigu oko prikladne zemlje u svojoj vlastitoj duši. Katkad se rast u Kristu, učestvovanjem u sakramentalnom životu smatra jednostavnim kao organski rast u prirodi koji nužno slijedi svoj nutarnji životni zakon. U stvari je preduvjet našega rasta u Kristu intezivno sudjelovanje s naše strane. Sigurno je da liturgija za nj pruža najvažnije: pravu božansku

moć, ali da se ona s uspjehom primjeni, potreban je naš osobni napor. Dva činioca djeluju kod našeg spasenja: božanski koji u nama djeluje osobito obavljanjem svetih otajstava i sakramentima, te ljudski koji se sastoji od našeg sudjelovanja. Ako manjka čovječja suradnja, sva liturgija i milost ostaju besplodnima. Liturgija zove i traži napor čovjeka, a čovječji napor zove i traži milost koja nam, iako ne isključivo, dolazi liturgijom.

Na taj način između liturgije i osobne pobožnosti ne postoji, kako neki misle, nikakva opreka nego nedjeljiva veza, i to takva da jedna ne može postojati bez druge. Pobožnost koja bi se ograničila na samo liturgijsko-sakramentalno obavljanje svetih otajstava, a da se ujedno ne trudi uvijek dublje shvatiti njihov smisao i utisnuti ga u sav svoj privatni i javni život; pobožnost koja ne bi bila povezana s isto tako jakom težnjom prići bliže Bogu svojim osobnim životom i sve više nasljedovati Krista, takva bi se pobožnost skrutila u neplodnom liturgijsko-sakramentalnom automatizmu. Da, takva pobožnost ne bi mogla ostati po sve pošteđenom a da joj se ne predbaci izvjestan magizam. S druge strane, isto tako i duhovnost koja bi nastojala odijeliti ljudsko nastojanje od liturgijsko-sakramentalne podloge i koja bi se iživljavala sasvim privatno, bez svjesnog sudjelovanja u bogoslužju cjelokupne Crkve kako ga predstavlja liturgija, promašila bi svoju svrhu. Otkad smo primljeni u Kristovu vidljivu zajednicu Crkve i pošto samo preko nje možemo postići svoj spas, mora sva naša osobna molitva i asketsko nastojanje uvijek iznova utjecati u životnu rijeku čitave Crkve koja ga oblikuje i nekako nosi. Od tada se ne možemo BOGU dopasti, ako stojimo sa strane obavljanja i molitve Kristova otajstvenog tijela. U kršćansko djelo spasenja neodjeljivo spada zajedno ono što čini Bog i ono što moramo činiti mi. Sveti je Augustin kazao: Stvoreni smo bez našeg sudjelovanja, ali se nećemo spasiti bez naše suradnje. Sam nam je Krist pružio najljepši primjer takve sinteze. Slavio je liturgijske blagdane izraelskog naroda, ali je s druge strane isto tako jasno naglasio u govoru na gori: »A ti, kad moliš, uđi u svoju skrivenu sobu, zatvori vrata te se pomoli svom Ocu u tajnosti« (Mt 6, 6).

Pravo shvaćena liturgijska pobožnost dakle cijeni osobnu molitvu, razmatranje, ispit savjesti i druge kršćanskom tradicijom prokušane vježbe. Jednostrano ograničavanje na liturgijske čine donijelo bi sa sobom još jednu opasnost, naime po-

novni povratak u liturgijski geto. Služenje Bogu, što liturgiji daje smisao i smjer, bez sumnje je prvo i najveće što čovjek može iskazati svojem Spasitelju i Otkupitelju, ali ipak nije jedino.

Kršćanin nalazi Boga samo putem brata. Vjerniku je predan svijet i sva njegova područja, da ih posveti i po Kristu dovede natrag k Bogu. Zacijelo se to posvećenje svijeta (consecratio mundi) vrši u prvom redu i u temelju po liturgiji, ali ona za naše diferencirane prilike sadrži premalo naputaka za konkretno provođenje tog posvećenja obitelji, raznih zvanja i ljudskog društva. Smatrati da je u njegovanju liturgije uključen sav pastoral i djelovanje kršćana u svijetu vodilo bi isto tako u stranputicu kao kad bi se to njegovanje cijenilo posve dostatnim za osobno preoblikovanje samog sebe u Kristu. Nešto se takovo ne može od liturgije ni tražiti, kad je njezina zadaća druga. U pobožnosti dakle vjernika treba poticati osobnu i socijalnu inicijativu, da se svijet učini kršćanskim.

U prvom redu liturgija upliva samo na ljude koji vjeruju. Nevjerniku ili čovjeku koji stoji sa strane još preostaje dug put da je shvati. Za to se traže iscrpne apostolske i studiozne predradnje. Bilo bi proti shvaćanju Crkve — koja nije samo liturgiju postavila u novo svjetlo nego je isto tako pozvala kršćane na katoličku akciju i na rekristijanizaciju sekulariziranog svijeta — kad bi se sada, pozivanjem na liturgijsku Uredbu, mislilo da se tom nužnom apostolskom radu može davati manje važnosti. Ako bi se zbog njegovanja liturgije braća izgubila, promašili bismo i drugu svrhu liturgije, spasenje ljudi.

Nikad ne smijemo zaboraviti da je najviši kultni čin prema Bogu, što ga je izvršio naš veliki svećenik Isus Krist na križu, ujedno bio i najveći čin bratske ljubavi. On je otkupljenjem ljudi proslavio Boga. Stoga je i mogao izjednačiti drugu zapovijed prvoj, bratsku ljubav Božjoj ljubavi.

Crkva je tijekom dugih stoljeća svoje povijesti u djelu spasenja jedanput više naglašavala ljudsku i osobnu suradnju, a drugiput našu liturgijsku i bivstvenu povezanost s Kristom i s Bogom, a da nije ni na kakav način isključivala jednu od tih dviju strana. U zadnjim je desetljećima Crkva kao zajednica Kristova tijela otvoreno polagala veći naglasak na stranu liturgije, sakramenata i žrtve. Nije se to događalo bez posebnog vodstva Duha Svetoga. Živimo u svijetu koji sve više

gleda na stvarnost trijezno. U znaku smo svjetskog sjedinjavanja na političkom i gospodarskom polju. Individualno treba da uzmakne na korist skupnog, da bi čovječanstvo moglo uopće dalje postojati kao cjelina. Prema toj promjenjenoj svjetskoj situaciji i Božji Duh stavlja na sve vidnije mjesto one vjerske istine i stvarnosti koje su prikladne, da uprav ovaj svijet pokrste i opet ga po Kristu privedu k Bogu. Ali Crkva koja u sva doba mora čuvati svoju općenitost i cjelovitost ne smije nikada dopustiti da snažnijim naglašavanjem bitnoga i skupnoga — koji dolazi do izražaja u liturgiji kao bogoslužju Kristova otajstvenog tijela — bude potlačena druga strana. Dandanas se mora više paziti na njegovanje osobne pobožnosti, da ne bi težnja prema skupnoj pobožnosti vodila u vjerski kolektivizam, sa svim njegovim posljedicama, poznatima s drugih područja, a od kojih je najgora što biva

---

PRED ČETVRTIM LITURGIJSKIM SASTANKOM KLERA

Liturgijska zbilja, koju su učenjaci brižljivo proučavali, s mnogo umijeća i ljubavi izlagali, poprimila je na Drugom Vatikanskom saboru »Uredbom o svetom bogoslužju« nove, jedre i zaobljene obrise neslućene ljepote i obnove snage. Odredbe, koje niču iz spomenutih saborskih odluka, napose one, koje sadrži »Uputa za ispravno provođenje uredbe o svetom bogoslužju«, iziskuje od nas puno razumijevanje, nesebično zalaganje i dosljednu svestranu provedbu. U prvi, temeljni, nezaobilazni stupanj provedbe spomenutih dokumenata, a i svih, koji će slijediti u vezi s njima, ulazi svakako valjana liturgijska kateheza. Bez nje bila bi svaka liturgijska obnova poput nebodera bez pravilno osnovanih i solidno izvedenih temelja.

Uvijek su liturgija i kateheza bile nerazdruživo povezane, jer je već liturgija i svojom pojavnom, osjetnom stranom zbivanja neprestana kateheza, koja naznačuje i naglašuje duhovni svijet, a ujedno ga izgrađuje nedostiživom moći. Liturgija kao kateheza čini to i svojim izričajima ljepote, koji su pristupačni oku i uhu, a popraćuje pokretima, što proizlaze iz punine Duha.

Međutim liturgijske obnove nema i ne može biti, a da joj ne prethodi zdrava i svestrana kateheza djece i odraslih. Budući da na tom području valja još mnogo učiniti, liturgijska kateheza je predmet naših razmatranja na svećeničkom sastanku za vrijeme od 23—25. veljače 1965. godine.

Dr I. ŠKREBLIN

gleda na stvarnost trijezno. U znaku smo svjetskog sjedinjavanja na političkom i gospodarskom polju. Individualno treba da uzmakne na korist skupnog, da bi čovječanstvo moglo uopće dalje postojati kao cjelina. Prema toj promjenjenoj svjetskoj situaciji i Božji Duh stavlja na sve vidnije mjesto one vjerske istine i stvarnosti koje su prikladne, da uprav ovaj svijet pokrste i opet ga po Kristu privedu k Bogu. Ali Crkva koja u sva doba mora čuvati svoju općenitost i cjelovitost ne smije nikada dopustiti da snažnijim naglašavanjem bitnoga i skupnoga — koji dolazi do izražaja u liturgiji kao bogoslužju Kristova otajstvenog tijela — bude potlačena druga strana. Dandanas se mora više paziti na njegovanje osobne pobožnosti, da ne bi težnja prema skupnoj pobožnosti vodila u vjerski kolektivizam, sa svim njegovim posljedicama, poznatima s drugih područja, a od kojih je najgora što biva

---

PRED ČETVRTIM LITURGIJSKIM SASTANKOM KLERA

Liturgijska zbilja, koju su učenjaci brižljivo proučavali, s mnogo umijeća i ljubavi izlagali, poprimila je na Drugom Vatikanskom saboru »Uredbom o svetom bogoslužju« nove, jedre i zaobljene obrise neslućene ljepote i obnove snage. Odredbe, koje niču iz spomenutih saborskih odluka, napose one, koje sadrži »Uputa za ispravno provođenje uredbe o svetom bogoslužju«, iziskuje od nas puno razumijevanje, nesebično zalaganje i dosljednu svestranu provedbu. U prvi, temeljni, nezaobilazni stupanj provedbe spomenutih dokumenata, a i svih, koji će slijediti u vezi s njima, ulazi svakako valjana liturgijska kateheza. Bez nje bila bi svaka liturgijska obnova poput nebodera bez pravilno osnovanih i solidno izvedenih temelja.

Uvijek su liturgija i kateheza bile nerazdruživo povezane, jer je već liturgija i svojom pojavnom, osjetnom stranom zbivanja neprestana kateheza, koja naznačuje i naglašuje duhovni svijet, a ujedno ga izgrađuje nedostiživom moći. Liturgija kao kateheza čini to i svojim izričajima ljepote, koji su pristupačni oku i uhu, a popraćuje pokretima, što proizlaze iz punine Duha.

Međutim liturgijske obnove nema i ne može biti, a da joj ne prethodi zdrava i svestrana kateheza djece i odraslih. Budući da na tom području valja još mnogo učiniti, liturgijska kateheza je predmet naših razmatranja na svećeničkom sastanku za vrijeme od 23—25. veljače 1965. godine.

Dr I. ŠKREBLIN

izbrisana ličnost, osobnost. Kao što se sada i na profanom području radi oko novog i boljeg rada skupnosti, što nužno traži jaču međusobnu povezanost u zajednici, tako se istodobno nastoji ne samo osigurati lična prava nego ih još i proširiti. kako čovjek ne bi bio izručen državnom i gospodarskom mehanizmu koji bi htio nivelirati sve razlike. Na to isto treba paziti i na području Crkve, tim više što spas pojedinca konačno može izvojštiti samo pojedinac sa svojim osobnim stanovištem prema Bogu.

Suglasno s Crkvom ističemo visoku i našem vremenu potrebnu vrijednost liturgije. Time ipak nećemo da zađemo u opasnost, da je protiv njenog smisla proglašujemo jedino apsolutnom vrednotom. Onda bi bila ugrožena i sama tako živo pozdravljena liturgijska obnova, oko koje su se na II vatikanskom saboru vrlo trudili najbolji duhovi pod zapaženim vodstvom Duha Svetoga.

Čovjek je uvijek sklon skrajnostima. Stoga je uprav danas dužnost biskupa, da u pitanju liturgijske i osobne pobožnosti pokazuje na ispravnu katoličku sredinu.

KARD. FRANJO KÖNIG
Iz »Der grosse Entschluss« 1964, 389-92
preveo o. M. K.

MOLITVA ZAJEDNICE

Saborska se Uredba o sv. bogoslužju na dvadesetak mjesta poziva na Sv. pismo. Većinom su to citati koji potvrđuju i tumače načela Uredbe, ali iz jednog izravno potječe njezin 53. član. Kad Sabor naređuje da se opet u nedjelju i zapovjedne blagdane poslije Evanđelja i homilije uvede »molitva vjernika« poziva se na sv. Pavla (I Tim 2, 1—2): »Tako prije svega molim da se čine prošnje, molitve, zazivi, zahvaljivanja za sve ljude, za kraljeve i za sve koji su na vlasti, da mognemo provoditi tih i miran život u punoj pobožnosti i dostojanstvu«. Taj se apostolski običaj sačuvao u misnoj liturgiji svih obreda, u rimskom barem na Veliki petak. Pravom je P. Jungmann nazvao tu molitvu »časnim ostatkom liturgijske tradicije«. I ovdje je Sabor udovoljio želji mnogih pastira i liturgista. Kad će se i kako će se provesti ta saborska odredba?

Tajnik je Vijeća za provedbu Uredbe o sv. bogoslužju A. Bugnini obećao (v. SB 1964, br. 6, str. 6) da će, možda skoro, iz središta biti predloženi tipični obrasci te molitve, kako ih

je posebna grupa stručnjaka skupila iz liturgijske i patristične tradicije. Uza sve to je njegov subrat i glavni suradnik C. Braga u predavanju urednicima liturgijskih časopisa (među kojima je bio i urednik našeg lista) 13. XI 1964. kazao: »Među pomagalima koja traže veću brigu i pažnju mogu se spomenuti: ...sheme za molitvu zajednice koju Uputa povjerava nacionalnim biskupskim skupovima, dok Apostolska stolica ne priredi te sheme ex officio. Prema tome se i biskupskim skupovima ostavlja zadaća da pripravljaju tekst tih molitava. I pravom: ta naime molitva po svojoj naravi traži da ne tvori nešto nepromjenljivo nego da zgodnom raznolikošću vodi računa o potrebama raznih mjesta i vremena. Ako se to ima pred očima, onda je lako shvatiti koliku brigu i pažnju treba uložiti u sastavljanje tih molitvenih obrazaca, jer bi se u njih lako mogle uvući zablude, a još lakše neprikladni izrazi, što bi bilo na štetu same liturgijske molitve«.

Drugi su narodi, osobito oni koji govore francuski, u tome već mnogo učinili i postigli. Da spomenemo samo knjigu J. B. Molin-a i Th. Maertens-a »Pour un renouveau des prières du prône« (No 53. zbirke »Paroisse et liturgie« Bruges 1961). Već Bossuetov Katekizam od g. 1687. ističe da se »prône« kod nedjeljne župske Mise sastoji od propovijedi i zajedničke molitve za razne potrebe. Molin je u spomenutoj knjizi istražio historijski razvoj i sadržaj te molitve, pa na koncu donosi vrlo lijepe primjere pod ovim brojnim naslovima: za društveni mir, za Crkvu, za jedinstvo Crkve, za poglavare Crkve, za ređenike, za redovnike, za misnike, za dobročinitelje, za progonjene kršćane, za utamničenike i izbjeglice, za putnike, za hodočasnike, za bolesne i nemoćne, za one koji su u stanju grijeha, za katekumene, za noseće žene, za župu i mjesto, za razne staleže i zvanja, za radnike, za trgovce, za javne službenike, za domaća ognjišta, za udovice i zapuštene, za sirote i raznovrsne bijednike, za zemaljske plodove i dobra ovog svijeta, za ugodno vrijeme za poljske radove, za kraj javnih nesreća, za pokojne vjernike, za sve potrebe. Zaista dugi niz vrlo širokogrudnih molitava, a kako su srdačno i sažeto sastavljene, neka pokaže barem jedan primjer: »Molimo za sve žene koje očekuju dijete, da im Bog udijeli sretno oslobođenje, a njihovom djetetu skoro krštenje, kršćanski život i kasnije rajsko veselje«.

P. Maertens je na taj historijski dio knjige nadodao svoj savremeni liturgijsko-pastoralni dio. Za sve nedjelje, zapovjedne blagdane, svetkovine koje se imaju slaviti nedjeljom i za druge razne prigode (za manje Marijine blagdane, za ženid-

bu, za pokojne, za svečanu pričest, za osminu sjedinjenja, za dane misija, za potvrdu, za hodočašće, za narodne praznike, za zahvalu, za progonjenu Crkvu) sastavio je kratak uvod o glavnoj značajci dotične Mise ili prigode i na nj nadovezao desetak zaziva. Ove je za svaki dan razdijelio u dva obrasca (»formule sacerdotale« i »formule diaconale«), od kojih je prvi namijenjen za zajednice s izgrađenim vjernicima i koji može predmoliti sam misnik kao nastavak homilije i vezu poučnog i žrtvenog dijela Mise, a drugi obrazac kraćih i jednostavnijih zaziva može predmoliti bilo tko za vrijeme prikazanja.

Ta je knjiga pobudila veliko zanimanje i mnogo je župa uvelo ovu molitvu zajednice preko Mise. Na temelju raznih iskustava i poticaja P. Maertens je drugi obrazac svojih ispravljenih molitava uvrstio sada u »*Missel de l'assemblée chrétienne*« što ga je uz više suradnika pod njegovim vodstvom izdala opatija sv. Andrije (Bruges - Paris 1964).

Naš će list ove godine donositi u slobodnom prijevodu mogih evropskih jezika. I naši bi biskupi mogli, na temelju br. 56 litvene nakane iz tog Misala koji skoro izlazi u prijevodu dru- Upute od 26. IX 1964, dozvoliti da se ove molitve već sada upotrebljavaju barem kao pokus, a svakako je dozvoljeno da se pjeva ili moli »Molitva vjernih« kako je bila u 4 varijante (od kojih su mnoge crkve uvele osobito »Bože, daj mir, jedinstvo«, v. »Popijevke« str. 7) predložena u našoj misnoj godini i sada odobrena od našeg episkopata, koje je odobrenje potvrdilo 12. VII 1964. nadležno Vijeće za provedbu Uredbe o sv. bogoslužju.

Prije samog teksta molitvenih namjena neka je dozvoljena još riječ o nazivu ovog »bisera izgubljenog tokom stoljeća« (kako se izražava A. Bugnini u gore navedenom članku). Uredba i Uputa je zovu »oratio communis seu fidelium«. Ovaj je drugi naziv u vezi s optuštanjem katekumena i javnih grešnika, pa se u starini molila kad bi ostali sami »vjernici« i započeli euharistijski dio sv. Mise. Kako toga više nema, najbolje da prevlada prvi naziv. Obzirom pak da se sada nastoji da sve misne molitve naglas budu što više zajedničke, za ovu bi se mogao pridržati specifični naziv: *molitva zajednice*. Bogoslužjem je riječi zajednica oko te Mise okupljena i oblikovana, da može tim namjenama ući u žrtvu zajednice.

SEDAMDESETNICA

Za svetu Crkvu Božju: neprestano je hrani duhovnim kruhom svoje svete volje — molimo te, Gospodine (ovaj ili sličan refren odgovaraju svi prisutni iza svakog zaziva).

Za sve koji se pripravljaju na krštenje: neka njihova veza s Kristom nikad ne dođe na manje —

Za posvećenje naših nastojanja: da nas uzdržiš u našem kreposnom vježbanju i očistiš nas od sebeljublja —

Za obraćenje grešnika: ne dopusti da oni tako udovoljavaju vlastitim prohtjevima te izgube pravi put —

Za našu euharistijsku zajednicu: da se hrani duhovnim jelom koje joj ti daješ —

ŠEZDESETNICA

Za crkvene pastire: nadahni im odvažnost da bez prestanka siju u naša srca tvoju riječ — molimo te, Gospodine.

Za rast našeg života u Bogu: da ustrajno primamo sjeme Božje milosti —

Za sjetvu i žetvu: neka ove godine zemlja dade obilato plodova da nijedan narod ne bude gladan —

Za našu pokojnu braću: spomeni se da si u njih položio klicu uskrsnuća i slave —

Za ovu euharistijsku zajednicu: da svaki od nas bude spremno tlo za prihvaćanje Božje riječi i milosti —

PEDESETNICA

Za svetu Crkvu Božju: da se ona, usprkos progonstva i nagovaranja na zlo, neprestano uspinje k nebeskoj domovini —

Za posvećenje korizme: neka se kršćani oslobode svih tereta koji im otešćavaju dizanje prema nebu —

Za našu pokojnu braću: da čim prije nastupe posljednji dio svojega puta u vječni Jeruzalem —

Za izbjeglice i beskućnike: neka na kraju svojih muka nađu mjesto blagostanja i mira —

Za ljubav među kršćanima: već ih na zemaljskom putovanju ispuni ljubavlju od koje da žive —

Za ljude svih strana zemlje: da gradeći svijet s više bratstva pripravljaju put koji vodi k tebi —

PEPELNICA

Za Crkvu Božju: neka je njeno nastojanje oko čišćenja učini da bude dostojna Kristova Zaručnica —

Za naše korizmeno vježbanje: da dostigne Krista na križu i u slavi —

Za sve koji trpe: da njihove muke ne budu uzaludne nego da oni po njima postanu dionici plodova Isusova križa —

Za katekumene i djecu naše zajednice: neka ustraju i napreduju na putu vjere —

Za progonjene kršćane: neka nas naše mrtvenje učini dostojnima da im možemo biti braća —

Za našu župu: oprosti pogreške mladih, slabosti obitelji, nestrpljivost starijih i mlakost svih nas —

I NEDJELJA KORIZMENA

Za svetu Crkvu Božju: da njezini članovi ne podlegnu napasti — molimo te, Gospodine.

Za korizmeno vrijeme: nauči nas više živjeti od Božje riječi negoli od zemaljskih jela —

Za našu domovinu: oslobodi je zemaljskih idola da živi s Crkvom u pokori i nadi u Boga —

Za braću koja trpe: ne dopusti da budu kušani preko svojih sila —

Za oproštenje naših grijeha: neka oni ne budu drugima za napast i sablazan —

Za katekumene svega svijeta: da im korizma pomogne svući staroga čovjeka —

II KORIZMENA NEDJELJA

Za Crkvu Božju: da joj sve njezine muke budu zalog buduće slave — molimo te, Gospodine

Za korizmeno vrijeme: da svoj križ nosimo svakog dana misleći na svoje preobraženje —

Za nastojanja ljudi: neka znanost i tehnika posluže da se svijet preobrazi po Božjem planu —

Za naš ideal čistoće: da želja za gledanjem Bogu u nebu već ovdje preobrazi naše tijelo —

Za rast u ljubavi: neka ljubav prema svoj našoj braći preobrazi naš značaj —

Za djecu koja se pripravljaju na prvu pričest: ne daj da ikada izgube snagu života koju će primiti —

Za ovdje okupljene kršćane: da nam sudjelovanje u Kristovoj žrtvi bude zalogom buduće naše slave —

BLAGDAN SV. JOSIPA)*

Za Crkvu Božju: po zagovoru je njenog pokrovitelja sjedini, vodi i raširi u sve krajeve zemlje —

Za II vatikanski sabor: sretno ga privedi kraju i svemu svijetu udijeli obilje njegovih plodova —

Za očeve naših obitelji: neka se svom ljubavlju brinu za duhovno i tjelesno blagostanje svoje djece —

---

*) Ovih zaziva nema P. Maertens možda jer ondje nije zapovjedni blagdan.

Za radnike svega svijeta: da svi primaju svoju zasluženu plaću i ne zaborave na vječnu nagradu —

Za Bogu posvećene duše: neka im čuvar i otac djevica pokazuje sve dublji nutarnji život —

Za umiruće: da bi se preselili u vječnost s Isusovim imenom na ustima —

III KORIZMENA NEDJELJA

Za Crkvu svetu Božju: brani je od navala kneza ovog svijeta — molimo te, Gospodine.

Za katekumene: da ih ne prevari sotona ni svijet —

Za obraćenje grešnika: raskini u njima okove grijeha i istjeraj sotonu iz njihove kuće —

Za rast u milosti: da ona pobijedi u našim srcima sve navale zla duha —

Za progonjenu Crkvu: neka sotona ne osvoji opet kraljevstvo koje mu je bilo oduzeto —

Za našu župu u korizmi: podržavaj nas u borbi da se oslobodimo samoljublja i oholosti —

IV KORIZMENA NEDJELJA

Za Crkvu Božju: sakupi je po svoj zemlji oko stola na kojem se dijeli kruh života — molimo te, Gospodine.

Za djecu naše župe: da izrana zavole kruh života i po njemu upoznaju ljubav nebeskog Oca —

Za naše pokojne: uzmi u nebo sve one koje si ovdje hranio svojim svetim tijelom —

Za siromahe i gladne: neka ih ljubav kršćanske braće nasiti za ovaj i za drugi svijet —

Za naše obraćenje: da nam slast u jelu ne oduzme glad za kruhom života —

Neka je ponovljeno: ovo je samo prijedlog koji svatko može upotrijebiti ako hoće i kako hoće. Lako je uvidjeti da se u ovim molitvenim namjenama nalaze zgodne natuknice za homiliju dotične Mise. Isto tako mogu vrlo zgodno poslužiti za završetak propovijedi koji obično zadaje najviše brige. Ako misnik u zgodnom tonu polagano predmoli ove zazive i svi prisutni odgovore, onda će se i time stvoriti misna zajednica sposobna da samu sebe unese u žrtvu sv. Mise. »Nema sumnje da će pastir koji svoju homiliju produži molitvom ove vrsti podići duhovnu razinu svog bogoslužja i umnožiti biblijsko i liturgijsko znanje svojih vjernika« (P. Maertens, nav. dj. 48).

Na kraju evo još jednog primjera kako se starodrevni obrasci (uzeti iz Apostolskih konstitucija) mogu prilagoditi svakim posebnim prilikama. U beuronskim se samostanima u nekim prigodama odavna moli što bi mogli nasljedovati razne samostanske družine, sjemeništa i drugi:

Boga Oca i njegova Sina Gospodina Isusa Krista i Duha Svetoga odanim srcima zazivajmo: Gospodine, smiluj se.

Za katoličku Crkvu Boga živoga, ustanovljenu po cijelom krugu zemlje, molimo: Gospodine, smiluj se.

Za apostolskog gospodina i sveopćeg Papu I. zajedno s našim biskupom I. i našim opatom I. Krista Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za sve narode svemogućeg Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za svećenike i sve crkvene redove i za sve koji štuju pravoga Boga svemogućstvo Božje molimo: Gospodine, smiluj se.

Za one koji se u našem redu duhom i tijelom mrtve zbog nebeskog kraljevstva i trude se duhovnim poslovima, Darovatelja duhovnih nagrada molimo: Gospodine, smiluj se.

Za sve koji dolaze u ovu svetu kuću i ovdje se sastaju vjernim srcem i poniznom pobožnošću, Gospodina Spasitelja molimo: Gospodine, smiluj se.

Za one koji se nalaze u raznim nevoljama i potrebama te su se preporučili našim molitvama, ili za koje želimo posebno moliti, Gospodina milosrđa molimo: Gospodine, smiluj se.

Za pokoj vjernih duša, osobito onih koji su nam darovali plodove svoga milosrđa, Gospodina Suca svih duhova i ljudi molimo: Gospodine, smiluj se.

Za očišćenje naših duša i tjelesa, i za oproštenje svih grijeha, predobrog Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za naš samostan i za sve koji u njemu prebivaju milosrdnog Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Usliši, Gospodine, glas svojih sluga za blagostanje svega svoga puka: Gospodine, smiluj se.

Svi recimo: Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se.

o. MARTIN dr KIRIGIN OSB

SESTARSKI ISPOVJEDNICI

Začudo, kako se ovaj problem u našoj crkvenoj i svećeničkoj javnosti rijetko javlja. Možda uopće nikada do danas **nije**

Na kraju evo još jednog primjera kako se starodrevni obrasci (uzeti iz Apostolskih konstitucija) mogu prilagoditi svakim posebnim prilikama. U beuronskim se samostanima u nekim prigodama odavna moli što bi mogli nasljedovati razne samostanske družine, sjemeništa i drugi:

Boga Oca i njegova Sina Gospodina Isusa Krista i Duha Svetoga odanim srcima zazivajmo: Gospodine, smiluj se.

Za katoličku Crkvu Boga živoga, ustanovljenu po cijelom krugu zemlje, molimo: Gospodine, smiluj se.

Za apostolskog gospodina i sveopćeg Papu I. zajedno s našim biskupom I. i našim opatom I. Krista Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za sve narode svemogućeg Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za svećenike i sve crkvene redove i za sve koji štuju pravoga Boga svemogućstvo Božje molimo: Gospodine, smiluj se.

Za one koji se u našem redu duhom i tijelom mrtve zbog nebeskog kraljevstva i trude se duhovnim poslovima, Darovatelja duhovnih nagrada molimo: Gospodine, smiluj se.

Za sve koji dolaze u ovu svetu kuću i ovdje se sastaju vjernim srcem i poniznom pobožnošću, Gospodina Spasitelja molimo: Gospodine, smiluj se.

Za one koji se nalaze u raznim nevoljama i potrebama te su se preporučili našim molitvama, ili za koje želimo posebno moliti, Gospodina milosrđa molimo: Gospodine, smiluj se.

Za pokoj vjernih duša, osobito onih koji su nam darovali plodove svoga milosrđa, Gospodina Suca svih duhova i ljudi molimo: Gospodine, smiluj se.

Za očišćenje naših duša i tjelesa, i za oproštenje svih grijeha, predobrog Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za naš samostan i za sve koji u njemu prebivaju milosrdnog Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Usliši, Gospodine, glas svojih sluga za blagostanje svega svoga puka: Gospodine, smiluj se.

Svi recimo: Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se.

o. *MARTIN dr KIRIGIN OSB*

SESTARSKI ISPOVJEDNICI

Začudo, kako se ovaj problem u našoj crkvenoj i svećeničkoj javnosti rijetko javlja. Možda uopće nikada do danas nije

bio ni postavljen: barem »ex professo« i pred jednim širim crkvenim forumom.

Nije to baš bio znak velike cijene ženskog redovništva, a ni znak kakve posebne ozbiljnosti u shvaćanju ove tako specifične i značajne svećeničke dužnosti. Toliko nas je, — na stotine, — svršilo funkciju sestarskih ispovjednika, a o problematici te, očito delikatne, funkcije vrlo smo malo i govorili i pisali. I na koronama, i na dekanskim i svećeničkim konferencijama, i u stručnoj štampi. Rijetko kada da se je o tom povela ozbiljna diskusija. Među pojedincima koji put jest, ali i tada uvijek nekako plašljivo, neodlučno, sa ustručavanjem i rezervom. Kao da je to bio neki pastoralni »tabu« u koji obične svećeničke ruke nijesu smjele dirnuti.

A ipak je, čini nam se, i odviše očito da baš u toj točki leži dio, možda i glavni dio, odgovornosti i krivnje za sve one nedaće koje su trle kroz decenije naše žensko redovništvo i u njemu izazivale krize. Bez solidna duhovnog vodstva ne da se ni zamisliti nikakav dublji ni religiozno-asketski a kamo li samostansko-redovnički život: život kršćanske savršenosti i evanđeoskih savjeta.

Danas, kad je na dnevnom redu, i u općoj Crkvi, reorganizacija ženskog redovništva — sjetimo se samo čestih auktoritativnih intervencija Pija XII u toj točki — reorganizacija koja će kod nas, izgleda nam, morati ići uporedo sa elementarnom preorijentacijom tradicionalnih formi i djelokruga — postaje ovaj problem naprosto problem dana: jedan od akutnih problema koji ne trpe odlaganje. Naše novo žensko redovništvo ne će značiti ništa, ako mu ne osiguramo intenzivnu i sustavnu potporu svećenstva, u prvom redu na području duhovnog produbljivanja.

Nije slučaj da je pred dvije tri godine jedan naš biskup sazvao na posebnu konferenciju sestarske duhovnike i ispovjednike svoje dijeceze i s njima prodiskutirao ovaj problem. Nije bio zadovoljan načinom na koji se je dosada vršila duhovnička i ispovjednička služba po samostanima. Nijesu bile zadovoljne ni sestre. Biskup je već pomišljao i na to da sam prevede koje strano stručno djelo sa toga područja, kao rukovođ i pomagalo sestarskim ispovjednicima.

Nije, dakako, naše ulaziti, pa ni s najboljim namjerama, u ovaj problem: ni auktoritativno, ni u svoj njegovoj širini.

Ima on mnogo raznih vidova. Drukčije se on postavlja za redovnički kler, drukčije za svjetovni; drukčije u gradovima.

gdje ima samostana ili barem dosta svećenstva, drukčije na selu gdje je župnik unaprijed predodređen da bude jedini kandidat za tu službu; drukčije kao problem samostalna i profesionalna duhovnika, u većim i centralnim samostanskim zajednicama i novicijatima, sa stalnim boravištem u ženskoj redovničkoj kući, drukčije kao problem običnog sestarskog, redovitog ili izvanrednog, ispovjednika koji u samostan zalazi samo periodički; drukčije kao jedan od tolikih općih akualnih problema viših crkvenih vlasti na koje spada biranje i imenovanje samostanskih duhovnika i ispovjednika, drukčije kao individualni problem savjesti svećenika-pojedinca koji je, često i preko volje, određen za tu službu.

Svaki od tih vidova ima svoju specijalnu problematiku: čas lakšu, čas težu; čas delikatniju, čas manje delikatnu. Ni u perspektivi naših historijskih iskustava nijesu se svi ti slučajevi pokazivali jednako urgentni. Redovnici koji vrše tu funkciju imaju, da ništa drugo, za sobom svoju redovničku tradiciju pa i neke pozitivne historijskim iskustvom uvjetovane pisane ili nepisane direktive. A poznaju, barem teoretski, bolje i specifične uvjete samostanskoga života i njegove probleme i dužnosti. U gradovima opet, gdje ima dosta svećenika, pa možda i muških samostana, lako je uz malo pažnje iznaći za samostanske duhovnike i ispovjednike inteligantne, pogodne, sposobne i pouzdane osobe, a sestre imaju tu barem redovite mjesečne pouke i dobre, solidne, duhovne vježbe jedamput na godinu i mogu uvijek u slučaju potrebe poći i k nekom posebnom ispovjedniku po pouku i savjet. I crkvenim je vlastima, u tim okolnostima, u takvoj situaciji, relativno lako napraviti dobar izbor, s jedne strane prema direktivama kanona, a s druge prema lokalnoj praksi i prema više manje iskustvom ustaljenim kriterijima.

Najteže je uvijek s provincijom i s malim kućama. A baš prema provinciji i malim kućama tendira kod nas razvoj ženskog redovništva. Najbespomoćniji su obično samostanski, sestarski, ispovjednici iz svjetovnoga klera. Praktično oni su potpuno prepušteni sami sebi: svojoj savjesti, svojoj snalažljivosti, svojoj ličnoj ocjeni. A nije bolje ni s redovnicama u provinciji. I one su ostavljene milosti Božjoj: same sebi i dobroj ili zloj maniri svećenika, obično župnika koji im je određen za ispovjednika.

Ovaj tipični, provincijski vid problema držimo mi prije svega na oku u ovom članku.

Mnoge ga okolnosti kompliciraju. Često ispovjednik, kao župnik, a koji put i kao domaćin i poslodavac (u slučaju župskih sestara), ima nad sestrama uz sakramentalnu i vanjsku jurisdikciju: momenat na svaki način »a priori« odiozan i delikatan. Vanjski su kontakti prečesti, da bi oni u ispovjedaonici mogli biti dovoljno neosobni, objektivni, diskretni. Poznanstvo nije prirodna psihološka dispozicija ni za iskrenost ni za povjerenje. I ispovjednikove su kvalitete za tu službu često vrlo relativne. Mjesni svećenik ne mora biti — a koji put i nije — za tu službu posebno pogodan, može to biti i bez ikakve njegove krivnje; katkada ima možda i vidljivih mana; nije ozbiljan asketski tip koji bi redovnicama imponirao; nema moralnog auktoriteta; a jedini je koji dolazi u obzir: drugoga nema. I, na koncu, svjetovni svećenik nije redovnik pa je u kušnji da sam sebe pri ispovijedanju sestara smatra laikom i strancem, da se osjeća sapet, da se drži više automatom za orješivanje nego duhovnim savjetnikom, vođom i ocem. Pogotovu ako je mlad i ako nema za tu službu kanonske dobi.

Sve se je to događalo, i sve se to i danas događa u praksi. Pa to svećenike zbunjuje i desorijentira. I svećenike najbolje volje. Pa često zauzimaju stav koji je potpuno negativan po duhovno dobro sestara i koji nikako ne odgovara ni njihovoj pastoralnoj i ispovjedničkoj dužnosti ni intencijama Crkve. Ne pokazuju u ispovijedanju sestara nikakve inicijative. Ne vode u evidenciji njihovih redovničkih dužnosti. Nikada ih ne opominju i ne savjetuju: ni u slučaju najveće potrebe i najtežih prijestupa; ni u slučaju bližnje grješne prigode. Ne oduševljavaju ih za više darove ni za svetiji, savršeniji život. Ne pitaju ih ni za što, ni kad bi im to bila stroga dužnost (u slučaju nepotpune ispovijedi, indispozicije, navadnih grijeha). Zadovoljavaju se automatski a gdjekada i invalidnim odrješenjem. Bezbroj puta čovjek to čuje od sestara. A ima nas, nažalost, među svećenicima pa se tim još i hvalimo: »Šta ću se ja petljati u njihove redovničke stvari?«, »Ja sestara u ispovijedi iz načela nikada ništa ne pitam!«, »Križ nad nju, i gotovo!«, »Ni tako nemaju nikakvih grijeha! Stoput su bolje od mene«

A ništa od toga, razumije se, nije istina. Sve su to fraze. Plitke i, tragično i bolno, neozbiljne fraze. Na taj način redovnice gube svaki oslon u sv. sakramentu. Izvrgavaju se pogibli nevaljanih i svetogrdnih ispovijedi. Sablažnjuju se. Padaju u površnost i mlakost. Gube i volju i revnost i zvanje. Posvje-

tovnjačuju se. Ili — ako su izrazito dobre volje — povlače se bespomoćno u sebe i u svoje sumnje, strahove i skrupule.

Nije takav stav, ako hoćemo da postupamo kršćanski i evanđeoski, ni korektan ni logičan. On je totalno nelogičan i totalno nemoguć. Duše će tih sirota Bog tražiti iz naše ruke.

Bijeda je sigurno ako je za sestarskog ispovjednika došao neozbiljan i lakouman svećenik. Samo to se ne će lako ni dogoditi. Ne smije se dogoditi. Na župu, gdje ima sestara, mora već radi toga doći samo svećenik u kojega i crkvena vlast i sestre imaju puno povjerenje. Radije valja odrediti za ispovjednika sestrama i svećenika iz drugoga mjesta — pa i uz najveće vanjske poteškoće — nego riskirati anomaliju te vrsti. Uostalom, sve da se to i dogodi, i takav će svećenik, ako ima imalo vjere i straha Božjega, nastojati da ispovjedničku službu kod sestara vrši ozbiljno. Dužnost mu je da druge napućuje na dobro, pa makar ga sam i ne činio. Ako se već igra svojom dušom, ne će je, ako je iole pametan, teretiti još i odgovornošću za tuđu. Nije to tada farizejština; to je grješnički strah pred Bogom; to je strahopočitanje prema istini i dobru. Bog će mu biti milostiv. Njegov postupak je tada u stilu onoga Isusova: »Sve dakle što vam reknu držite i činite, ali po njihovim djelima nemojte činiti jer govore a ne čine!« (Mat 23, 3). Ako je takav svećenik već izdao krepost, nije barem vjeru ni elementarnu pastirsku dužnost. Honorirat će mu to i Bog i ljudi.

Ali eto u tom bi se slučaju ispovjednički automatizam mogao barem razumjeti, i ako se ne bi mogao opravdati. U svakom drugom slučaju on je sa svake strane apsurdan i u potpunom protuslovlju sa koncepcijama i shvaćanjima Crkve.

Pravi je »non-sens« kazati da jedan savjestan svjetovni svećenik ne zna o duhovnom životu i o dužnostima savršenosti više od prosječne redovnice: i one školovane, a kamo li one priproste sa sela. I da joj nije u stanju duhovno pomoći i voditi je. I da joj nije dužan prednjačiti. Nemojmo zaboravljati da Crkva u svakom svećeniku gleda čovjeka koji je obavezan na savršenost i da svakoga smatra kvalificiranim i pozvanim učiteljem vjere i kršćanske pravde svakomu djetetu Božjemu i svakomu sinu i kćeri Crkve. Svjetovnoga isto tako kao i redovnoga. Vršimo li svoje svećeničke dužnosti — one molitvene i žrtvene prije svega — mi to i jesmo. Učili smo moral, učili pastoral, učili ascetiku. Znamo što su evanđeoski savjeti, znamo što je samozataja, znamo što je ispit savjesti. Razmatrali smo

i razmatramo godinama. Toliko smo puta napravili duhovne vježbe. Naivno je reći da ne znamo što Bog i Crkva očekuju i traže od jedne prave redovnice. Bilo bi to kad bi bilo iskreno i odviše žalosno. »Tu es magister in Israel, et haec ignoras!« (Iv 3, 10).

Treba samo biti svijestan svoje misije i onda otvoriti usta i govoriti. Dužni smo. Te male Božje duše imaju pravo da to od nas apodiktički traže. Mi smo jedini koji im možemo pomoći na putu k savršenosti. Možemo i moramo. Crkva nas k njima šalje. Crkva ih stavlja pod našu duhovnu kuratelu. Meće ih nama na dušu. Ispovijed je jedino mjesto gdje one dolaze u neposredan dodir sa auktoritativnim predstavnikom Crkve. On im je dužan dati duhovnu hranu. »Tko je, šta misliš, vjerni i mudri sluga kojega je postavio gospodar njegov nad ukućanima svojim da im daje hranu na vrijeme?« (Mat 24, 45). Ne smijemo kao Jona bježati od tog svoga poslanja (Jon 1, 3). Zar da i nas stigne prigovor: »Parvuli petierunt panem, et non erat, qui frangeret eis!« (Tuž 4, 4).

Situacija je s te strane praktično jasna. Ali i za nas svećenike koji smo dobili visoku i časnu misiju da budemo pastiri, čuvari i odgojitelji duhovne elite u Crkvi puna ozbiljnih obaveza.

Svećenik sestarski ispovjednik mora i teoretski dobro poznavati duhovni život. Nije danas teško doći do dobre duhovne literature — i sam ga sustavno i revno voditi. »Nemo dat, quod non habet!« I mora ga prenositi na redovnice. Ispovijed je i redovnicama, baš kao i vjernicima, ne samo sredstvo opraštanja grijeha, nego i sredstvo prosvjetljenja i posvećenja. Vjerska mu je pouka sestara u ispovijedi dužnost, pogotovu, ako je sestre — a to će inteligentan ispovjednik odmah primijetiti — nemaju u dovoljnoj mjeri s druge strane. I to solidna i inteligentna vjerska pouka. On mora sestrama uklanjati iz glave sve naivne i krive predodžbe koje su se možda drugim kanalima ušuljale u njihove duše. Mora ih i informirati o onome što treba da znadu a što im se, eventualno, u redovitoj, internoj, samostanskoj pouci, od neznanja ili iz krivih obzira, nikada nije reklo.

Svećenik — sestarski ispovjednik mora prema redovnicama biti u vanjskom saobraćaju uvijek plemenito rezerviran, diskretan, ozbiljan. Mora brižno paziti na svoj moralni auktoritet, mora se čuvati svake intimnosti, mora izbjegavati sve

suvišne posjete u samostanu, mora se držati daleko od svakoga miješanja u upravu kuće i samostana. Sami ga crkveni kanoni na to izrijekom upozoruju (kan. 524. § 3.).

Svećenik — sestarski ispovjednik ne smije biti nijem ni nezainteresiran. Ni u ispovjedaonici, ni na oltaru, ako mu je istodobno povjerena i dužnost ekshortiranja. Sve što Bog i Crkva traže od redovnica, mora i on tražiti. I na svemu tomu mora razborito, ali i odlučno insistirati. Treba i da pita i da urgira. Svaku molitvenu dužnost, svaku obavezu zavjeta, svaki propis pravila. Pravila koja dakako mora poznavati. Razmatranje, ispit savjesti, opći i posebni, šutnju, posluh, siromaštvo, čistoću, sestrinsku ljubav, posebne staleške dužnosti (kod učiteljica, odgojitelja, bolničarki), apostolat. Jadan bi bio sestarski ispovjednik koji bi sebi arogirao pravo da omalovažuje redovničku disciplinu ili da je liberalno tumači pa možda i kasira. I koji bi odvraćao sestre od puta redovničke savršenosti mjesto da ih na nju napućuje i potiče.

Svećenik — sestarski ispovjednik mora biti duhovno širok. Ne smije biti sitničav, sumnjičav, nametljiv, radoznao, ljubomoran. Sloboda savjesti i duše prije svega! Samo je Bog suvereni gospodar duša; samo je Duh Sveti njihov nepogrješivi mentor. Svećenik treba da pokazuje put — širokogrudno i nenametljivo — a duša da se opredjeljuje. Minimum je toga prosvijetljenog »liberalizma« i širine, da sestrama ostavlja uvijek punu slobodu, da idu i k drugim svećenicima na ispovijed kadgod hoće. Radije valja riskirati i zlorabe nego da itko dirne u taj od Crkve toliko urgirani princip. Svakom prilikom valja sestre upozoravati na to njihovo pravo. Svaku zgodu valja iskoristiti da im se omogući ispovijed pred drugima. Pred svakim stranim svećenikom koji naiđe kroz mjesto. Pred misionarima, na proštenjima, na putu. Treba koji put i navlaš dovesti stranoga svećenika ili sestre poslati na stranu župu.

Razumije se da to sve od svećenika traži velik duhovni ulog. I puno žrtava. Koji put i neplaćenih, i neshvaćenih. Ali nikada nerentabilnih. I za svećenika je duhovno vodstvo redovnica uvijek velika vanjska milost. Tom ga misijom Bog sili na samoposvećenje. Da druge k njemu vodi, mora ga najprije sam naći. Da druge upućuje na savršenost, mora najprije sam oko nje iskreno nastojati. To je jedne vrsti psihološki pritisak milosti. Jedini put da od sebe odbijemo i prirodno i natprirodno

paradoksalnu situaciju: »Medice, cura teipsum!« (Luk 4, 23). Darovi su Božji u Crkvi i u ovoj točci recipročni. »Dajite, i dat će vam se!« (Luk 6, 38).

A ako nijesmo sposobni da damo sve ili puno, dajmo barem ono što možemo! »Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes«! (1 Petr 4, 10).

Hoćemo li da naši ženski redovi i družbe postanu opet sô Crkve i elitna četa njezina pomoćnog apostolata, osigurajmo im dobru ispovijed i prosvijetljeno i savjesno duhovno vodstvo!

Dr Č. Č.

LITURGIJSKO-KATEHETSKI TEČAJ U ZAGREBU 23—25. VELJAČE 1965.

Teme i predavači

1. Veze liturgije i katehizacije — msgr. Ante Toljanić
2. Crkveno učiteljstvo i liturgijska katehizacija — o. J. Radić
3. Katehizacija u svijetu — msgr. Bäuerlein
4. Biblijski temelji katehizacije — o. B. Duda
5. Katehizamske definicije — o. T. Šagi-Bunić
6. Zornost i liturgijski zor u katehizaciji — dr I. Škreblin
7. Aktivitet djece i mladeži u katehezama — dr V. Dermota
8. Kateheza i euharistijski život — S. Draksler
9. Kateheza kao temelj nadzora na svijet i život — o. M. Škvorc
10. Svećenik u današnjoj pastvi — msgr. J. Arnerić
11. Katehizacija kod nas — msgr. I. Pavić

Osim toga iznijet će više kateheta iz prakse svoja iskustava.

Na Tečaju bit će u vezi s provedbom uredbe o provedbi Liturgijske konstitucije zajedničke Mise po novim odredbama a ujedno i jedna koncelebracija u zagrebačkoj katedrali.

Zajedničko moljenje Trećeg časa. Donijeti brevijar.

Prijave za učestvovanje na Tečaju treba slati na adresu Dječačko Sjemenište, Zagreb, Voćarska 106.

T. P. LOMBARDI:

SVEĆENIČKA TAJNA

4. MOLITVA JEDNOSTAVNOSTI

U duši koja se dugo na ovaj način vježbala odvija se neprimjetno proces u kojemu prestaju neka čuvstva. Postoje neka čuvstva, koja duša i ne primjećuje. Bit će onda koja strana u knjižici, da je duša više ne će ni upotrebljavati. Zašto? — Proces pojednostavljenja išao je neprimjetno dalje. Ova duša Bogu draga ne vježba se pod utjecajem Duha Svetoga više u ovim čuvstvima koja su nekako siromašnija od drugih. On naprotiv gaji sve češće ona čuvstva koja druga obuhvaćaju i zato su bogatija. Ako je sposobna duša u punini istine govoriti: Fiat voluntas tua u potpunom predanju, onda je lako moguće da takvoj duši više ne godi ponavljati: Credo Domine, adjuva incredulitatem meam! Postepeno i skoro neprimjetno će duša jednom ipak primjetiti da u svojoj nutrini izgovara samo jednu riječ, uvijek istu riječ, uvijek isto čuvstvo. Koje čuvstvo? Ono koje je najbogatije od svih, čuvstvo potpune predanosti: Gospodine, učini sa mnom što hoćeš! Gospodine, potpuno me uzmi! Gospodine, ja hoću da budem Tvoj! Gospodine, učini da budem jedno s Tobom!

Riječi mogu biti i različite. Čuvstvo će biti uvijek isto. To jest čuvstvo potpune ljubavi. Ono će postaviti potpunu predanost duše koja želi jedino od Isusa živjeti. Tako će duša neprimjetno od čuvstvene molitve bez ikakvih posebnih skokova preći na drugi način molitve. Preći će na molitvu jednostavnosti.

A sad će duša pod utjecajem Duha Svetoga, uvijek kad se god bude pripravljala za molitvu, probuditi ovaj osjećaj koji je najljepši od svih kršć. osjećaja. To je potpuna predanost. Prava žrtva paljenica. Pomislite, ne govorimo ovdje o stvarima koje su nam ne znam kako tuđe i daleke: ja sam uvjeren da među nazočnim svećenicima ima takvih koji ovu molitvu mole ili su bar takvi od kojih Isus ovu molitvu očekuje. To je osjećaj sjedinjenja. Čežnja da nas Isus potpuno uzme u posjed.

Krasna molitva! Zamislite dvojicu svećenika kako jedan pred drugim mole. Jedan od njih iza polasatne diskurzivne molitve i s mnogo truda dospije do odluke, a drugi moli molitvu jednostavnosti i od prvog trenutka ponavlja osjećaj potpunog predanja vlastitog bića. Znate li da iza pola sata

postoji znatna razlika između njih u pogledu duhovne koristi i napretka! Dok je prvi činio samo neznatne korake, drugi je množio najuzvišenije čine i nalazi se na putu da se sve više sjedini s Isusom.

5. PASIVNA MOLITVA

Onoj duši, koja se dugo vježba u ovoj molitvi i koja je željela, da je Isus potpuno posjeduje, Isus će darovati novi način molitve, ako je to u Njegovu nacrtu. Sada dolazimo k molitvi koja nije ovisna o našoj volji. Duša je dugo vremena molila, a da i nije znala za čim je težila: Uzmi me Isuse! I jednog dana udovoljuje Isus ovoj molitvi i uzimlje dušu na neki način k sebi. Time stupamo na tlo pasivne molitve koja je nažalost mnogim svećenicima nepoznata. Barem mi moramo znati da postoji. Velika je šteta ako svećenik ništa ne zna o ovom sjedinjenju s Isusom! Dušama koje će ga moliti za savjet možda će savjetovati način molitve koji njima više ne odgovara. Zlo je ako dušu tjeramo na diskurzivnu molitvu a ona je stigla već do čuvstvene molitve. Takva će duša radi poslušnosti uzeti i diskurzivnu molitvu, ali će biti jako rastresena. Konačno će pomisliti da se iznevjerila Bogu, da ne zna moliti, dok bi zapravo morala bolje, jednostavnije i slobodnije moliti. Ako duši koja je od Boga pozvana na pasivnu molitvu, svećenik ne zna dati prikladan savjet, ona će beskorisno gubiti vrijeme.

U čemu se sastoji pasivna molitva? I u njoj traži Isus suradnju duše jer inače to ne bi bio ljudski čin, te ne bi imao zasluge, ali u toj molitvi Bog naše sudjelovanje smanjuje na najmanju mjeru, skoro na negativni čin: da mu pustimo potpunu slobodu u djelovanju. Kao da govori: Pusti me da djelujem. Pusti samo Duha Svetoga da djeluje!

Isus uzimlje dušu u posjed. Duša međutim osjeća da joj je darovan novi kontakt s Isusom. Da je to nova nazočnost Božja. Duša doživljava molitvu koja više nije ovisna o njoj. Istina ona se može i od toga osloboditi. Može biti rastresena. Ali kad želi moliti, onda može to samo na ovaj način. Sve drugo bilo bi za nju rastresenost ili nasilno odupiranje Božjem djelovanju. Ne želim nabrajati sve stupnjeve ove molitve. Naglašavam samo to: U pasivnoj molitvi ima više stupnjeva!

a) Djelovanje Božje time će početi što će u najkraćem vremenu Bog zaposjesti dušu. Ono osvaja dušu. Osvaja volju potpuno, ali razumu daje slobodu da na svoj način misli,

fantaziji da se na vlastiti način širi. To je molitva mira: volja je na poseban način sjedinjena s Bogom. U početku to traje samo nekoliko trenutaka a kasnije sve više. Po iskustvu svete Terezije ovaj način molitve ne traje dulje od pola sata.

b) Bog će ubuduće još više uzimati dušu u svoj posjed, ako je to u nacrtima Božjim. Ne samo volja, nego i inteligencija bit će vezana uz Isusa, pa čak i fantazija tako da duša ne će poznavati više nikakve rastresenosti. To je drugi stupanj mistične molitve kojega obično nazivlju potpunim sjedinjenjem, ona je kod Boga!

c) Ali još uvijek ima otvorene prozore u svijet. Još uvijek čuje glasove. Još uvijek oči gledaju u predmete. Još su uvijek sva osjetila sposobna da se obrate na vanjski svijet. Ako Bog bude htio, on će i to svezati i doći će do ekstaze. To je stvar koja će se mnogima pričiniti kao vizija ili slična milost. Ali postoji velika razlika jer su vizije katkad dobivale i griješne duše, a ekstaza je korak naprijed u sjedinjenju s Bogom. To je onaj trenutak kad je duša potpuno odijeljena od svijeta i zaposjednuta od Boga u svim svojim sposobnostima jer On želi s njom razgovarati.

d) Pitamo se da li je to posljednji korak u molitvi? Ne! Oni koji su pošli ovim putem, opisali su nam još dva stupnja čudesnog sjedinjenja koji još dalje vode u intimni odnos s Bogom. U ekstazi se nalazi tako reći nešto prisilno. Prisilno odjeljenje od svijeta, nestajanje osjećaja, preko kojih je duša bila s tim svijetom povezana. Ako Bog hoće, dovest će dušu do još bližeg kontakta, do transformirajućeg sjedinjenja. I dobro je primjetiti, da se ponekad događa da Bog ovaj najviši oblik sjedinjenja koji put podjeljuje ljudima koji prije toga nisu prošli kroz stupanj ekstaze. Ovo se sjedinjenje ovako opisuje: nisu to više naše sposobnosti koje Bog uzimlje u posjed: fantazija, volja, spoznaja ..., nego još više — to je supstancija same duše koju On uzimlje u svoj posjed. Duša i nadalje posjeduje vlast nad ovim sposobnostima. Ona misli, sluša, gleda, ljubi ..., ali u svojoj najdubljoj nutrini ona znade da sada potpuno pripada Bogu. Bog ju je uzeo k sebi i njom upravlja i vlada.

Ovaj način kontakta opisuju nam te duše kao način koji se pojavljuje u dva stupnja što jedan drugog slijede. Prvi se zove duhovna zaruka i sastoji se u nekom Božjem

zagrljaju koji uskoro opet dušu prepušta vlastitoj inicijativi. Drugi se zove duhovna zajednica i sastoji se u neprestanom Božjem zagrljaju koji više ne ostavlja dušu.

Ovo nerazdjeljivo jedinstvo slično je braku: sigurno je da se duša može ovom Božjem zagrljaju oteti kao što se nevjerna zaručnica može oteti od zaručnika, ali Bog ovu više ne ostavlja. A u dubini svog srca osjeća duša neprestano Božje svjedočanstvo. Ona nema više vlastitog uspona ni vlastitih nacrta koje bi trebalo ostvariti vlastitim snagama. Tu nema više života potpuno neovisnog, nego ovdje biva neka stalna pokornost s obzirom na nekog drugog koji je svoje sjedište odabrao u srcu te sam želi živjeti u nama. Jedina će napast ovoj duši biti opet se malo osamostaliti, ponekad opet sam sebi pripadati, biti barem samo malo samostalna ... Ako ostaje vjerna Bogu, onda će je Bog sve čvršće posjedovati. Onda će ona u svojoj svakidašnjoj pokornosti sve više rasti u predanju svog vlastitog bića. Ona će naći zaručnika za kojim je čeznula ... Sad nitko više za nju ne postoji.

Ova će duša uistinu moći kazati: Za mene Isus znači život! Ja živim, ali ne više ja, nego Isus koji živi u meni! Ona govori, čita, hoda, studira ..., ali u unutrašnjosti svoga srca osjeća: Gospodin sve to od nje zahtijeva i u njoj djeluje. Ona čini sve samo pod Njegovim utjecajem. Ona mu je sve predala. Uvijek je On onaj, koji u njoj živi i svoj život u njoj produljuje.

III

MOLITVA JE MJERA DJELOVANJA

Braćo moja, zašto sam vam sve ovo pripovijedao? Zašto sam ovaj put molitve prolazio u njezinim stupnjevima? Možda zato da vam kažem što će vas odvući od poslova, od rada, odvući vas od vjernika u tako dalek i nepoznat svijet? Jesam li se možda predao rastresenosti i zaboravio ovog sudbonosno vrijeme u kojemu sada živimo?

Ne! Ne! Ja znam vrlo dobro da vas vjernici trebaju. Bog hoće da se Vama posluži više nego ikada. Ali baš radi toga morao sam vam govoriti o molitvi. Ništa ne ćemo postići kod vjernika ako nismo ljudi molitve. Ne ćemo imati uspjeha ako ne budemo što tješnje povezani s Isusom. S druge strane, ako želimo da nam molitva bude savršena, trebamo cijeli svoj život obnoviti u Kristu. Ako u svojoj

najdubljoj nutrini nismo dobri, ako se u svim djelima ne obnovimo, onda možemo biti uvjereni da nikad ne ćemo naučiti ispravno moliti.

To je duboka spoznaja koju nikad ne smijemo zaboraviti. Molitva je najjače sredstvo da napredujemo u kreposti, ali i najosjetljiviji termometar baš za mjerenje ove kreposti. Želite li biti dobri? Onda mnogo molite! Želite li uistinu naučiti moliti? Onda se trudite, da budete vrlo dobri! Gledajući na ovaj čudnovati put koji smo promatrali i na kojem se čovjek diže sa zemlje u nebo te postepeno postaje čovjekom živoga Boga, velim vam: uvažite ovo — mi ćemo u molitvi zaista napredovati ako napredujemo u svim krepostima, inače ne! Želite li dokaz za ovo? Mogli bi put molitve još jednom preletjeti i u novom aspektu bi gledali put našeg duhovnog razvoja.

1. MLAKOST I JEDINO USMENA MOLITVA

Zašto tolikim dušama ne uspijeva ništa drugo osim usmene molitve? Usmena molitva jedini je način za onoga, koji se još nije oslobodio grijeha. A ako se čovjek nije oslobodio grijeha, onda je njegovo srce još uvijek privezano za zemlju. Samo uz veliki trud moći će čovjek podići svoje srce k nebeskim stvarima. Da bi uspio samo malo pridići se sa zemlje, osjetit će potrebu za molitvama koje su drugi sastavili da svoje srce pomoću ovih formula uzdigne k Bogu.

Usmena molitva bit će jedina molitva onih, koji su još prilijepljeni za zemlju. Ona će biti jedina molitva za one koji Boga samo malo ljube. Oni (možda i među nama ima takvih) koji će imati teških grijeha ili možda samo lakih, ali zato lakomisleno i tvrdokorno prelaze preko njih, oni se ne smiju čuditi ako im uspijeva samo ovako moliti, ako su u stanju izgovarati samo ovakve formule, a pri svakom razmatranju i svakom drugom odnosu s Bogom osjećaju samo dosadu, pa čak i odvratnost.

2. NAPREDAK U MISLENOJ I AFEKTIVNOJ MOLITVI

Duši koja je dobre volje, duši koja se iskreno želi osloboditi grijeha i napredovati u kreposti, diskurzivna će molitva mnogo goditi i pripravljati mnogo veselja jer baš u ovoj molitvi naći će motive kojima će se poslužiti da svlada strasti i požude te napreduje u bogoljubnom životu. Sad će promatrati život Isusov, onda opet koju od vječnih istina i tako će ići sve dalje na putu rasvjetljenja i uvijek nanovo

primati poticaje za dobro djelovanje. Diskurzivna će molitva biti molitva duša koje iskreno hodaju putem kreposti.

I duše će postepeno, time što se oduševljeno vježbaju u kreposnom životu, neprimjetno osjetiti da diskurzivni dio molitve biva sve manji dok jednom ne prispiju do afektivne molitve.

3. PREDANOST I MOLITVA JEDNOSTAVNOSTI

Ne će se ni ovdje njihova duhovna afektivnost zaustaviti. Vježbanje u kreposti bivat će sve intimnije: revnost, poniznost, ljubav, vjernost, ispunjavanje dužnosti, te poslušnost ... Konačno će jednog dana u svojoj nutrini upoznati da su ostali vjerni milosti. Morat će priznati ponizna srca: Ono što se njemu sviđa, to uvijek činim!

Baš ove duše koje dodavaju molitvi najintimnija svjedočanstva stalne predanosti, razumjet će sasvim prirodno da u svojim molitvama treba darivati potpunu jednostavnost i predanost. Tako će dospjeti do četvrtog stupnja molitve kojega smo nazvali molitvom jednostavnosti. To je divna molitva, molitva puna utjehe, molitva, koja nikad ne će dušu dovesti u dosadu. To je ujedno nagrada za vjernu dušu. U svom životu ona govori: Moja je hrana da činim volju onoga koji me je poslao! U molitvi neprestano ponavlja: Gospodine, učini sa mnom što god želiš, ja sam potpuno Tvoja!

4. TAMA OSJETILA I TAMA DUHA

Ovoj duši velim: nemoj se čuditi što se baš sada, kad si vjernija nego ikada, ponavljaju u tvom životu nesporazumi, možda čak i progonstva — više nego u prošlosti. Kako je to moguće? Sada kada sam Bogu vjernija nego prije? Da, baš sada! Ti stojiš pred vratima Gospodnjim. Kucaš i opet kucaš. Moliš Ga za ljubav. Moliš Ga da te uzme potpuno u svoj posjed. Moliš Ga, iako toga nisi svjesna. On želi iskušati tvoju ljubav.

Kako je na našoj zemlji? Ako se tko od ljudi hvali da ljubi, onda će onaj drugi staviti na kušnju njegovu ljubav. Njegovoj molbi ne će odmah popustiti. Tako i Gospodin dopušta, da i ti trpiš. Ostavlja te da uzdišeš pred Njegovim vratima, da tvoju vjernost iskuša. Pustit će te da više trpiš što je veća slika koju je o tebi stvorio čim je veće sjedinjenje u koje te želi dići.

To su tako tipični i tako veliki posjeti da su čak dobili ime: tama. Tama osjetila — to su vanjska iskušenja koja mogu biti koji put vrlo teška. Tama duha su nutarnja iskušenja koja vode u pravu agoniju. Duša se mora potpuno osloboditi od same sebe a baš taj pothvat nije lagan. Duša mora, da se tako izrazimo, živa umrijeti da u njoj mogne djelovati samo Krist.

Nemojte se bojati, dobre duše, ako vidite samo trnje, ako vidite samo tamu, u kojoj možda više ne razumijete što činite. Nemojte se bojati. Mnogo ste bliže Kristu nego što mislite. On se brine za vas.

5. SVEĆENIK KAO ISUSOV GLAS

Sad će dakle duša koja je doista u svemu bila vjerna dospjeti do onih stupnjeva molitve koji vode čovjeka do najvećeg sjedinjenja s Bogom. Njoj će darivati najviši oblik molitve a ona je to svojim junačkim djelima i zaslužila. Isto tako će postajati svećenik kojega će Bog sve više osvajati, njime se sve više služiti dok jednog dana ne postane lik Kristov. Glas kojim se jedino Isus služi. On će uistinu u punom smislu riječi biti čovjek Božji kojega je Bog uzeo u svoj posjed. On će biti čovjek od kojega će duše osjetiti djelovanje koje nije više čisto ljudsko jer je u tom djelovanju Božja snaga.

Blaženo mjesto u kojem djeluje svećenik koji živi jedino od Isusa. On će biti onaj svećenik bez posebnih prirodnih darova koji nije bio genij s velikom naobrazbom. I biskup ga posla u jedno malo selo. Ali ljudi su uočili u njemu nešto posebno: na hiljade su dolazili k njemu, ogroman je bio broj . . . Što mislite, što su tražili u Arsu? Niti mudraca niti genija. Ništa ljudsko! Tamo su našli siromašnog svećenika preko kojega je govorio Isus.

Govorio je ljudima najjednostavnije stvari. Ono što su im možda već mnogi svećenici govorili, ali ovdje je to govorio sam Krist. Govorio je u onom trenutku koji je za dušu bio najprikladniji. Govorio joj i pratio je svojom milošću . . ., a duša bi potresena, ponavljala puna udivljenja: Sve je razumio!

Da su ga upitali: Što si razumio i shvatio . . ., onda bi on sa smiješkom odgovorio: Ja sam uvjeren, da mu nisu bila dana posebna viđenja ili vizije u pogledu ovih duša, kojima je morao govoriti. Ali on je uvijek bio sjedinjen s Bogom i Bog je govorio preko njega.

SVRŠETAK

Draga braćo! Stoljeće koje dolazi, mora biti Isusovo stoljeće. Cijeli svijet teži za tim, iako toga nije svjestan. Svijet je spreman za povratak Isusu. Tko će dušama ponovo donijeti Isusa? Svećenici! Tome dodajemo: oni svećenici koji su obnovljeni u Kristu. Potrebni su svećenici koji će se preko molitvenog života, kreposnog života postepeno preobraziti u Krista.

Molimo. Molimo više. Molimo mnogo više nego što smo dosad molili. To je VELIKA SVEĆENIČKA TAJNA. Tajna koju nažalost tako rijetki shvaćaju. Molimo. Molimo više! A da naučimo moliti, vježbajmo se u svim ostalim krepostima: u poniznosti, u ljubavi, u poslušnosti poglavarima, u međusobnoj suradnji, u revnosti za povjerene duše, u neslomivoj revnosti. Sve ćemo to naći u molitvi. Ako idemo Isusu, u tolikoj ćemo mjeri znati moliti, u koliko smo se Njemu darovali.

Onda ćete doživjeti djelotvornu promjenu rada i vaše snage. Vi ćete se možda mnogo manje oslanjati na ljudska društva ,na koja se mi sada mnogo puta i previše pouzdavamo, ali ipak ćete imati veće uspjehe. Gledajte, biskup mi je povjerio polje puno trnja i kamenja, a sada su tamo nikli ljiljani čistoće i ruže ljubavi.

Da, ali kako? Netko je došao koji ima tako jaku ruku da mu se ni jedna gruda nije mogla protiviti. Došao je netko koji znade stvoriti vrt tamo, gdje je prije bilo samo grmlje i trnje. Nisi to bio ti koji se stvorio vrt. To je učinio Isus. Neka preblažena Gospa postigne čudo da se i mi preobrazimo u Krista. Ona koja je prvi put u jasle položila Isusa, zauzet će se i za naša siromašna srca da u njih položi Isusa!

Majko, toliko je već godina odkako sam svećenik, ali sam tako malo uspio jer sam tako rijetko bio sjedinjen s Isusom. Majko, još mogu svoj život promijeniti ako mi Ti pomogneš. Majko, ja želim promijeniti svoj život. Primi me kao svoje dijete, uči me da postanem bolji, uči me moliti. Majko, ne molim samo za sebe. Molim i za duše koje su mi povjerene. Za tolike duše koje treba da spasim ... Majko, daj da sam sebi umrem dok na ovoj zemlji živim. Da umrem svemu što je moje ...

Majko, daj da u mom siromašnom srcu živi jedino Isus!

Dr Srećko Bošnjak

POGOVOR V CERKVI

Služba Božja je v številki 4—5 l. 1964. na strani 10—20, prinesla lep članek dr. Čedomila Čekade: Nekoliko misli o koncilu i uz koncil. Prav gotovo nam žalovanje za zamujenimi priložnostmi ne pomaga veliko, zelo sproščeno in naravnost opogumljajoče pa je, da članek v uvodu (str. 10—12) poudarja potrebo po pobudah, ki naj prihajajo iz vrst nižjega klera. Ni še vse zamujeno! Glavno delo nas šele čaka, to je oresničevanje koncilskih sklepov.

Živimo v času, ki Cerkvi nalaga veliko odgovornost. Vernike moramo vzgojiti v zrele Kristusove učence, da bodo v duhu evangelija lahko kos vsaki situaciji v življenju. Tudi v dušnem pastirstvu ne gre več drugače. Z birokratskimi odloki ni mogoče več vdahniti življenja. Škofje so kot nasledniki apostolov vedno bolj »odvisni« od delavcev v vinogradu. Okrožnica Ecclesiam suam jasno nakazuje, da se mora odnos podrejenih do pastirjev in obratno izoblikovati v čim globlje zaupanje in sodelovanje. Posamezni škofje že ustanavljajo posebne svete, v katerih so zastopani dušni pastirji in laiki, da škofu pomagajo pri vodstvu škofije z nasveti. En del duhovnikov volijo v te svete duhovniki sami.

Nastane vprašanje, ali smo dušni pastirji pripravljeni dati vse svoje sile in sposobnosti na voljo Cerkvi, kot to ona pričakuje. Prizadevanja papežev in koncila hočejo marsikoga priklicati iz nedostopne svetlobe nazaj v realno življenje. Živ kontakt bo Cerkvi več koristil ko sto in sto še tako odličnih navodil in pisanih smernic v škofijskih okrožnicah.

Človeštvo in Cerkev stojita v prelomu časov. Zaprtost vase in zadovoljstvo s samim seboj morajo prekiniti vsi brez izjeme s pogovorom. Črki pravnih odnosov, ki so nujni, je treba vdahniti novo življenje tako, da se v te odnose prelije novega duha. Z dokončnimi recepti, ki bi jih dobivali samo z visokega Parnasa v Cerkvi, ni mogoče več zaceliti in ozdraviti številne velike rane. Vsakdo — škofje in dušni pastirji — mora postati usmiljeni Samarijan, ki se sklanja nad človeštvo v Kristusovem duhu ponižnega in ljubečega strežništva. Zato je vsaka pobuda in vsako opozorilo dobrodošlo. Duh veje, kjer hoče (Jan 3, 8); ne samo — čeprav navadno v večji meri — pri tistih, katere je postavil za škofe, da vodijo Cerkev božjo (Apd 20, 28).

Cerkvi je potreben pogovor v njeni sredi, ne samo navzven z drugimi. Seveda se more razviti samo v določenih pogojih. Liturgična konstitucija določa ustanovitev umetnostnega, liturgičnega in cerkveno-glasbenega sveta. To su prvi trije organi, ki naj omogočijo pogovor v Cerkvi. Ni dovolj, da bi bili zgolj instrument, ki naj bedi nad napakami, zlorabami in razvadami v Cerkvi. Ti organi naj posredujejo življenje in res razgibljejo Cerkev. Imeti morajo marsikatero iniciativo v svojih rokah. Vredni morajo biti ordinarijevega zaupanja in ordinarij sam jim mora zaupanje v resnici skazovati. Dušni pastirji morajo pri teh svetih dobiti pobude in smernice za delo. Zato jim morajo biti sveti dosegljivi, in ne smejo biti imaginarna ustanova.

Drugi pogoj za pogovor v Cerkvi je instrument pastoralnih in sodalitetnih konferenc. Te morajo biti dobro pripravljene. Vsakdo se jih mora udeležiti z voljo, da nekaj koristnega prispeva k skupnemu iskanju novih potov. Napačno je, če se vsemu zapremo, vse kritiziramo. Na višjih mestih je treba tem konferencam posvečati več pozornosti. Resno bo treba jemati njih pomisleke, vprašanja in predloge. V teh konferencah se delno zrcali življenje ali mrtvilo Cerkve v škofiji. Prav gotovo, da pismena rešitev k tem konferencam v našem času predstavlja šele nujni minimum interesa zanje.

Tretji pogoj za pogovor v Cerkvi so seminarji in tečaji. Na njih je treba sprožiti in obravnavati vsa važna vprašanja. Ne smejo se oglašati k besedi — tudi v referatih ne — predvsem teoretiki ali profesorji, in tudi ne samo dušni pastirji, ki se ne zanimajo več za teološke probleme. Do besede naj pride teorija, ki je obogatena s prakso; ne pa teorija brez prakse ali praksa brez teorije. Ti seminarji in tečaji bodo šele premnogim dušnim pastirjem odprli pogled in jim pomagali, da le spregledajo.

Še en pogoj je nujen. Pomanjkanje duhovnikov sili ordinarije, da vse razpoložljive moči uporabijo po potrebi, dostikrat nenačrtno. Zato je treba koordinirati delo nadpovprečno nadarjenih dušnih pastirjev in ga usmeriti v korist celote po načelu subsidiarnosti. V vsakem primeru je treba v škofiji enega ali dva duhovnika, ki imata že precej izkušenj, oprostiti prevelikih obveznosti, da bosta mogla svoje delo usmeriti v raziskovanje dušnopastirskih, verstveno-socioloških in drugih problemov. V skupnem sodelovanju bi

obadva tvorila neuraden — ali tudi lahko uraden — a vendar učinkovit organ »dušnopastirskega urada« v škofiji.

Upam da je koristnost in potrebnost teh in podobnih prizadevanj v Cerkvi našega časa vsakomu jasna. Te misli hočejo biti sugestije v zavesti, da smo vsi udje iz otroci Cerkve poklicani, da gradimo skrivnostno Kristusovo telo v sebi in okrog sebe.

Peti način pogovora v Cerkvi naj bi bil dušnopastirski list ali revija. V njem bi dušni pastirji mogli priobčevati svoje članke. Tako bi odkrivali probleme tistim, ki jih ne vidijo in iskali rešitev zase in za druge. V ta list bi spadala primerno predelana poročila o pastoralnih in sodalitetnih konferencah, razprave, načrti in smernice škofijskih svetov; razglabljanja o seminarjih in tečajih, študije o dušnopastirskih vprašanjih itd.

Kakšne bi bile naloge dušnopastirskega urada?

V njem bi delala vsaj dva duhovnika. Zbirala bi podatke, iz katerih bi bilo mogoče pokazati pravo podobo verskega življenja v škofiji. Udeleževala bi se v mejah možnosti pastoralnih konferenc po škofiji, toda ne kot opazovalca in eksponenta ordinariata, temveč kot organ, ki hoče s svojimi skušnjami povsod pomagati, čeprav si sproti skušnje pridobiva in nabira. Poslušata izpovedi, tožbe, težave dušnih pastirjev z odprtim srcem in jim pokažeta razumevanje, pot k rešitvi. V tem smo danes dušni pastirji zelo prepuščeni sami sebi. Z magnetofonom in podobnimi pripravami bi obiskovala nedeljsko službo božjo po različnih krajih in tako lahko marsikje posredovala posrečene in ponesrečene vtise v korist celoti. Rada bi priskočila na pomoč s pridigo, s stanovskim govorom, toda samo v nujnih primerih. Zbirala bi podatke o regionalno pomembnih slovesnostih ali romanjih, da se zanje vse res skrbno pripravi. Le tako je mogoče vernikom posredovati močna verska doživetja. Danes smo, žal mnenja, naj se za takšne primere znajde vsak dušni pastir sam, kakor ve in zna.

Treba je poudariti, a domala vsi dušni pastirji vedo za težo časov, v katerih živimo; nekaki jasnovidci med njimi pa nedvomno celo več vedo kakor ordinariati. Ordinariati se zavedajo težav, so pa nebogljeni v nakazovanju njihovih rešitev. To pa zato, ker danes ni mogoče več izdati uporaben recept za celo škofijo, ko dostikrat ne bo primeren niti za dve sosednji župniji v isti dekaniji. Idejne, sociološke,

materialne, prometne in vse mogoče poteze so po župnijah tako individualno izoblikovane, da je tukaj nujno potreben resen študij razmer. Ne zadostuje več zavest, da to ali ono ni več v redu.

Še bi bilo mogoče razpredati koristne misli. Upam pa, da se bodo tega lotili še mnogi drugi. Vprašanje je žgoče in rešitev nujna!

Novega vina koncilskega duha ne smemo devati v stare mehove dušnopastirskih organov in instrumentov; vse se bo razlilo in celo mehovi končali — pa čeprav bi jih bilo še toliko, ki bi zatrjevali, da je starina boljša (pr. Lk 5, 37—39). Ali smo pripravljenim da — če je treba — vse, kar smo doslej cenili, prodamo samo zato, da bi kupili njivo sv. Cerkve z zakladom božjega kraljestva vred (Mt 13, 44—46)?

Šesta oblika pogovora v Cerkvi bi bilo to, kar zadeva funkcijo dekanov v Cerkvi.

Najprej dekanova naloga sama v sebi. Ni dovolj, da se ustavimo pri nalogah, ki jih našteva kodeks cerkvenega prava ali razni škofijski predpisi. Naloge je namreč mogoče spolniti zgolj po črki, ne da bi se jim dalo kaj oporekati. Mnogo važnejši je duh spolnjevanja nalog. V tem oziru so nedvomno dekani popolnoma prepuščeni sami sebi, so osamljeni. To pa ne pomeni, da so zato toliko bolj svobodni v svojem delovanju v splošno korist Cerkvi. Nedvomno prav dekani najbolj žgoče doživljajo nemoč dušnopastirskega dela, ako se danes še vedno opravlja izključno ali v pretežni meri v do sedaj običajnih oblikah. Prav zato je za dekane neobhodno večkratno medsebojno srečanje in obravnavanje porečih oprašanj. Tako bi si širili obzorje, se vzajemno bogatili in spodbujali. Manj bi bilo nesrečnega eksperimentiranja in brezupnega pričakovanja, kaj bo čas še prinesel. Na tak način vendar ni mogoče, da bi Cerkev sooblikovala čas, ako to oblikovanje prepušča samo drugim.

Ta posvetovanja in razpravljanja med dekani bi zanesljivo mogla ordinariju posredovati precej realno sliko razmer v katerih živimo. Birmske in druge slovesnosti ordinarija skoraj nujno zavajajo v naivno pojmovanje in predstave o vernosti ljudstva. Saj ne gre za število navzočih glav, temveč za duha, ki ga nosijo v sebi.

Ni dvoma, da dekani zelo dobro poznajo duhovno usmerjenost svojih sobratov v dekaniji. Nekateri duhovniki pri konferencah cela leta vztrajno molče. Zaman bi čakal pri

njih, kdaj bodo odprli svoja usta in govorili. Kako naj jim dekan pomaga, da se odpro? To je vendar njegova odgovorna dolžnost, da sobrata reši! Nastane pa dostikrat tudi obratno vprašanje, kako naj posamezni, razgibani, in tudi razsodni duhovniki v dekaniji dosežejo, da se razgiblje dekan, ako je prav on ovira za prizadevno delo? Vsaj v teh primerih »bonum commune« nujno zahteva rotacijo, ki jo s takim poudarkom priporoča okrožnica Pacem in terris. Minili so časi, ko bi se mogli potegovati za časti v Cerkvi. Preostalo nam je samo še delo in poslanstvo ter strežništvo! Zakaj bi imeli za degradacijo, ako ordinarij nekoga razreši dekanovih dolžnosti in na to mesto imenuje drugega? Zdi se, da premalo poznamo določila cerkvenega prava o degradaciji in Jesuzov nauk o strežništvu (Mt 20, 25—28)! Ordinariji z imenovanjem novih dekanov tudi ne bi nikoli izgubili starih, res sposobnih in delovnih moči, temveč bi z njimi naravnost pridobili nove. Razrešeni dekani bi mogli biti v dekaniji močna opora novemu dekanu, v škofijskem merilu pa bi s svojimi izkušnjami bili dragoceni za nasvete in marsikatero delo.

Spominjamo se, koliko neupravičenega strahu je pri nekaterih zbujalo ravnanje večine koncilskih očetov na prvem in drugem zasedanju koncila. Povsod so se bali, da bo utrpela škodo papeževa avtoriteta. Danes pa že doživljamo, kako visoko je vse to papeževo avtoriteto šele povzdignilo! Ne samo v očeh Cerkve, temveč v očeh vseh kristjanov, v očev vsega sveta. Kolegialnost škofov! Podobno je v škofiji. Mnogo škode, marsikaj nezaupanja in še kaj drugega prinese v življenje dušnih pastirjev naravnost otipljivo spoznanje, da ena sama oseba, ki je sicer vsestransko razgledana in podkovana, vendarle daje enostransko usmerjena in včasih celo neživljenjska navodila. Živimo v času, ko administrativno ni več mogoče voditi tako velikega kompleksa, kakor je škofija. Življenje našega časa je tako raznoliko in pestro, da mu s starimi metodami ne moremo več biti kos. Šele pestrost in raznolikost, ki je res nujna in upravičena, bo med nas prinesla novega duha. Pazimo, da nam pretirani pravni čut in preozko moraliziranje ne ohromi moči in nas zveže! Koliko zaupanja je Jezus skazal apostolom, ko jih je še za svojega življenja pošiljal na misijonska pota! In Pavlovi sodelavci: Tit, Timotej, Klemen in drugi! Biti sodelavec, pomeni, da se predstojnik popolnoma zanese na njega!

Pogovor v Cerkvi je potreban zato, da tisti, ki nosijo težo dneva in vročino povedo, kje jih čevelj žuli in kaj potrebujejo, da bodo mogli s pogumom, veseljem in upanjem opravljati »ministerium caritatis« v Cerkvi in za Cerkev ter človeštvo.

Res je, da so imeli, imajo in bodo imeli človeški oziri veliko vlogo v življenju. Edino resnično notranja svoboda božjih otrok more tu človeku pomagati, da razvozla svoje komplekse. Seveda imajo nekateri človeški oziri svoje upravičenost, ker so naravnost pobuda za uspešno in požrtvovalno delo. Pomislimo na tiste človeške ozire, ki jih dolgujemo zaslužnim delavcem, sposobnim in res nepogrešljivim močem na mnogih ključnih mestih. Cerkev se tega dobro zaveda in zato daje modre smernice in predpise tudi v teh rečeh. Priznati pa moramo, da se je, ne kljub, temveč šele naravnost v nasprotovanju številnim človeškim ozirom uveljavilo mnogo dobrega tako v zgodovini Cerkve kakor na delovnih sejah sedanjega koncila. Kar pomislimo na problem volitve članov v komisije na začetku koncila in na vse, kar je podobnega temu še sledilo. P. Vincent Lebbe je šele v nasprotovanju človeškim ozirom, ki niso bili majhni in so terjali od njega številne žrtve, odprl delu v misijonih novo pot in ima posebne zasluge za misijonsko okrožnico »Maximum illud« iz leta 1919. Papež Pavel IV. nam zato v mnogih govorih in tudi v okrožnici Ecclesiam suam neprestano kaže pot k pravemu duhu krščanske pokorščine. Posamezna misel je tudi pri nas lahko naravnost revolucionarna, a vendar prihaja iz ponižnega, hierarhiji in Cerkvi zares v pravem duhu pokorščine vdanega srca.

Ker mi živimo o prelomnici časov — ti časi se ne lomijo samo okrog nas, ampak tudi v naši duši, skozi katero teče njih prelomnica — doživljamo, da Cerkev loči izročilo od izročila, božje izročilo od svojega izročila. Nikoli ne bo pripravljena, da bi zaradi svojega izročila (pr. Mt 15, 1—3) prestopila ono izročilo, katero naj sama varuje, razlaga in razvija. Da more Cerkev prvo ločiti od drugega, ji je dan dar razločevanja duhov. Čeprav se to razločevanje duhov uveljavlja po trudapolnih naporih iskanja, kakor je pač lastno načinu človekovega mišljenja, se pa vendar pri vsem dovolj jasno odraža delo Sv. Duha v Cerkvi. Oličen zgled za oboje nam nudi delo koncila.

O Jezusu pogosto beremo, da ga niso razumeli — ne le indiferentni ali neuki ljudje, temveč tudi učenci in apostoli ne. Ker pa je mesijanski čas čas, ko se bodo vsi dali Bogu poučiti in bodo tako našli pot do Mesija (Jan 6, 45), se nekako podobno godi z našim pogovorom v Cerkvi. Velika krivica se namreč more zgoditi marsikomu, ako ga ne bi razumeli prav in se niti ne potrudili, da prodremo v njegove misli, kakor priporoča okrožnica Ecclesiam suam. Zato bomo — ako hočemo, da bo pogovor v Cerkvi za Cerkev res ploden — morali skrbeti, da ne bomo nikoli v tekst koga drugega vnašali svojih misli in tako tekst pačili. Šele z iskrenim in odkritim pogovorom bomo namreč dosegli, da se bodo med nami odprli novim vprašanjem in reševanju problemov tudi tisti, ki so postali nekako apatični — pa čeprav samo iz nerazumljivega, a vendar dostikrat upravičenega strahu, da jih drugi ne bodo razumeli.

Prav odkrit pogovor, ki hoče iskreno služiti delu za zveličanje človeštva, je Cerkvi v teh zapletenih in razdvojenih časih nujno potreben. Ne le navzven, ampak tudi v njeni sredi. Šele tedaj bomo dušni pastirji čutili, da smo pravi sodelavci, kadar bomo naleteli na razumevanje za naše težave, kadar nam bodo merodajni krogi pripravljeni prisluhniti in odgovoriti na vsa tista vprašanja, ki imajo na naši nižji ravni delovanja nedvomno drugačno podobo kakor v očeh tistih, ki imajo zaradi svojega mesta v Cerkvi univerzalnejši, pa morda zato življenju bolj tuj pogled na vse.

Rafko LEŠNIK

SUVREMENA KATEHETSKA PROBLEMATIKA

U »S. B.« smo već jednom naglašavali da katehizacija sistematski treba da počne početkom školske godine. Ne slažem se nikako s mišljenjem nekih svećenika da bi bila efikasnija vjeronaučna pouka za vrijeme ljetnih praznika. Tada treba pustiti đake na miru da se i oni odmore. Kao što u svim školama počinje upis u pojedine razrede tako obaviti upis i na vjeronauk. Upis prvog razreda vrše uvijek roditelji u školi te bi oni mogli u isto vrijeme navratiti i u župski ured. Sa roditeljima se tada zadržati u razgovoru, probuditi njihove uspavane savjesti; istaknuti im da je vjeronauk Božja škola koja djecu sprema za vječnost

O Jezusu pogosto beremo, da ga niso razumeli — ne le indiferentni ali neuki ljudje, temveč tudi učenci in apostoli ne. Ker pa je mesijanski čas čas, ko se bodo vsi dali Bogu poučiti in bodo tako našli pot do Mesija (Jan 6, 45), se nekako podobno godi z našim pogovorom v Cerkvi. Velika krivica se namreč more zgoditi marsikomu, ako ga ne bi razumeli prav in se niti ne potrudili, da prodremo v njegove misli, kakor priporoča okrožnica Ecclesiam suam. Zato bomo — ako hočemo, da bo pogovor v Cerkvi za Cerkev res ploden — morali skrbeti, da ne bomo nikoli v tekst koga drugega vnašali svojih misli in tako tekst pačili. Šele z iskrenim in odkritim pogovorom bomo namreč dosegli, da se bodo med nami odprli novim vprašanjem in reševanju problemov tudi tisti, ki so postali nekako apatični — pa čeprav samo iz nerazumljivega, a vendar dostikrat upravičenega strahu, da jih drugi ne bodo razumeli.

Prav odkrit pogovor, ki hoče iskreno služiti delu za zveličanje človeštva, je Cerkvi v teh zapletenih in razdvojenih časih nujno potreben. Ne le navzven, ampak tudi v njeni sredi. Šele tedaj bomo dušni pastirji čutili, da smo pravi sodelavci, kadar bomo naleteli na razumevanje za naše težave, kadar nam bodo merodajni krogi pripravljeni prisluhniti in odgovoriti na vsa tista vprašanja, ki imajo na naši nižji ravni delovanja nedvomno drugačno podobo kakor v očeh tistih, ki imajo zaradi svojega mesta v Cerkvi univerzalnejši, pa morda zato življenju bolj tuj pogled na vse.

Rafko LEŠNIK

SUVREMENA KATEHETSKA PROBLEMATIKA

U »S. B.« smo već jednom naglašavali da katehizacija sistematski treba da počne početkom školske godine. Ne slažem se nikako s mišljenjem nekih svećenika da bi bila efikasnija vjeronaučna pouka za vrijeme ljetnih praznika. Tada treba pustiti đake na miru da se i oni odmore. Kao što u svim školama počinje upis u pojedine razrede tako obaviti upis i na vjeronauk. Upis prvog razreda vrše uvijek roditelji u školi te bi oni mogli u isto vrijeme navratiti i u župski ured. Sa roditeljima se tada zadržati u razgovoru, probuditi njihove uspavane savjesti; istaknuti im da je vjeronauk Božja škola koja djecu sprema za vječnost

Odrasliji đaci će dolaziti sami na upis u školu. Ako se u to vrijeme bude najavio i upis na vjeronauk, doći će u župski ured barem oni iz najboljih kršćanskih kuća. Tom zgodom ih lijepo dočekati i s njima se zadržati u razgovoru, zamoliti ih da barem oni uredno dolaze. Oni će zapravo biti kvasac od koga će nabubriti čitavo tijesto župske zajednice.

Čim djeca budu upisana, kateheta će napraviti provizorni prozivnik u koji će unijeti sve potrebne podatke. Čim počne škola vjeroučitelj će pročitati s oltara raspored vjeronauka i izložiti ga na vratima crkve, odnosno sale za vjeronauk.

Prvi satovi vjeronauka su posebno važni. Prvi dojmovi koje dijete ponese s vjeronauka, lako se ne zaboravljaju. Sala za vjeronauk ima biti dobro ukrašena i urešena. Kateheta će dočekati prve svoje polaznike veseo i raspoložen; on ne smije pred djecom nikada pokazivati neveselo, natmureno i kiselo lice. Primat će k sebi dječicu kao drage i dobrodošle goste. Pokazivat će za njih i za njihove potrebe interes. Odmah će s njima uspostaviti intimni i prijateljski kontakt. Ako ima djece, a takovi su mnogi, koji se bave športom, i svećenik će pokazivati zanimanje za izvjesne sportske grane. Ako u kojoj grupi ima strastvenih nogometaša, a ima ih u svima, svećenik će u najmanju ruku biti zahvalni gledalac dječjih nogometnih egzhibicija. Bude li u kojoj grupi odraslijih đaka interesenata za strane jezike, svećenik će im biti pri ruci, pružajući im literaturu i drugo.

Katehizacija kao i školska nastava ima biti, ako je to ikako moguće, po odjelima. Prozivku vršiti svaki put i onome tko dođe staviti + (plus), a onome tko ne dođe — (minus).

Kad je već nastava počela i u svakom razredu (odjelu) stabilizirao se broj polaznika, svećenik će zamoliti svaki pojedini odjel (razred), da mu svi prisutni pomognu u postizavanju zajedničkog cilja a to je: OKUPITI SVE KATOLIKE SVAKOG RAZREDA (ODJELA) NA VJERONAUK. Kao što su svi zajedno u školi, treba da budu i na vjeronauku. Nitko od polaznika ne može biti miran, dok svi iz njegova odjela ili razreda ne dođu na vjeronauk.

Mali apostoli će se prema uputi svećenika dati na posao. Nastat će spontano natjecanje između pojedinih odjela i razreda. Svećenik će se pobrinuti da imadne spisak po odjelima sviju onih kršćanskih đaka koji nisu obuhvaćeni vjeronaučnom obukom. To će biti privatna svećenikova bilježnica. Od prisutnih polaznika svatko će rado svećeniku obećati da

će pričati po kome od svojih kolega kako je na vjeronauku, kad je vjeronauk i kako je isplativo svaki put doći. Na taj način će djelovati da se i ostali upišu. U slijedećim satovima djeca će oduševljeno dolaziti u salu za vjeronauk saopćujući svaki put koliko novih polaznika stiže. Tada će svećenik dotične đake prekrižiti u svojoj privatnoj bilježnici i upisati ih u prozivnik među redovne polaznike, odmah im staviti + (plus), pohvaliti i preporučiti im, da i oni druge uvjeravaju u korisnost vjeronauka.

Tako će taj proces trajati možda i koji mjesec dok ne budu uglavnom sva imena prikrižena u privatnom spisku nepolaznika i uvedena u glavni imenik.

Kateheta će sazvati roditelje na sastanak i pohvaliti djecu pred roditeljima jer to njima osobito godi, a ujedno izraziti zahvalnost i roditeljima koji su eto poslali svoju djecu u Božju školu. Ohrabriti ih i zamoliti da i dalje vode brigu i nadzor nad djecom i uredno ih šalju na katehizaciju. Najaviti im da će se uvijek od djece koja izostanu s vjeronauka tražiti »ispričnica« koju će roditelji podpisati.

To bi bio naš prilog u okupljanju djece, ali naš rad bez Božje pomoći i milosti bit će besplodan. Stoga je u toku čitavog ovog procesa sabiranja djece na vjeronauk, a i kasnije, bezuvjetno potrebno voditi djecu iza katehizacije u crkvu pred sakramenat da djeca tamo mole za se da ustraju i za druge da se njima pridruže.

2. Katehetska kooperacija među raznim župama

U svim našim pokrajinama ima mjesta u kojima polaze razne škole đaci iz raznih župa. Postavlja se pitanje šta će činiti župnik mjesta u kome se nalazi škola da li će na gore opisani način okupiti samo svoje župljane a strance mimoići ili će nastojati da okupi sve bez razlike? Odgovor je sasvim jasan. Trebao bi okupljati sve đake iz svih župa. Tko bi se ograničio isključivo na svoje župljane, taj bi sam sebe unaprijed osudio na tegotan put i vjerojatno neuspjeh. Istina, dotični župnik može biti u nezgodi jer će možda imati pred sobom ogroman broj djece. Ali takove prosvjetne centre trebalo bi bezuvjetno snabdjeti dovoljnim brojem svećeničkog kadra. Negdje bi se moglo pomoći upotrebom časnih sestara u katehizaciji barem nižih razreda.

Činjenica je da je Crkva teritorijalno razdijeljena na Biskupije, a biskupije opet na župe. Biskup i pojedini župnik

su ex justitia dužni brigu brinuti za svoj teritorij, za vjernike svog područja. Ali đaci koji pohađaju školu u tuđoj župi, imaju tamo privremeni boravak pa župnik ih ne smije zanemariti.

Uostalom ta teritorijalna razdioba Crkve potječe još iz feudalnog doba. Biskupija biskupu, a župa župniku data je kao neka vrsta lena. Svaki je na svom teritoriju gospodar i upravitelj, dakako ovisno o Papi. Današnji II Vatikanski sabor pošao je putem izmjene te starinske administracije i hoće da u novom vremenu lice Crkve obasja novim svjetlom, hoće u tom pogledu da provede reformu. Sabor posebno naglašava i apostolstvo i univerzalnost Crkve. Svi smo mi kršćani jedna velika Božja obitelj. Već je svim biskupima data dozvola, da mogu ispovjedati i propovjedati u svim biskupijama na svijetu. Najavljeno je, da će u Vrhovnoj Upravi sjediti biskupi kao senat na čelu sa sv. Ocem Papom.

Stoga se danas ne smiju, a to se nije nikada ni smjelo, granice župe shvaćati kao nešto što bi razdvajalo vjernike, nego granice imaju spajati Božji narod u veliku Božju obitelj.

Ovo sam iznio radi toga, da lakše shvatimo kako je potrebno ne voditi mnogo računa o tome iz koje je župe pojedini đak koji pohađa neku školu u našoj župi. Sve đake svih župa treba obuhvatiti vjerskom poukom. Sve ih treba za Boga predobiti i sa svima jednako postupati. Na polugodištu ili barem na koncu školske godine dotični će vjeroučitelj slati izvještaj o pohađanju i učenju vjeronauka tih đaka njihovim župnicima da o tome izvjeste roditelje. Na taj način će se potaknuti roditelje, da se trajno brinu za vjerski život svoje djece, a đake će to stimulirati da ostanu praktični kršćani.

Ponegdje će možda biti vrlo velik broj stranih đaka u župi, a pogotovu u gradskim župama. Znam jednu samostansku seosku župu u Hercegovini, u kojoj pohađaju gimnaziju đaci iz 26 raznih župa. Održavati kontakt sa svim tim župnicima nije laka stvar jer za to se hoće i vremena i energije.

U vezi s gornjim pitanjem nameće se sada još jedan problem. Kako će se kateheta ponijeti prema onim polaznicima vjeronauka koji završavaju srednje škole i odlaze na visoke škole, odnosno fakultete?

Naš rad u katehetskim salama sa osnovnom školom i raznim srednjim školama ne bi donio željeni plod ako bismo posve izgubili iz vida djecu s kojom se rastajemo. O njima će

trebati voditi računa i kasnije. Kateheta će sa svojim maturantima razgovarati i od njih doznati, kamo odlaze na studij. Preporučiti im da se uklope među one studente koji pohađaju religiozna predavanja. U svakom našem velikom gradu danas su organizirana sistematska predavanja religioznog sadržaja za studente bilo to uz Misu ili izvan Mise. Tako je poznato da oo. isusovci u Zagrebu drže svake nedjelje u svojoj crkvi specijalizirana religiozna predavanja za studente. U Sarajevu to čine oo. franjevci u svojoj crkvi.

Kateheta će, dakle, o svemu obavjestiti abiturijente, uputiti ih kako će se snaći u novoj sredini, kasnije će barem s nekima od njih korespondirati. Kad dođu na praznike opet se s njima sresti.

Zar nije već skrajnje vrijeme da odgajamo katoličku intelektualnu elitu? Mi na vlastite oči vidimo kako se konstatno i kao po pravilu udaljuje od Crkve i vjerske prakse dobar broj onih koji odlaze na visoke škole i vraćaju se k nama kao visokokvalificirani stručnjaci, ali se u vjerske stvari razumiju malo ili nimalo. Zar nismo i mi svećenici tome krivi?

Zaključak

Otvorimo jednom oči, nemojmo se zavaravati, uočavajmo probleme i rješavajmo ih. Među našom mladeži nestaje idealizma, mladi ljudi nisu spremni nešto žrtvovati da bi glasno, jasno i otvoreno prakticirali svoje kršćanstvo. Trebalo bi zarana mlada bića odgajati na katehizaciji i spremati za život. Što smo učinili, a što smo mogli učiniti? Pitajmo sami sebe! Ako smo i mi svećenici oportunistički nastrojeni, kako se možemo početi gibati? Jesmo li mi stvarno spremni na žrtvu da bismo očuvali i učvrstili religiozna uvjerenja u mladim dušama? Mi bismo morali jednom već shvatiti da se za naše ideale isplati živjeti, žrtvovati, umirati. Ni u što ne možemo korisnije upotrebiti život i energiju utrošiti nego li u odgoj naše kršćanske mladeži. Ona će biti naša budućnost, naša nada i vjerska sigurnost. Dobro odgojena mladež bit će garancija naše sreće i religioznog procvata. Nema zaista plemenitije ambicije nego li je ova: Raditi do iznemoglosti na području kršćanske mladenačke stvarnosti. Dobro je rekao jedan stariji svećenik da se on osjeća stalno mladim jer je čitav život proveo među mladeži. Taj rad podkrepljuje naše snage, osvježuje nam sile.

Prenosimo jedni drugima iskustva u tom pogledu i bodrimo jedni druge, a nemojmo unositi u naše redove nesigurnost, kunktatorstvo, malodušnost i klonulost jer bi to sapinjalo naše ruke i usporavalo naše korake.

VIDICI

70-GODIŠNJICA JEDNOG LITURGIJSKOG DOGAĐAJA U BARSKOJ NADBISKUPIJI

Na Novu godinu 1965. navršiće se 70 godina od kada je — nakon odluke pape Lava XIII, kojom se dozvoljava barskoj nadbiskupiji korišćenje (stare) povlastice za upotrebu staroslavenskog jezika u liturgiji — ondašnji barski Ordinarij, posle niza poteškoća, smetnji i spletki, napokon mogao u svojoj katedrali u Baru održati prvi pontifikal na tom jeziku novotiskanim misalom. To je bila kruna dugogodišnjih napora, čiji će historijat i značaj biti ovdje prikazani.

Sklapanjem Konkordata između Sv. Stolice i Crne Gore, 18. 8. 1886. godine, uspostavljeni su novi odnosi između vlade i katoličke crkve u knjaževini Crnoj Gori. Knjaz Nikola I Petrović zauzeo se je bio kod Sv. Stolice za uvođenje staroslavenske liturgije u njegovoj državi, a u tome naišao na suradnju kod novoimenovanog barskog nadbiskupa, franjevca i simpatizera staroslavenske liturgije, O. Šimuna Milinovića (1886-1910).

U februaru 1887. g. nadbiskup Milinović upravlja sv. Ocu formalnu molbu za uspostavu staroslavenske liturgije na području barske nadbiskupije. Umoljava se papa da blagoizvoli dopustiti da se u barskoj nadbiskupiji i čitavoj Crnoj Gori može vršiti bogoslužje i sve crkvene funkcije (uffizii ecclesiastici) rimoskog obreda na staroslavenskom jeziku, zvanom glagoljica, kako je još u upotrebi po raznim mjestima Dalmacije i Hrvatske. (Bar, 19. febr. 1887). Rim udjeljuje dozvolu odlukom SZO, 29. 3. 1887., koju potvrđuje papa 31. istog, a substitut SZO priopćuje nadbiskupu pismom od 5. aprila ,a koje pismo glasi:

»Br. 69914.

»Presvietli i Prepoštovani Gospodine,

»Sveti Otac, da dopuni Ugovor uglavljen dne 18. kolovoza 1886. s Nj. Visosti Knjazom Crne Gore, našao je za zgodno da izpuni želju izjavljenu mu od Prejasnog Knjaza i od Vašega Presvietloga i Prepoštov. Gospostva.

»Nj. Svetost dakle pristaje na to, da se povrati u krepost povlastica, odavna udieljena od Velikih Prvosvećenika, a osobito od Benedikta XIV., to jest, da katolici latinskog obreda barske nadbiskupije u crnogorskoj kneževini mogu se služiti staroslavenskim jezikom u svetoj liturgiji.

»Osim toga, Nj. Scrtost privoljava, da se u njoj može upotrebljavati ćirilica, koja se obično zove **građanska . . .«**(1).

---

(1) Prema prevodu Dr Ivana Markovića, Dukljansko barska metropolija, Zgb. 1902, str. 160.

Prenosimo jedni drugima iskustva u tom pogledu i bodrimo jedni druge, a nemojmo unositi u naše redove nesigurnost, kunktatorstvo, malodušnost i klonulost jer bi to sapinjalo naše ruke i usporavalo naše korake.

VIDICI

70-GODIŠNJICA JEDNOG LITURGIJSKOG DOGAĐAJA U BARSKOJ NADBISKUPIJI

Na Novu godinu 1965. navršiće se 70 godina od kada je — nakon odluke pape Lava XIII, kojom se dozvoljava barskoj nadbiskupiji korišćenje (stare) povlastice za upotrebu staroslavenskog jezika u liturgiji — ondašnji barski Ordinarij, posle niza poteškoća, smetnji i spletki, napokon mogao u svojoj katedrali u Baru održati prvi pontifikal na tom jeziku novotiskanim misalom. To je bila kruna dugogodišnjih napora, čiji će historijat i značaj biti ovdje prikazani.

Sklapanjem Konkordata između Sv. Stolice i Crne Gore, 18. 8. 1886. godine, uspostavljeni su novi odnosi između vlade i katoličke crkve u knjaževini Crnoj Gori. Knjaz Nikola I Petrović zauzeo se je bio kod Sv. Stolice za uvođenje staroslavenske liturgije u njegovoj državi, a u tome naišao na suradnju kod novoimenovanog barskog nadbiskupa, franjevca i simpatizera staroslavenske liturgije, O. Šimuna Milinovića (1886-1910).

U februaru 1887. g. nadbiskup Milinović upravlja sv. Ocu formalnu molbu za uspostavu staroslavenske liturgije na području barske nadbiskupije. Umoljava se papa da blagoizvoli dopustiti da se u barskoj nadbiskupiji i čitavoj Crnoj Gori može vršiti bogoslužje i sve crkvene funkcije (uffizii ecclesiastici) rimoskog obreda na staroslavenskom jeziku, zvanom glagoljica, kako je još u upotrebi po raznim mjestima Dalmacije i Hrvatske. (Bar, 19. febr. 1887). Rim udjeljuje dozvolu odlukom SZO, 29. 3. 1887., koju potvrđuje papa 31. istog, a substitut SZO priopćuje nadbiskupu pismom od 5. aprila ,a koje pismo glasi:

»Br. 69914.

»Presvietli i Prepoštovani Gospodine,

»Sveti Otac, da dopuni Ugovor uglavljen dne 18. kolovoza 1886. s Nj. Visosti Knjazom Crne Gore, našao je za zgodno da izpuni želju izjavljenu mu od Prejasnog Knjaza i od Vašega Presvietloga i Prepoštov. Gospostva.

»Nj. Svetost dakle pristaje na to, da se povrati u krepost povlastica, odavna udieljena od Velikih Prvosvećenika, a osobito od Benedikta XIV., to jest, da katolici latinskog obreda barske nadbiskupije u crnogorskoj kneževini mogu se služiti staroslavenskim jezikom u svetoj liturgiji.

»Osim toga, Nj. Scrtost privoljava, da se u njoj može upotrebljavati ćirilica, koja se obično zove **građanska . . .«**(1).

---

(1) Prema prevodu Dr Ivana Markovića, Dukljansko barska metropolija, Zgb. 1902, str. 160.

Pošto barska nadbiskupija nije posjedovala staroslavenske litur. knjige, za konkretnu primjenu i korišćenje date dozvole trebalo je te knjige tiskati. Ali dok su dotadašnje staroslavenske knjige u upotrebi po nekim primorskim biskupijama bile tiskane glagoljicom, barskoj je nadbiskupiji bilo dopušteno korišćenje ćirilice, tkz. građanske (naziv se odnosi na azbuku koju je ruski car Petar Veliki podesio za upotrebu kod građanskih poslova...).

Iako je bilo dopušteno tiskanje misala za barsku nadbiskupiju, stvar sa tiskanjem je naiša na otpor i smetnje još na samom početku. Otezalo se i odugovlačilo po draznim isprikama, a barskom je nadbiskupu bilo puno stalo do izdanja i dobijanja misala. Također i samom knjazu Nikoli. Otezanje sa tiskanjem misala prouzrokovalo je hlađenje odnosa između Cetinja i Bara, što se, naravno, odrazilo i na katoličku manjinu u knjaževini. Vidjevši nadbiskup da stvar sa misalom ne napreduje, daje sv. Ocu ostavku na barsku stolicu 1889 (ponovo 1893), te o tome obaviještava knjaza Nikolu pismom od 10/28dec. 1889. Ovaj korak nabiskupa Milinovića imao je svoj učinak: pristupa se rješenju pitanja misala i odnosnog tiskanja. Ali kako je rečeno, misal se je trebao tiskati ćirilicom, što je bila novina, za neke još bolnija nego li dozvola staroslavenske liturgije, pa su stoga i u tom smjeru nastale poteškoće. Zalaganjem nadbiskupa Milinovića i ove su prebrođene, pristajanjem da se misal tiska glagoljicom.

Sa tiskanjem staroslavenskog misala je bilo završeno prvom polovinom 1893. godine. Papa Lav XIII, na predlog nadb. Milinovića, šalje jednu kopiju misala knjazu Nikoli, uz popratno pismo (predaje mu se 5. okt. 1894). Misal je nosio naziv: **Ordo et Canon Missae Slavicae.** Tiskan je tiskom Kongregacije de Pr. Fide, godina tiska 1887. — Koncem novembra 1893. nadbiskup Milinović šalje ruskom caru Aleksandru III na poklon, preko ruskog poslanika na Cetinju, jedan primjerak novog misala, kojeg Milinović u pismu caru naziva »Bogoslužnik« (Bar, 15., odnosno 28. XI 1893).

Dana 1. januara 1895., napokon, barski je nadbiskup bio u stanju da održi prvi pontifikal na staroslavenskom u svojoj katedrali u Baru. Time su bili okrunjeni s uspjehom dotadašnji napori u pravcu (ponovnog) uspostavljenja staroslavenskog bogoslužja na području barske nadbiskupije, koja se onda prostirala unutar ondašnjih granica Crne Gore. Evo kako Mons. Milinović opisuje događaje u svojoj autobiografiji (rukopis). (Nakon što je govorio o sklapanju Konkordata i o koristi što je od toga imala kat. crkva u knjaževini, nastavlja):

»Iste 1887. mjeseca Marta (zapravo: 19. febr., primj. P. P.) nadbiskup je u ime svoje i u ime Knjaza Nikole, tražio od Sv. Stolice da se barskoj biskupiji povrati sloboda koju je prvih vjekova imala, »Staroslavenština«, što je S. Otac pismom 5. Aprila 1887 najsvečanije dozvolio. — Ova dozvola je izazvala veliku neugodnost u Austriji, te je ondašnji Ambasador Paar, došao S. Otcu sa prietnjom: »neka opozove dozvolu Crnojgori podijeljenu, inače da će on ostaviti Rim«. S. Otac odgovorio je: »Što sam dao Crnojgori, učinio sam po momu sobstvenom osvjedočenju da koristujem Crkvi, stoga opozvat neću što sam dao. Vama, g. Ambasadore, stoji na volju ostati ili ostavit Rim, a ja ni za Vaše, niti

ičije prietnje neću se prepasti«. Zatim je tražio da bi se nadbiskup kako makao, da bi mu se gdje u Austriji dala bolja biskupija. Na što biskup nigdje nije htio pristat.

»Staroslavenština« dozvoljena je bila: con caratteri cirilliani, volgarmente chiamati civili«, što Milinović nije pitao. Ovo je pobudilo veliku uzbuđenost s jedne strane u Rimu, jer je ovdje stalo se to prikazivati kao da ovo vodi na **schizmu,** a s druge strane u Rusiji ,mislilo se da je ovo rimska lukavština, kako da lakšnje Crnogorce pokatoliči. Nadbiskup pozvan u Rim, gdje mu se sve spletke i protivštine ispričale, i sva nastojanja kako da S. Stolica opozove dozvolu. Nu S. Otac na to nikako nije bio sklon, nego preko kardinala Rampolle, tražio da nadbiskup uznastoji prignuti knjaza da bi se knjide liturgične tiskale »Glagolicom« mjesto ćirilicom. Rampolla reče nadbiskupu: »Ako to dobijete od Knjaza, veliku ćete uslugu učiniti Crkvi, i odmah se započeti tiskanjem »Misala«. Nadbiskup je upoznao da je »staroslavenština« u pogibli. Pošto mu je za rukom Knjaza prignut za »glagolicu«, što je S. Otcu neizmjerno ugodno bilo, te je nadbiskupu na toj usluzi zahvalio, i odmah naredio da se »misal glagoljski« tiska. Kada je bio dotiskan, Rampolla poslao je Barskoj nadbiskupiji 30 komada, ali su interige uspjele da niti jedan nije u Bar dostavljen. Rampolla morao je tražiti, i jedva prikupio 12 komada i poslao u Bar.

Dne 1. siječnja 1895, na mlado ljeto, nadbiskup je najsvečanije prvi pontifikal »glagoljski« držao. Knjaza Nikolu zastupao je g. Božo Petrović sa poslanicim iz Cetinja, Rieke, Nikšića, Podgorice, i ostalih mjesta, uz mnoštvo naroda katolika i pravoslavnih, i svih Vlasti. Nadbiskup je držao shodni govor i svečani objed. Prispilo je čestitanje S. Otca i blagoslov, i čestitanje Knjaza Nikole. S. Otac poslao je Knjazu jedan Misal, koga je nadbiskup svečano predao. Nadbiskup od svoje strane poslao je jedan Caru Aleksandru III koji mu se zahvalio.«

*

Uspostavljenje staroslavenskog bogoslužja pribavilo je izvjesne koristi katolicima u Crnoj Gori, kleru i nadbiskupu: njihov ugled je porastao, izčezla su ili smanjena ona sumnjičenja i nepovjerenja prema njima. Činjenica da je, npr., dobivena dozvola 1896. da se sagradi katolička crkva na Cetinju, što ranije nije uspijevalo, je jedan od dokaza. Ipak, što se tiče daljnje sudbine staroslavenštine u bar. nadbiskupiji, može se reći da ona nije uhvatila neke korijene, tako da bi se moglo govoriti više o nekom pokušaju nego o stvarnoj uspostavi, odnosno o nekoj stabilizaciji staroslavenskog bogoslužja na teritoriji bar. nadbiskupije. Razni su faktori tome doprinijeli, među koje se može ubrojiti i odsustvo adekvatne psihološke i liturgijske pripreme za jedan takav korak na teritoriji gdje (eventualna) tradicija, zbog prohujalih vijekova i povijesnih događaja, nije ostavila nekih vidljivih tragova kod naroda i klera. I to je, uz drugo, doprinijelo da se sa nadbiskupom Milinovićem sve i završi.

*

Napori i zalaganja nadbiskupa Milinovića mogu površnom posmatraču i procjenitelju izgledati izgubljeno vrijeme. Pogotovu ako se imaju na umu slijedeće činjenice: — 1. Milinović je imao u

svojoj dijecezi veliku većinu vjernika kojima je materinji jezik bio albanski (u njihovim se župama propovijedalo albanski). Za njih staroslavensko bogoslužje nije značilo neki korak naprijed ka razumijevanju istog, odnosno sudjelovanju u istom. — 2. Župnici barske nadbiskupije su skoro svi bili stranci (1888. na pr. od 11 župnika 10 su stranci, a samo 1 domaći. Od stranaca su većina bila talijanski misionari, pa albanski svjetovni svećenici i 2 austro-ugarska franjevca koji su znali slavenski (hrvatski). Istina, namjeravalo se otvoriti sjemenište u Baru za odgoj domaćeg klera, ali se u tom pravcu u prvo vrijeme naišlo na otpor (zbog obzira prema Rusiji), a kasnije, kada je i sam knjaz moralno podržavao nadbiskupa, financijske mogućnosti nisu dozvoljavale da se želje i potreba ostvari (i nije se ostvarila do 1935). — 3. Katoličko pučanstvo u Crnoj Gori (do 1912) nije predstavljalo ni 2% stanovništva, pa prema tome njihov upliv nije mogao biti velik.

Napori i zalaganja nadbiskupa Milinovića moraju se posmatrati sa drugog ugla. Prelazim preko činjenica da je knjaz Nikola mogao imati svojih političkih ciljeva u traženju uspostavljanja starosl. liturgije. Prelazim i preko iznošenja motiva za stav pape Lava XIII (»osobitoga Slavljanskoga prijatelja« — Milinović u pismu ruskom caru, 15. odnosno 28. novembra 1893), koji u davanju dozvole barskoj nadbiskupiji slijedi svoju liniju akcije prema Slavenima. Zadržaću se na djelovanju i motive djelovanja nadbiskupa Milinovića.

Staroslavenski jezik je mogao biti stran velikoj većini Milinovićeve pastve (praktično stran i slavenskom elementu), ali on nije bio stran (svakako i u svakom slučaju bliži nego — latinski) onom dijelu naroda koji je okruživao katoličku manjinu — pravoslavcima i njihovim svećenicima. Staroslavenski je trebao približiti ove dvije vjerske zajednice, slomiti led nepovjerenja, antipatije i mržnje prema katolicima — 'Latinima'. Ovo je, kako bi se danas reklo, ekumenski aspekt Milinovićevih napora i zalaganja. On je bio u stanju, baš jer je bio pastir u kraju gdje su vjerske zajednice bile pomiješane, da osjeti što znači vjerska podvojenost, netrpeljivost itd. među kršćanima.

I jedan drugi motiv bio je po srijedi. U shvatanjima i zamislima nadbiskupa Milinovića barska nadbiskupija je morala odigrati važnu ulogu na Balkanu. U ovome on nije bio daleko od zamisli knjaza Nikole u pogledu uloge koju je on pripisivao Crnoj Gori među jugoslavenskim zemljama, pogotovo srpskim. Crna Gora se smatrala kao jugoslovenski Piemonte. Uzgred napominjem da je Crna Gora bila sklopila konkordat sa Sv. Stolicom još 1886., a Srbija će to učiniti tek 1914. g. — U jednom pismu prefektu Kongregacije de Pr. Fide 1901. g. nadbiskup Milinović piše da je bar. nadbiskupiji, iako malenoj i siromašnoj, određena velikao uloga na Balkanu. (Doslovce »la quale (bar. nadb.) sebbene al presente piccola, poverissima, è destinata d'avere, come facilmente può comprendersi, in un forse non lontano avvenire, una delle maggiori importanze nei Balcani« — U Rimu, 16. XI 1901.). To je slijedovalo njegovoj nadbiskupiji kao »Primasiji srpskoj«. Istina, njen utjecaj, pogotovu posle 1878., odnosno 1886. godine bio je omeđen državnim granicama Crne Gore, ali je on mogao u doglednoj budućnosti dobiti nekadašnji, ili približno nekadašnji i u novim uslovima, status i značaj. Apostolski pogled nadbiskupa

Milinovića prelazio je preko međa njegove malene dijeceze. Staroslavenska liturgija je mogla postati veliko, moćno sredstvo apostolata, u novim prilikama koje su mogle nastati.

Da li se, na kraju, može naporima nadbiskupa Milinovića pridati i neki liturgijski sadržaj u smislu kako se to danas shvaća? Posle rečenog, moglo bi se reći, bez straha od pretjerivanja, da su oni svakako jedan doprinos, skroman, vremenski i prostorno ograničen, ali ipak doprinos liturgijskom pokretu, barem gledan u svom povijesnom razvitku, pokretu koji je nastojao da smanji onaj razmak stvoren povijesnim razvojem društva, (pogotovu izumiranjem latinskog jezika kao živog, od vjernih narodnih masa shvatljivog jezika) između liturgije i vjernika.

Posle liturgijske konstitucije II Vat. Koncila, liturgijski je pokret dobio nov zamah, novu snagu i nove smjernice u postizavanju svojeg cilja. Zadatak mu je, među drugim, smanjiti sve više pomenuti razmak između liturgije i vjernika, pogotovu ondje i u onim krajevima gdje je na tom polju malo ili nimalo učinjeno, a s ciljem da liturgija postane stožer njihove pobožnosti — rationabile, intelligibile obsequium. To će se postići ne samo obnovom starih časnih povlastica (kao što je htio nadb. Milinović) nego i sa novim koracima i potezima, a kao plod sagledavanja i procjene stvarne situacije na terenu. Nastojati udovoljiti potrebama sviju vjernika, koristeći se raspoloživim sredstvima i mogućnostima, ne polazeći pri tome od predrasuda ili nametanja apriornih pogleda i rješenja. Sprovođenje novoga u konkretno spada na mjerodavne crkvene faktore,- na koje je ocijeniti, suditi, odlučiti.

70 godina je od pokušaja na tom polju u jednoj od jugoslovenskih dijeceza. — Da sam na to podsjetio nek se shvati kao skromno, ali dužno priznanje jednom časnom i hrabrom naporu; kao podsjećanje na nešto što to zaslužuje (a ne spominje se); kao citiranje jednog primjera koji se može koristiti, uzeo se on kako god se htjelo — pa i kao nauspjeh, sa svojim razlozima i uzrocima.

Don PETAR PERKOLIĆ

KOJI SU NAM LITURGIJSKI PRIRUČNICI NAJPOTREBNIJI?

Početak je ovogodišnje korizme vrlo značajan datum za savremenu liturgijsku obnovu. U sudjelovanju će vjernika kod bogoslužja biti učinjen velik korak samo pod uvjetom, ako vjernike pripravimo na sve što donosi Uputa Svetog Zbora obreda od 266-IX-1964. i ako im damo u ruke potrebite tekstove bez kojih se neće ništa postići.

Mnogi žele čitav Misal, a ne misle da nemamo njegov prijevod koji bi sve koliko toliko zadovoljio i da bi njegovo tiskanje stajalo mnogo vremena i troška. Uz to svojim formatom i slovima ne bi odgovarao za javnu porabu misniku, čitačima i pjevačima. A najvažnije je ovo: takav je mali Misal u rukama vjernika mogao biti liturgijskim radnicima ideal pred par godina, dok saborska Uredba o sv. bogoslužju traži drugo, mnogo više. Na vrlo važan čl. 27., koji treba uvijek imati pred očima, nadovezuje čl. 28: »U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini **samo ono i sve ono što** na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima«.

Milinovića prelazio je preko međa njegove malene dijeceze. Staroslavenska liturgija je mogla postati veliko, moćno sredstvo apostolata, u novim prilikama koje su mogle nastati.

Da li se, na kraju, može naporima nadbiskupa Milinovića pridati i neki liturgijski sadržaj u smislu kako se to danas shvaća? Posle rečenog, moglo bi se reći, bez straha od pretjerivanja, da su oni svakako jedan doprinos, skroman, vremenski i prostorno ograničen, ali ipak doprinos liturgijskom pokretu, barem gledan u svom povijesnom razvitku, pokretu koji je nastojao da smanji onaj razmak stvoren povijesnim razvojem društva, (pogotovu izumiranjem latinskog jezika kao živog, od vjernih narodnih masa shvatljivog jezika) između liturgije i vjernika.

Posle liturgijske konstitucije II Vat. Koncila, liturgijski je pokret dobio nov zamah, novu snagu i nove smjernice u postizavanju svojeg cilja. Zadatak mu je, među drugim, smanjiti sve više pomenuti razmak između liturgije i vjernika, pogotovu ondje i u onim krajevima gdje je na tom polju malo ili nimalo učinjeno, a s ciljem da liturgija postane stožer njihove pobožnosti — rationabile, intelligibile obsequium. To će se postići ne samo obnovom starih časnih povlastica (kao što je htio nadb. Milinović) nego i sa novim koracima i potezima, a kao plod sagledavanja i procjene stvarne situacije na terenu. Nastojati udovoljiti potrebama sviju vjernika, koristeći se raspoloživim sredstvima i mogućnostima, ne polazeći pri tome od predrasuda ili nametanja apriornih pogleda i rješenja. Sprovođenje novoga u konkretno spada na mjerodavne crkvene faktore, na koje je ocijeniti, suditi, odlučiti.

70 godina je od pokušaja na tom polju u jednoj od jugoslovenskih dijeceza. — Da sam na to podsjetio nek se shvati kao skromno, ali dužno priznanje jednom časnom i hrabrom naporu; kao podsjećanje na nešto što to zaslužuje (a ne spominje se); kao citiranje jednog primjera koji se može koristiti, uzeo se on kako god se htjelo — pa i kao nauspjeh, sa svojim razlozima i uzrocima.

Don PETAR PERKOLIĆ

KOJI SU NAM LITURGIJSKI PRIRUČNICI NAJPOTREBNIJI?

Početak je ovogodišnje korizme vrlo značajan datum za savremenu liturgijsku obnovu. U sudjelovanju će vjernika kod bogoslužja biti učinjen velik korak samo pod uvjetom, ako vjernike pripravimo na sve što donosi Uputa Svetog Zbora obreda od 266-IX-1964. i ako im damo u ruke potrebite tekstove bez kojih se neće ništa postići.

Mnogi žele čitav Misal, a ne misle da nemamo njegov prijevod koji bi sve koliko toliko zadovoljio i da bi njegovo tiskanje stajalo mnogo vremena i troška. Uz to svojim formatom i slovima ne bi odgovarao za javnu porabu misniku, čitačima i pjevačima. A najvažnije je ovo: takav je mali Misal u rukama vjernika mogao biti liturgijskim radnicima ideal pred par godina, dok saborska Uredba o sv. bogoslužju traži drugo, mnogo više. Na vrlo važan čl. 27., koji treba uvijek imati pred očima, nadovezuje čl. 28: »U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini **samo ono i sve ono što** na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima«.

Ne treba dakle više vjernike, pa ni č. sestre, nagovarati da kod Mise pročitaju sve što čita misnik, nego da njega prate, njega slušaju, njemu odgovaraju, i to svi zajedno. Kod Mise se najbolje sudjeluje ne očima u svoj mali Misal nego k oltaru, kojemu su kao središnjoj tački upravljena sva prisutna srca. Već je sv. Ignacije antiohijski pisao Magnežanima: »Ne vjerujte da išta možete učiniti odijeljeni. Nema dobra nego ono što ga učinite zajedno... Žurite se da se sakupite u isti Božji hram, oko oltara koji je Isus Krist«. Priznajmo da su naši vjernici, osobito po gradskim župama, daleko od ovog jedinstva kod bogoslužja. U njihovu preodgajanju može nam mnogo pomoći knjiga p. Roguета o sv. Misi, koju je ILO želio izdati još u misnoj godini, a sada se može nabaviti kod izdavača: o. Ivana Jegera, Turanj, p. Filipjakov kod Zadra.

Mjesto malog hrvatskog »Missale plenum« trebamo čim prije tri zasebne knjige koje će omogućiti misniku, pjevačima i vjernicima da dostojno obave svoju ulogu u zajedničkoj Misi.

1. **Za misnika,** uz dosadanji latinski ili staroslavenski Misal, trebamo u velikom formatu i dosta velikim slovima sve tri glavne molitve svake Mise: početnu, prikaznu i popričesnu. U tom će priručniku biti i sve drugo što misnik sam hrvatski moli, govori, pozdravlja ili poziva puk. Ako se dobije dozvola da i prefacija bude na živom jeziku, onda i ona (po mogućnosti s još nekoliko prefacija npr. za advenat itd. kako su već dobili neki narodi). Prema br. 42 Upute u toj knjizi trebaju biti i svi napjevi koje misnik ima pjevati na narodnom jeziku. Ne smije izostati ni napjev za završnu doksologiju misnog kanona koju odsad misnik može pjevati. U taj bi priručnik spadala i »molitva zajednice« na prikazanju, kako za prijedlog i pokus donosimo sprijeda u posebnom članku.

2. **»Evanđelistar«** s poslanicama i evanđeljima imamo zasad u odobrenim prijevodima Dr Žuvića i o. Vlašića. Treba misliti i na nov prijevod, jedinstven za sve naše krajeve. Posao neće biti lak i tražit će mnogo znanja i obazrivosti. Međutim se zasad možemo pomoći i Misalom Dr D. Kniewalda kao i prijevodom koji je izlazio u »Sv. Misi« (prilogu lista »Molite braćo«). Ovaj je prijevod perikopa priredio iznova Dr Žuvić, a pregledalo ga je više ljudi, dok je konačnu korekturu obavljao vlč. Meštrović, referent za jezik u ILO-u. Istina, imamo vrlo lijep prijevod NZ od Dr o. Rupčića (kao i »Evanđelje« od Dr o. Dude, koji da sprema i prijevod poslanica), ali ne odgovara br. 40a Upute i uz to često stavlja rečenicu koja uvodi upravni govor iza ovoga, što je prilična smetnja kod pjevanja. Taj prijevod nije ni sada odobren za službeno čitanje kod bogoslužja.

3. **Misne molitve i pjesme za puk.** Za najveći su dio tih molitava prijevod već odredili naši biskupi (v. »Služba Božja« 1962, 139-42). Kad je Dr o. Radić u Zagrebu na tečaju 1963. navijestio da će SB izdati te molitve na posebnom kartonu, svi su oduševljeno pljeskali, ali dobar dio naklade još i sada leži u Makarskoj. Evo prigode da se barem to nabavi i odmah uvede. Kad naš episkopat odobri još i prijevod uvodnih zaziva u prefaciju i odgovora na kraju Mise, onda će se i to dodati onome što spada na vjernike, a sve drugo što se po raznim biskupijama i župama moli zajedno naglas najbolje ovom prigodom ukinuti.

Misne pjesme nisu razne popijevke koje se još uvijek često pjevaju preko Mise, a bez veze s pojedinim misnim dijelovima. Misne su pjesme: ulazna, iza poslanice, prikazna i pričesna. Te sada trebaju po mogućnosti svi prisutni pjevati ili moliti naglas, ili da ih pjevaju odabrani pjevači. Za njih je g. 1894. bio izdan u Zadru hrvatski prijevod (v. članak Dr Kniewalda u SB 1965, 15), a sad bi trebalo čim prije prirediti i izdati novo izdanje za sve naše krajeve. Dok ga ne dobijemo, naš će liturgijski list za vjernike donositi svakog mjeseca te pjesme za sve nedjelje i blagdane dotičnog mjeseca, i to kako su izlazile u »Sv.. Misi«. Na poziv je ILO-a taj prijevod priredio njegov član vlč. Dragutinac, a pregledalo ga je i ispravilo više ljudi. Poželjno je da vjernici u što većem broju primaju sada taj svoj liturgijski list koji u našoj liturgijskoj obnovi može odigrati vrlo važnu ulogu. Sve je odvisno od suradnika i pretplatnika.

Ovdje je izneseno sadašnje naše stanje i potrebe. Još jedanput: uvedimo pomoću ovih priručnika svi jednako sve ono što će se od I korizmene nedjelje kod Mise moliti ili pjevati hrvatski, a sve druge zajedničke pjesme ili molitve kod Mise napustimo. Jedino se kod prikazivanja može pjevati koji prikladan himan ili psalam, a i odgovarajuća popijevka. Prije početka i na kraju Mise može se pjevati neka pučka crkvena pjesma koja nije u vezi s Misom. Glavno je da svi prisutni odgovaraju misniku, a onda će se i »svetom šutnjom« (Uredba 30), osobito iza posvećenja ,duh vjernika odgajati da što dostojnije sudjeluju kod žrtve našeg spasenja.

Jedinu bi iznimku smjela tvoriti »Vodičem« odobrena pjesma »Zdravo Tijelo«. Ali i tu bi pjesmu trebalo skratiti (i svakako ne posebno spominjati rana Isusovih ruku i nogu), a po mogućnosti je i ograničiti samo na neke dane. Neka je ne znam kako uvriježena, lako je uvidjeti da izražava klanjanje a ne prikazanje Isusove i naše žrtve, kako to baš u tom času hoće enciklika »Mediator Dei« a i sama liturgija (središnjim glagolom anamneze: offerimus). Uz to, ako ne uvedemo tada saborskom Uredbom predviđenu »svetu šutnju«, kad ćemo je uopće uvesti? »Zdravo Tijelo« moglo bi se pjevati dok se vjernici pričešćuju, osobito ako ima dosta pričesnika, što je najviše poželjno, jer bez toga nema liturgijske obnove.

O. M. KIRIGIN

BLAGOSLOV Z NAJSVETEJŠIM PO MAŠI

Liturgična obnova ima za vzor bogoslužje prvih kristjanov. To bogoslužje je raslo iz apostolskih izročil in je po nastanku najbližje viru, zato še vse prežeto s pristnim krščanskim duhom. Temu vzoru skuša približati liturgična obnova današnje bogoslužje. Kdor pa bi hotel tudi blagoslov z Najsvetejšim po maši urediti p oprakrščanske vzoru, ne bi nič opravil, ker ga prvi kristjani niso poznali. Blagoslov z Najsvetejšim po maši se je pojavil šele v 15. stoletju in je zgolj paraliturgični dodatek maši. Blagoslova ne moremo urediti po prakrščanskom vzoru, temveč ga bo treba po maši opustiti. če bomo hoteli bogoslužje približati temu vzoru.

Kako je nastal blagoslov z Najsvetejšim po maši? Zakramenti so po svoji biti tako sveti, da jih Cerkev ni nikoli delila

Misne pjesme nisu razne popijevke koje se još uvijek često pjevaju preko Mise, a bez veze s pojedinim misnim dijelovima. Misne su pjesme: ulazna, iza poslanice, prikazna i pričesna. Te sada trebaju po mogućnosti svi prisutni pjevati ili moliti naglas, ili da ih pjevaju odabrani pjevači. Za njih je g. 1894. bio izdan u Zadru hrvatski prijevod (v. članak Dr Kniewalda u SB 1965, 15), a sad bi trebalo čim prije prirediti i izdati novo izdanje za sve naše krajeve. Dok ga ne dobijemo, naš će liturgijski list za vjernike donositi svakog mjeseca te pjesme za sve nedjelje i blagdane dotičnog mjeseca, i to kako su izlazile u »Sv. Misi«. Na poziv je ILO-a taj prijevod priredio njegov član vlč. Dragutinac, a pregledalo ga je i ispravilo više ljudi. Poželjno je da vjernici u što većem broju primaju sada taj svoj liturgijski list koji u našoj liturgijskoj obnovi može odigrati vrlo važnu ulogu. Sve je odvisno od suradnika i pretplatnika.

Ovdje je izneseno sadašnje naše stanje i potrebe. Još jedanput: uvedimo pomoću ovih priručnika svi jednako sve ono što će se od I korizmene nedjelje kod Mise moliti ili pjevati hrvatski, a sve druge zajedničke pjesme ili molitve kod Mise napustimo. Jedino se kod prikazivanja može pjevati koji prikladan himan ili psalam, a i odgovarajuća popijevka. Prije početka i na kraju Mise može se pjevati neka pučka crkvena pjesma koja nije u vezi s Misom. Glavno je da svi prisutni odgovaraju misniku, a onda će se i »svetom šutnjom« (Uredba 30), osobito iza posvećenja ,duh vjernika odgajati da što dostojnije sudjeluju kod žrtve našeg spasenja.

Jedinu bi iznimku smjela tvoriti »Vodičem« odobrena pjesma »Zdravo Tijelo«. Ali i tu bi pjesmu trebalo skratiti (i svakako ne posebno spominjati rana Isusovih ruku i nogu), a po mogućnosti je i ograničiti samo na neke dane. Neka je ne znam kako uvriježena, lako je uvidjeti da izražava klanjanje a ne prikazanje Isusove i naše žrtve, kako to baš u tom času hoće enciklika »Mediator Dei« a i sama liturgija (središnjim glagolom anamneze: offerimus). Uz to, ako ne uvedemo tada saborskom Uredbom predviđenu »svetu šutnju«, kad ćemo je uopće uvesti? »Zdravo Tijelo« moglo bi se pjevati dok se vjernici pričešćuju, osobito ako ima dosta pričesnika, što je najviše poželjno, jer bez toga nema liturgijske obnove.

O. M. KIRIGIN

BLAGOSLOV Z NAJSVETEJŠIM PO MAŠI

Liturgična obnova ima za vzor bogoslužje prvih kristjanov. To bogoslužje je raslo iz apostolskih izročil in je po nastanku najbližje viru, zato še vse prežeto s pristnim krščanskim duhom. Temu vzoru skuša približati liturgična obnova današnje bogoslužje. Kdor pa bi hotel tudi blagoslov z Najsvetejšim po maši urediti p oprakrščanske vzoru, ne bi nič opravil, ker ga prvi kristjani niso poznali. Blagoslov z Najsvetejšim po maši se je pojavil šele v 15. stoletju in je zgolj paraliturgični dodatek maši. Blagoslova ne moremo urediti po prakrščanskom vzoru, temveč ga bo treba po maši opustiti. če bomo hoteli bogoslužje približati temu vzoru.

Kako je nastal blagoslov z Najsvetejšim po maši? Zakramenti so po svoji biti tako sveti, da jih Cerkev ni nikoli delila

brez priprave, ampak je od vsega začetka svetost zakramentov obdajala s primernim obredom. Obred je dramatično ponazorilo zakramentalne skrivnosti. Bistvo evharistije je v spremenjenju kruha in vina, kar se zgodi s konsekracijsko formulo, toda to ni nekaj samostalnega, ampak tesno povezano z mašnim obredom. Brez maše evharistije sploh ni. Ko je bil mašni obred že ustaljen, so ljudje še vedno čutili potrebo, da svetosti obreda dajo primeren zaključek. V izrazito neliturgični dobi so nastajali taki mašni dodatki, tako da se maša ni več zaključila s poobhajilnimi molitvami, ampak z različnimi blagoslovi. V srednjem veku je po nekaterih nemških škofijah prišel v navado vremenski blogoslov. Duhovnik je po maši zmolil na oltarnih stopnicah molitev, nato pa z razpelom ali samo z roko podelil blagoslov s katerim je prosil za rodovitnost polja in odvrnitev hude ure. Po južnonemških škofijah in na Tirolskem je znan blagoslov z vodo. Takoj po zadnjem evangeliju gre duhovnik po cerkvi in z blagoslovljeno vodo kropi ljudstvo, sam pa moli antifono pokropi me in petdeseti psalm. V bizantinskem bogoslužju in ponekod v Franciji pa duhovnik neposredno po maši blagoslovi kruh (antidora), ki je preostal od hostij, da ga verniki poneso domov. (Prim. J. A. Jungmann S. J., Missarum sollemnia II, 560—564). Najbolj pa je razširjen blagoslov z Najsvetejšim po maši, tako da je prišel celo v cerkveno zakonodajo ((kan 1264).

Blagoslov z Najsvetejšim izhaja iz dobe, ko se je v odporu do krivovercev razvil poseben evharistični kult. Takrat so začeli hostijo povzdigovati po spremenjenju. Povzdigovanje pri maši pa je ugladilo pot izpostavljanju sv. Rešnjega telesa. Oboje, izpostavljanje in blagoslov je prišlo v navado potem, ko se je udomačil praznik sv. Rešnjega telesa (1264) in z njim združene teoforične procesije. Po procesiji Najsvetejše niso takoj spravili, ampak so ga pustiti med mašo na oltarju. V nemških deželah pa, kjer je bila zmota zoper najsvetejši zakrament najbolj izrazita, so dajali po procesiji blagoslov z Najsvetjšim. Za blagoslov so v 14. stoletju že uporabljali monštranco (monstrantia, ostensorium, custodia, pyxis cristallina). Hostija je bila zaprta v piksidi, zato nevidna.

Blagoslov z Najsvetejšim v zvezi z mašo so začeli dajati proti koncu 14. stoletja. Najprej so dajali blagoslov z Najsvetejšim samo na praznik sv. Rešnjega telesa, pozneje pa, ko so nastale votivne maše v čast sv. Rešnjemu telesu, ki so jih brali ob četvrtkih, so po njih dajali tudi blagoslov z Najsvetejšim. Prvič se omenja blagoslov na četrtek leta 1429 za mesto Ingolstadt. V drugi polovici 15. stoletja in pozneje so med osmino praznika sv. Rešnjega telesa in na nekatere druge praznike imeli cel dan izpostavljeno Najsvetejše. Ljudem so se take pobožnosti zelo prikupile. Najsvetejše so ljudje radi častili in maše pred najsvetejšim so dobile v očeh vernikov slovesnejši značaj. Cerkveno pravo takšnemu gledanju ni bilo nikoli naklonjeno. Zlasti brani izpostavljati Najsvetejše samo zaradi večje slovesnosti, ker se s tem ponižuje sv. zakrament v dekoracijo (C. R., dne 11. 5. 1878, št. 3448, 5 in 1).

V zvezi z ispostavljanjem je tudi blagoslov z Najsvetejšim. Na vprašanje ali spada pod javno izpostavljanje, ki se omenja v kanonu 1274 § 1 tudi blagoslov z Najsvetejšim, ki se navadno daje, kadar se sv. Rešnje telo javno izpostavi, odgovarja obredna

kongregacija pritrdilno (AAS 1927, 142). Ker je izpostavljanje Najsvetejšega med mašo odpravljeno (glej Okrožnico ljubljanskega nadškofijskega ordinarijata 1, 1961, 2 d) in je blagoslov z Najsvetejšim po odloku obredne kongregacije v najtesnejši zvezi z izpostavljanjem, bi bilo logično, da se hkrati z mašami pred Najsvetejšim odpravi tudi blagoslov z Najsvetejšim po maši. Reforma ni šla do kraja. Če izpostavljanje ni v skladu z daritvijo, ni tudi blagoslov. Isti dogmatično — liturgični razlogi, ki so navdihnili odlok o odpravi maš pred Najsvetejšim, govorijo tudi proti blagoslovu z Najsvetejšim. Zanj ne najdemo v zvezi z mašo niti dogmatične niti liturgične osnove. Ukrep je zelo podoben znameniti sinodi na Dunaju leta 1937. Sinoda je prepovedala maše pred Najsvetejšim, ker so bile pretirano v navadi, da pa ni pretrgala stik s tradicijo, je hkrati dovolila, da se sme dati na koncu maše blagoslov z Najsvetejšim po predpisanem obredu.

Blagoslov z Najsvetejšim po maši naj bi odpadel zlasti pri tistih mašah, ko ljudstvo dejavno sodeluje. Kjer je vpeljano idealno sodelovanje vernikov pri maši, se še posebno čuti, kako neumestni so neliturgični dodatki kot blagoslov z Najsvetejšim, Leonove molitve itd. Če je v isti cerkvi v nedeljo več maš, naj bi se blagoslov omejil tako, da bi ga dali samo pri glavni, farni maši, ne pa pri vseh. Tako bi se ljudje počasi privadili in reforme ne bi tako ostro čutili. Blagoslov z Najsvetejšim naj bi ostal samo takrat, kadar je z mašo združena še kakšna pobožnost: litanije Srca Jezusovega na prvi petek in posvetitev Brezmadežnemu Srcu Marijinemu na prve sobote.

Kakšno je danes stanje v tem pogledu po škofijah? Enotnosti ni niti v škofiji. Medtem ko se blagoslov z Najsvetejšim po maši v mestih močno opušča, je na deželi še povsod v navadi. Cerkvena zakonodaja loči javno ali slovesno in privatno ali neslovesno izpostavljanje in zato tudi slovesni in neslovesni blagoslov z Najsvetejšim. Javno ali slovesno se daje blagoslov z monštranco, privatno pa s ciborijem. »V cerkvah ali kapelah, kjer je dovoljeno hraniti sv. Rešnje telo, se sme zasebno ali v ciboriju izpostavljati iz vsakega upravičenega razloga brez ordinarijevega dovoljenja; javno ali v monštranci pa se sme izpostavljati na praznik sv. Rešnjega telesa in med osmimo v vseh cerkvah pri mašah in večernicah; v drugem čeasu pa le iz upravičenega in važnega razloga, zlasti javnega, in z dovoljenjem krajevnega ordinarija, čeduti cerkev pripada izvzetemu redu« (kan 1274). (Na praznik sv. Rešnjega telesa in med osmino pri mašah več ne velja, glej Okrožnico 1 1961, 2). Pri privatnem izpostavljanju (blagoslovu) se odpro samo vratca od tabernaklja, ciborij ali piksida ostane v tabernaklju. Postavljati ciborij pred tabernakelj ali na tron je prepovedano. Privatno izpostavljanje velja za kraje, kjer monštranca ni trajno v tabernaklju. V ljubljanski nadškofiji sta monštranca in ciborij hkrati v tabernaklju, zato člen 455 ZLS strogo prepoveduje izpostavljanje v ciboriju. To je samo v navideznem nasprotju s kan. 1274, ki dovoljuje privatno izpostavljanje. Kanon se nanaša na vso Cerkev. Večina cerkva, zlasti v romanskih deželah, ima zelo majhne tabernaklje, tako da monštranco za blagoslov sproti prinašajo na oltar. Kadar se izpostavi samo ciborij, incenzacija ni ukazana, je pa dovoljena. Monštranca pa se pokadi dvakrat: takoj ko se izpostavi in preden se da blagoslov

(pri Tebi Oče, z ljubim Sinom... po rimskem obredu). Dvojna incenzacija je ukazana tudi če se da blagoslov takoj po izpostavljanju in ni vmes nobenih molitev. Ponekod (v sekavski škofiji) incenzirajo monštranco spet preden se spravi v tabernakelj. V ljubljanski nadškofiji je bila tretja incenzacija odpravljena 6. novembra 1944.

Blagoslov z Najsvetejšim se daje samo po maši, pred mašo se sme dati le tam, kjer je to sv. Stolica izrecno dozvolila (C. R. dne 30. II. 1895, št. 3875, 3). Tako je bilo nekoč na večje praznike tudi v ljubljanski in mariborski škofiji in je še danes v navadi v salzburški nadškofjič. Dovoljenje je dano samo, če »expositio longius sit duratura, per plures continuas horas vel per totum diem... (Collectio rituum in usum cleri archidioceseos Salisburgensis, titulus V., cap. 6). Sicer pa velja določba: »Licet tamen semper post missam exponere Sanctissimum, quoties aliquae preces praesente populo adjunguntur«. Torej se ne daje blagoslov z Najsvetejšim samo ob nedeljah in praznikih kot pri nas, ampak tudi ob delavnikih, če so z mašo združene še molitve. Tako ravnajo tudi v krški škofiji. Ob delavnikih naročajo mašo z blagoslovom, ki se da na koncu maše s ciborijem. Ponekod dajo blagoslov samo če se med mašo poje ali saj orglja, ponekod pa samo po maši zapojo blagoslovno pesem. Blagoslov se daje brez incenzacije, po blagoslovu tudi ne molijo molitev v spravo za bogokletje. Blagoslov z monštranco dajejo samo ob nedjeljah in praznikih. V salzburški nadškofiji pa tudi ob delavnikih, ker velja načelo »Ritus simplex cum pyxide post missam maxime restringendus est ad mentem decreti S. R. C. diei 27. Iulii 1927« (Rituale, 103). V goriški nadškofiji se daje blagoslov s ciborijem tudi po nedjeljski maši in sicer tako, da najprej zapojo blagoslovno pesem, ciborij stoji v odprtem tabernakeljnu, nato se da blagoslov brez molitvic v spravo za bogokletje. Če pa je blagoslov sam zase popoldne, se da z monštranco. Pred blagoslovom zapojo pesem Tantum ergo (V zakramentu), po blagoslovu pa odmolijo v spravo za bogokletje. Po maši je blagoslov z monštranco samo na prve nedelje v mesecu in na prve petke.

Iz svojskih oblik blagoslova z Najsvetejšim po maši se vidi, da je to res paraliturgični dodatek maši. Mnenje, da se maša z blagoslovom slovesneje zaključi ne drži. Ko bodo verniki mašo bolje razumeli in z mašnikom zavestneje sodelovali, bodo čutili, da je maša sama zase, brez paraliturgičnih dodatkov, zares najsvetejše opravilo na zemlji. Takrat jih reforma več ne bo zadela v živo in ne bodo mislili, da se z odpravo blagoslova z Najsvetejšim po maši jemlje čast svetemu zakramentu.

dr. Francé ROZMAN

TRI ŽELJE ŽUPNIKA

Nije poziv župničkih zastupnika na 3. zasjedanje II vatikanskog sabora razveselilo samo sve nebrojene župnike svijeta. Očevici tvrde da su i saborski oci malo kada tako srdačno pozdravili izjavu gen. tajnika kao kad je najvio dolazak župnika. Jedanput su oni s njime i koncelebrirali pred cijelim saborom, a jedan je dobio i riječ. I baš u vezi s njegovim prijedlozima evo jedne želje.

(pri Tebi Oče, z ljubim Sinom... po rimskem obredu). Dvojna incenzacija je ukazana tudi če se da blagoslov takoj po izpostavljanju in ni vmes nobenih molitev. Ponekod (v sekavski škofiji) incenzirajo monštranco spet preden se spravi v tabernakelj. V ljubljanski nadškofiji je bila tretja incenzacija odpravljena 6. novembra 1944.

Blagoslov z Najsvetejšim se daje samo po maši, pred mašo se sme dati le tam, kjer je to sv. Stolica izrecno dozvolila (C. R. dne 30. II. 1895, št. 3875, 3). Tako je bilo nekoč na večje praznike tudi v ljubljanski in mariborski škofiji in je še danes v navadi v salzburški nadškofiji. Dovoljenje je dano samo, če »expositio longius sit duratura, per plures continuas horas vel per totum diem... (Collectio rituum in usum cleri archidioceseos Salisburgensis, titulus V., cap. 6). Sicer pa velja določba: »Licet tamen semper post missam exponere Sanctissimum, quoties aliquae preces praesente populo adjunguntur«. Torej se ne daje blagoslov z Najsvetejšim samo ob nedeljah in praznikih kot pri nas, ampak tudi ob delavnikih, če so z mašo združene še molitve. Tako ravnajo tudi v krški škofiji. Ob delavnikih naročajo mašo z blagoslovom, ki se da na koncu maše s ciborijem. Ponekod dajo blagoslov samo če se med mašo poje ali saj orglja, ponekod pa samo po maši zapojo blagoslovno pesem. Blagoslov se daje brez incenzacije, po blagoslovu tudi ne molijo molitev v spravo za bogokletje. Blagoslov z monštranco dajejo samo ob nedjeljah in praznikih. V salzburški nadškofiji pa tudi ob delavnikih, ker velja načelo »Ritus simplex cum pyxide post missam maxime restringendus est ad mentem decreti S. R. C. diei 27. Iulii 1927« (Rituale, 103). V goriški nadškofiji se daje blagoslov s ciborijem tudi po nedjeljski maši in sicer tako, da najprej zapojo blagoslovno pesem, ciborij stoji v odprtem tabernakeljnu, nato se da blagoslov brez molitvic v spravo za bogokletje. Če pa je blagoslov sam zase popoldne, se da z monštranco. Pred blagoslovom zapojo pesem Tantum ergo (V zakramentu), po blagoslovu pa odmolijo v spravo za bogokletje. Po maši je blagoslov z monštranco samo na prve nedelje v mesecu in na prve petke.

Iz svojskih oblik blagoslova z Najsvetejšim po maši se vidi, da je to res paraliturgični dodatek maši. Mnenje, da se maša z blagoslovom slovesneje zaključi ne drži. Ko bodo verniki mašo bolje razumeli in z mašnikom zavestneje sodelovali, bodo čutili, da je maša sama zase, brez paraliturgičnih dodatkov, zares najsvetejše opravilo na zemlji. Takrat jih reforma več ne bo zadela v živo in ne bodo mislili, da se z odpravo blagoslova z Najsvetejšim po maši jemlje čast svetemu zakramentu.

dr. Francé ROZMAN

TRI ŽELJE ŽUPNIKA

Nije poziv župničkih zastupnika na 3. zasjedanje II vatikanskog sabora razveselilo samo sve nebrojene župnike svijeta. Očevici tvrde da su i saborski oci malo kada tako srdačno pozdravili izjavu gen. tajnika kao kad je najvio dolazak župnika. Jedanput su oni s njime i koncelebrirali pred cijelim saborom, a jedan je dobio i riječ. I baš u vezi s njegovim prijedlozima evo jedne želje.

Teško će se prihvatiti njegov prijedlog, da bi **sv. potvrdu** smjeli redovito dijeliti župnici. Istina, potvrda je nastavak krštenja i nekada se je dijelila odmah svakom krsteniku, ali ima više pastoralnih i liturgijskih razloga da dijeljenje sv. potvrde ostane i dalje glavni čin kad biskup obilazi svoju biskupiju.

Nego svako pravilo može imati iznimaka, kad za nj vojuju važni pastoralni razlozi. Ti su naveli Pija XII da je g. 1946. dozvolio dušobrižnicima da mogu podijeliti sv. potvrdu onima koji se nalaze u životnoj pogibelji, ako im je teško doći do biskupa ili biskupu do njih. Ima još jedan sličan slučaj. Praksa nam nerijetko dovodi zaručnike, od kojih jedan ili oba nisu potvrđeni. Koji put ih uspijemo nagovoriti i pripraviti da idu biskupu i prime sv. potvrdu prije vjenčanja. Često je to za njih neugodno, a zna praviti smetnje i u biskupskoj kuriji, osobito kad takvi dođu neprijavljeni, pa je biskup odsutan ili spriječen. Još češće je takve teško nagovoriti da uopće potraže biskupa. Možda obećaju da će se krizmati kad biskup dođe u dotičnu župu, ali to je još rjeđi slučaj da se oni tada prijave, dadu poučiti i »uvrste se među djecu«. A znamo da je sv. potvrda vrlo važan sakrament ne samo za život milosti pojedinaca nego posebno za dužnosti odraslih kršćana i roditelja. U stvari žive i umiru bez tog sakramenta, ako ga ne prime barem prije vjenčanja. To je gore nego kad su odrasla djeca odlazila na drugi svijet bez sakramenta potvrde. Kad se je majka Crkva pobrinula za ove, ne bi li bilo uputno da se bolje pobrine i za nekrizmane zaručnike? Malo bi kršćana zaručnika ostalo bez sv. potvrde, kad bi se dalo župniku pravo da im podijeli sv. potvrdu kad god im je teško poći k biskupu.

Znamo koliko su župnici opterećeni, osobito kad nedjeljom moraju binirati ili trinirati. Nije teško dobiti dozvolu za triniranje već i s toga, jer je isključen svaki izgled dobiti kad milostinja za sve binacije i trinacije i onako ne ide misniku. Međutim na dva dana u godini dosad nije bilo moguće trinacijom zadovoljiti vjernike kad najviše žele više sv. Misa: **na Božić i Uskrs.** Istina, pravom se božićna ponoćka i Misa u ponoć Uskrsnog bdjenja broji u Mise tog dana, ali je poslije ponoćke redovito otpadala jedna Misa u običajene satove tog dana. Više su puta župnici zaželjeli na Božić i Uskrst trinirati i poslije odslužene ponoćke, često i zbog dužnih ili običajnih Misa u raznim župama ili filijalama koje su im povjerene. Što dosada nije bilo moguće, možda bi se sada moglo dobiti na temelju br. 60 Upute od 26 - IX - 1964. Kad je pojedincima zbog njihove osobne pobožnosti, dozvoljeno da se mogu na Uskrs i Božić u istom danu dva puta pričestiti, moglo bi se iz važnih pastoralnih razloga, za dobro zajednice, dozvoliti župnicima da na Božić i Uskrs mogu trinirati kao i u ostale nedjelje i blagdane bez obzira da li su već imali ponoćku ili ne. Time župnici žele za se jedan teret više, pa će biti teško uskratiti im tu dozvolu na korist vjernika.

Ovo je dvoje izneseno javno, da župnici koji se slažu (a nekoji su se već složili i potpisanoga molili da ovo iznese) zamole svog Ordinarija, pa ako se naš episkopat složi, možda će od nadležnog foruma ishoditi dozvolu da se udovolji ovim dvjema liturgijsko - pastoralnim željama župnika.

Treća je želja odvisna od svakog pojedinog Ordinarija, a u vezi je s **večernim Misama** preko sedmice, koje su potreba i blagodat našeg vremena. Samom je svećeniku redovito prikladnije misiti ujutro, ali iskustvo pokazuje da je vjernicima (zbog škole, tvornica, ureda i cijelog načina modernog života) mnogo lakše doći k Misi predvečer negoli ujutro. Ako to ne vrijedi za manja i raštrkana sela, sigurno je zgodnije za veće župe. Kad misnik ima ujutro kod Mise 2-3 osobe, a navečer bi ih imao možda i 20, neka je slobodno izraziti i molbu, da se u tom slučaju bez poteškoća dobije dozvola za večernju Misu u sve dane kroz godinu. Župnici koji se okoriste tom dozvolom, neće više misiti u crkvi koja zjapi prazninom.

o. M. Kirigin

DIJALOG S LAICIMA

Mi živimo u vrijeme dijaloga. Mi živimo u vrijeme, kad Crkva želi voditi dijalog s rastavljenim kršćanima, u vrijeme, kad Crkva želi povesti dijalog s vjernicima nekršćanskih vjera, pa i s pristalicama samih poganskih religija. Da li je moguće, da onda Crkva ne bi željela dijalog sa samim svojim vjernicima? Da li je moguće, da se Crkva začahuri u svoje klerikalne okvire i ostane daleko od kršćanskog puka? Ako je ikoji dijalog na mjestu u današnjoj Crkvi, a ono je sigurno dijalog između klera i laika.

Bila su vremena, kad je u Crkvi imao samo riječ kler. On je bio Ecclesia loquens, a kršćanski je puk bio samo Ecclesia audiens. No, danas će i ta Ecclesia audiens otvoriti usta u sredini Crkve. I laici žele doći do riječi. Sama im Crkva daje tu riječ. Na samom općem saboru, makar skromno, i katolički je laikat dobio riječ.

Dakako, time se ne kani odstraniti niti uništiti odnos učešće Crkve prema »poučavanoj Crkvi«. Po Kristovoj uredbi učiteljstvo Crkve pripada jedino sv. Ocu Papi i kolegiju biskupa. Demokratizam u apsolutnom smislu nije moguć u katoličkoj Cukvi. Ali radi se o nečemu drugome. I »poučavana Crkva« želi, da se s njom postupa ne kao s malenim djetetom u povojima, koje još nije naučilo govoriti. Ona smatra, da ima pravo barem reći riječ, koju je naučila i riječju pokazati, što je naučila.

A u Crkvi ne postoji samo odnos naučavanja i primanja nauke. Život je Crkve daleko bujniji i obilniji. To je život velike Božje obitelji na zemlji. Jadna je kuća, u kojoj djeca nemaju pravo otvoriti usta ni da traže kruha! Jadna je obitelj, gdje djeca ne smiju postaviti pitanja! Jadna je obitelj, u kojoj djeca ne smiju doći do riječi! Obiteljski je život život dijaloga.

Koliko je kršćanski puk željan otvoriti svoja usta, najbolje pokazuje zanimanje za dopise u različitim vjerskim časopisima. Kod primanja, recimo, »Blagovesti« primijetio sam mnogo puta, kako su čitaoci kao prvo otvorili omotne stranice. Taj ih je dijalog najviše zainteresirao.

Zar mislimo, da ne bi i naši vjernici po župama ili redovničkim crkvama imali nikakva pitanja za svećenike, kad bi im oni samo otvorili, ali stvarno otvorili vrata do svoje osobe? A zar mislimo, da kršćanski puk ništa iza leđa ne prigovara svojim duhovnim pastirima, da ih nigdje ne ogovara? Svi znadu sve protiv po-

Treća je želja odvisna od svakog pojedinog Ordinarija, a u vezi je s **večernim Misama** preko sedmice, koje su potreba i blagodat našeg vremena. Samom je svećeniku redovito prikladnije misiti ujutro, ali iskustvo pokazuje da je vjernicima (zbog škole, tvornica, ureda i cijelog načina modernog života) mnogo lakše doći k Misi predvečer negoli ujutro. Ako to ne vrijedi za manja i raštrkana sela, sigurno je zgodnije za veće župe. Kad misnik ima ujutro kod Mise 2-3 osobe, a navečer bi ih imao možda i 20, neka je slobodno izraziti i molbu, da se u tom slučaju bez poteškoća dobije dozvola za večernju Misu u sve dane kroz godinu. Župnici koji se okoriste tom dozvolom, neće više misiti u crkvi koja zjapi prazninom.

o. M. Kirigin

DIJALOG S LAICIMA

Mi živimo u vrijeme dijaloga. Mi živimo u vrijeme, kad Crkva želi voditi dijalog s rastavljenim kršćanima, u vrijeme, kad Crkva želi povesti dijalog s vjernicima nekršćanskih vjera, pa i s pristalicama samih poganskih religija. Da li je moguće, da onda Crkva ne bi željela dijalog sa samim svojim vjernicima? Da li je moguće, da se Crkva začahuri u svoje klerikalne okvire i ostane daleko od kršćanskog puka? Ako je ikoji dijalog na mjestu u današnjoj Crkvi, a ono je sigurno dijalog između klera i laika.

Bila su vremena, kad je u Crkvi imao samo riječ kler. On je bio Ecclesia loquens, a kršćanski je puk bio samo Ecclesia audiens. No, danas će i ta Ecclesia audiens otvoriti usta u sredini Crkve. I laici žele doći do riječi. Sama im Crkva daje tu riječ. Na samom općem saboru, makar skromno, i katolički je laikat dobio riječ.

Dakako, time se ne kani odstraniti niti uništiti odnos učešće Crkve prema »poučavanoj Crkvi«. Po Kristovoj uredbi učiteljstvo Crkve pripada jedino sv. Ocu Papi i kolegiju biskupa. Demokratizam u apsolutnom smislu nije moguć u katoličkoj Cukvi. Ali radi se o nečemu drugome. I »poučavana Crkva« želi, da se s njom postupa ne kao s malenim djetetom u povojima, koje još nije naučilo govoriti. Ona smatra, da ima pravo barem reći riječ, koju je naučila i riječju pokazati, što je naučila.

A u Crkvi ne postoji samo odnos naučavanja i primanja nauke. Život je Crkve daleko bujniji i obilniji. To je život velike Božje obitelji na zemlji. Jadna je kuća, u kojoj djeca nemaju pravo otvoriti usta ni da traže kruha! Jadna je obitelj, gdje djeca ne smiju postaviti pitanja! Jadna je obitelj, u kojoj djeca ne smiju doći do riječi! Obiteljski je život život dijaloga.

Koliko je kršćanski puk željan otvoriti svoja usta, najbolje pokazuje zanimanje za dopise u različitim vjerskim časopisima. Kod primanja, recimo, »Blagovesti« primijetio sam mnogo puta, kako su čitaoci kao prvo otvorili omotne stranice. Taj ih je dijalog najviše zainteresirao.

Zar mislimo, da ne bi i naši vjernici po župama ili redovničkim crkvama imali nikakva pitanja za svećenike, kad bi im oni samo otvorili, ali stvarno otvorili vrata do svoje osobe? A zar mislimo, da kršćanski puk ništa iza leđa ne prigovara svojim duhovnim pastirima, da ih nigdje ne ogovara? Svi znadu sve protiv po-

jedinog svećenika, a on misli, da je za njih svetac na oltaru. Ne bi li bilo bolje, da on čuje sam o sebi, što misle o njemu vjernici i što misle o njegovu radu? Ili zar mislimo, da se ne bi kršćanski puk više zanimao za svoju Crkvu i za sva pitanja, kad bi on sam smio izraziti svoje želje i dati svoje prijedloge o čemu?

Predlagano je i s najviše strane, da se u crkvama organiziraju sastanci s diskusijama. To bi bila odlična stvar. Samo da li bi svi svećenici bili kadri odmah dobro odgovoriti na svako vjerničko pitanje? Da li bi se odmah snašli, da ne bi trpio njihov ugled, a možda i ugled vjere, ako svećenik ne bi bio dorastao kojem pitanju vjernika? To je pitanje.

Ne bi li zato bilo za početak mnogo pogodnije, da svaka crkva ima kod glavnih vrata svoj poštanski pretinac ili kovčežić? U taj bi pretinac mogli vjernici stavljati svoja pitanja, svoje pismene prigovore, svoje želje, svoje prijedloge — bilo s potpisom bilo anonimno, da bude iskrenije i otvorenije. Tu bi dakle, mogli vjernici svoje srce potpuno otvoriti i izliti, da svećenik ima priliku do dna u njega zagledati. Tada bi svećenik mogao sabranije i pomnije uzeti u obzir svaku stvar. To bi bilo također veliko oplođenje za njegove propovijedi. Ne bi pucao u zrak.

To je moja davna ideja, koju predlažem, ali svuda bez uspjeha. Kad sam u jednom mjestu to predložio, da se postavi takav kovčežić cijeli je misnički kolektiv na mene nasrnuo kao roj osa: Pa oni bi nam se popeli na glavu!

Drugim riječima, mi ne smijemo čuti, što narod misli, što narod želi, što narod prigovara. Mi moramo ostati začahureni u svojoj uzvišenoj veličanstvenosti, do koje ne smije doći dašak laikata, da ne bi okužio našu čast i dostojanstvo u Crkvi. To je apsolutni klerikalizam, koji nam otuđuje narod i nas od naroda.

Mislim, da je baš sada, kad katolički laikat dobiva svoj položaj u Crkvi, vrijeme, da mu taj položaj barem u najmanjoj mjeri i mi dopustimo u svojim crkvama. Klerikalizmu je u Crkvi odzvonilo. O tome moramo biti na čistu. Svećenik ne može u svojoj crkvi biti jedini, koji govori. Vrijeme je da se u svakoj crkvi provede dijalog svećenika s njegovim pukom. Puk mora otvoriti svoja usta u sredini Crkve Božje.

P. Platon Plasajec

KONTAKTI KOJI NAM SE SAMI NUDE
(Razgovarajmo! Ne »uredujmo«!)

Krucijalni problem današnje duhovne pastve — osobito po gradovima i po industrijskim naseljima sa jakom fluktuacijom pučanstva — sigurno je problem pastoralnog kontakta sa vjernicima. Valja ih tražiti i kad oni nas ne traže. A mnogo nas puta ne traže. Valja im se približiti i kad oni ne pokazuju za to nimalo oduševljenja ni želje. Onda smo im često najpotrebniji. Kad od nas bježe i kad gledaju da od nas budu što dalje, baš tada obično i jesu u najvećoj duhovnoj opasnosti. A mnogo je puta čitava mala umjetnost približiti im se. Približiti im se pametno i s uspjehom: tako da ih ne povrijedimo; tako da ih ne odbijemo svojom seljačkom nametljivošću i svojim netaktičkim postupkom. Valja

jedinog svećenika, a on misli, da je za njih svetac na oltaru. Ne bi li bilo bolje, da on čuje sam o sebi, što misle o njemu vjernici i što misle o njegovu radu? Ili zar mislimo, da se ne bi kršćanski puk više zanimao za svoju Crkvu i za sva pitanja, kad bi on sam smio izraziti svoje želje i dati svoje prijedloge o čemu?

Predlagano je i s najviše strane, da se u crkvama organiziraju sastanci s diskusijama. To bi bila odlična stvar. Samo da li bi svi svećenici bili kadri odmah dobro odgovoriti na svako vjerničko pitanje? Da li bi se odmah snašli, da ne bi trpio njihov ugled, a možda i ugled vjere, ako svećenik ne bi bio dorastao kojem pitanju vjernika? To je pitanje.

Ne bi li zato bilo za početak mnogo pogodnije, da svaka crkva ima kod glavnih vrata svoj poštanski pretinac ili kovčežić? U taj bi pretinac mogli vjernici stavljati svoja pitanja, svoje pismene prigovore, svoje želje, svoje prijedloge — bilo s potpisom bilo anonimno, da bude iskrenije i otvorenije. Tu bi dakle, mogli vjernici svoje srce potpuno otvoriti i izliti, da svećenik ima priliku do dna u njega zagledati. Tada bi svećenik mogao sabranije i pomnije uzeti u obzir svaku stvar. To bi bilo također veliko oplođenje za njegove propovijedi. Ne bi pucao u zrak.

To je moja davna ideja, koju predlažem, ali svuda bez uspjeha. Kad sam u jednom mjestu to predložio, da se postavi takav kovčežić cijeli je misnički kolektiv na mene nasrnuo kao roj osa: Pa oni bi nam se popeli na glavu!

Drugim riječima, mi ne smijemo čuti, što narod misli, što narod želi, što narod prigovara. Mi moramo ostati začahureni u svojoj uzvišenoj veličanstvenosti, do koje ne smije doći dašak laikata, da ne bi okužio našu čast i dostojanstvo u Crkvi. To je apsolutni klerikalizam, koji nam otuđuje narod i nas od naroda.

Mislim, da je baš sada, kad katolički laikat dobiva svoj položaj u Crkvi, vrijeme, da mu taj položaj barem u najmanjoj mjeri i mi dopustimo u svojim crkvama. Klerikalizmu je u Crkvi odzvonilo. O tome moramo biti na čistu. Svećenik ne može u svojoj crkvi biti jedini, koji govori. Vrijeme je da se u svakoj crkvi provede dijalog svećenika s njegovim pukom. Puk mora otvoriti svoja usta u sredini Crkve Božje.

P. Platon Plasajec

KONTAKTI KOJI NAM SE SAMI NUDE
(Razgovarajmo! Ne »uredujmo«!)

Krucijalni problem današnje duhovne pastve — osobito po gradovima i po industrijskim naseljima sa jakom fluktuacijom pučanstva — sigurno je problem pastoralnog kontakta sa vjernicima. Valja ih tražiti i kad oni nas ne traže. A mnogo nas puta ne traže. Valja im se približiti i kad oni ne pokazuju za to nimalo oduševljenja ni želje. Onda smo im često najpotrebniji. Kad od nas bježe i kad gledaju da od nas budu što dalje, baš tada obično i jesu u najvećoj duhovnoj opasnosti. A mnogo je puta čitava mala umjetnost približiti im se. Približiti im se pametno i s uspjehom: tako da ih ne povrijedimo; tako da ih ne odbijemo svojom seljačkom nametljivošću i svojim netaktičkim postupkom. Valja

pogoditi pravi način i ton. A traži to od svećenika koji put mnogo požrtvovnosti. Svećenik se mora izvrgnuti riziku i da doživi razočaranje; i da bude odbijen, a možda i ponižen. Puno se je lakše ponosno povući i pasivizirati. Puno se je komotnije zatvoriti u župski ured, u sakristiju, u ispovjedaonicu, pa čekati — obično uzalud — da nam oni prvi dođu.

Zato i jest tako malo svećenika koji to rade. Ako ćemo pravo, takvi su svećenici među nama iznimke. Većina nas zastane pred težinom toga zadatka. Povuče se. Odabere lakši put: liniju manjega otpora. Pastoralni zelotizam prepuštamo mi radije — dobrovoljcima i »herojima«.

Nije lako tražiti vjernike po njihovim kućama. Isus će nam to učiniti prirodno i neupadno. Treba naći zgodnu priliku; valja stoga, ako tu zatajimo, još i oprostiti. Ali ne znam hoće li nam oprostiti, ako s vjernicima prekidamo kontakte i onda kad nam se ti kontakti sami nude. I onda, kad nam je Bog sam poslao ljude na vrata.

A bude to često puta. U ispovjedaonici možda manje. Ali u župskom uredu i u sakristiji često. Ljudi nam, vjernici, dolaze poslom. Ne dolaze baš po savjet ni na razgovor. Ali: dovode ih ili dotjera neka dužnost, neka potreba. Kojiput i one koji su svijesno okrenili leđa Crkvi. Ne haju puno za vjerske dužnosti. Ali još se kopaju u naše groblje. Još nijesu dotle dotjerali da ne bi, makar »pro forma«, platili mrtvačku misu za pokojnu majku, oca, ženu; da ne bi, kad ih koji dobar znanac zamoli, bili kumovi na krštenju, na krizmi, na vjenčanju. Pa dođu u župski ured da sa svećenikom uglave te tehničko-crkvene stvari. Pokucaju nam na vrata. Pozdrave nas. Pruže nam ruku. Predstave se. Eto, došli smo u priliku, da s njima govorimo. Eto, uspostavili su prvi s nama kontakt. A još su nam češći gosti oni »polukatolici« i »poluvjernici« iz našega župskoga stada. Oni koji još pomalo i prakticiraju, ali pomalo se već i lome. Nešto i čine od svojih vjerskih dužnosti i ne čine. U crkvu, na primjer, dolaze: makar koji put. Dođu i po svetu vodu, i ako se još nijesu vjenčali; i ako možda žive i u preljubničkom konkubinatu. Plaćaju i mise: barem sv. Anti, »za zdravlje« ili za uspjeh na ispitu. Ne ispovijedaju se; ali ipak kupe koju svijeću u sakristiji, da je na Dušni dan zapale na grobu svojih milih. Najave se i za bogojavljenski blagoslov domova. Dođu i da upitaju bi li mogli krstiti dijete: kojiput svoje a još češće kćerkino, sinovo, bratovo, sestrino, a da otac i mati »ne znaju«. Bi li se mogli vjenčati — oni ili netko drugi od njihovih — u drugom mjestu, u župskom uredu, u mrak, kod kuće.

Eto, to su ti kontakti koji nam se sami nude. I nitko od nas ne može reći da nije kriv ako ih ne iskoristi. Ako ih barem ne pokuša iskoristiti. Ako ne progovori. Ako samo nezainteresirano i bezvoljno šuti. Ako samo birokratski, rutinski, suho odgovara na pitanja, broji novce, zapisuje podatke u blok ili u bilježnicu.

Propust je to fatalan i kažnjiv. To je pastoralno činovnikovanje i nadničarstvo.

Zašto se ne bi čovjeku, ženi, djevojci barem prijazno nasmiješio? Ništa te ne stoji. Zašto ne bi pokazao da ti nije mrsko što su došli? Zašto se ne bi s njima upustio u razgovor? Nabaci štogod što će ih zainteresirati! Nadoveži na nešto što su oni spomenuli:

»A, iz Dalmacije ste! Iz koga ste mjesta? Pa prolazio sam ja tuda jedamput!« — »Zovete se N. N. Imao sam i ja kolegu u gimnaziji koji se je tako zvao. Da nijeste možda s njim u rodu?« — »A, došli ste u Zagreb, u Sarajevo, u Split; sigurno s kakvom ekskurzijom? Vi ste student? Pa, koliko vas je svega u grupi? Koliko ćete ostati ovdje kod nas?« — »Vi ste sigurno iz provincije? Iz Slavonije? Iz Posavine? Iz Zagorja? Valjda ste nešto donijeli u grad, da prodate? Pa, kako je kod vas tamo ponijelo ove godine? Je li bilo suše? Kod nas ovdje nije bilo kiše od Jurjeva.«

Upitaj ga i za ime! Kao slučajno. Kao usput. Kao nehotice. »A kako se, molim, zovete? Šta ste po zanimanju ako se smije znati? Odakle ste rodom? Jeste li oženjeni! Jeste li udati? Imate li djece?« Neće čovjeku biti krivo što je »pop« blagoglagoljiv, govorljiv, otvoren, nasmijan. Drago će mu biti. Ostat će mu u dobroj uspomeni jedna crkvena osoba, jedan slučajan, bratski, susret s Crkvom i s vjerom. A možda će ga taj susret navesti i na kakvu dobru misao. Možda će i otupiti koju oštricu, razbiti koju predrasudu.

A ako vidiš da bi se bez rizika moglo i dalje, upitaj ga, onako nonšalantno, kroz smijeh, kao da se šališ: «A idete li u crkvu? Molite li se? Kad ste zadnji put bili na ispovijedi? Jeste li se u crkvi vjenčali? Koliko imate djece? Jeste li ih krstili? Idu li vam djeca na vjeronauk?«

Ljudi ti neće zamjeriti, ako si samo fin i ljubezan. U najgorem slučaju pomislit će: »Pa to mu je zanat; to je njegov posao. No dobroćudan jest! Vidi mu se na licu!« Upustit će se s tobom u razgovor. Nešto će ti već odgovoriti. A možda će ti se napola i povjeriti. Možda će ti se stati i tužiti na svoje obiteljske nevolje. Možda će ti i otkriti štogod što ih još odavna žulja. A tvoje je da se dalje snalaziš. Možda je netko već spreman i na kapitulaciju pred Bogom. Možda će ga to dovesti i do ispovjedaonice; i do vjenčanja. Možda si mu ubacio u srce strah od Boga koji će ga još dugo progoniti i na koncu — svladati.

A svakako si učinio barel minimum od svoje apostolske i svećeničke dužnosti. A svakako si barem prebacio prvi most preko šanca i uspostavio prvi kontakt. Čovjek ti više nije potpuni tuđin. Nijesi ni ti njemu. Pozdravit ćeš ga na ulici. I on će tebe: možda i prvi. Opet ćeš se negdje, u brijačnici ili u tramvaju s njime sresti. I opet ćeš se upustiti s njim u razgovor. Tvoj je, makar napola. Nosiš ga u svojoj bilježnici; zapisao si ga na svoj raboš.

Često mi je padala ta misao na pamet: u sakristiji kad bi ljudi, prije mise ili iza mise, došli da nešto upitaju, ili žene i djevojke da plate misu. Kad bih se s njima upustio u razgovor. Evo, sad sam je iznio i pred svećeničku javnost.

Braćo, ne šutimo pred ljudima, nemojmo se odmah smrknuti, ne budimo birokrate: barem ne onda, kad nam sami dođu! Bog nam ih je poslao. Kao ono Petru u Jopi. »Evo tri čovjeka, traže te. Ustani dakle, siđi i idi s njima! Ništa se ne premišljaj: ja sam ih poslao!« (Dj. Ap. 10, 19-20). Bog nam ih je posalo. Razgovarajmo s njima! Ne »uredujmo«!

Č.

ALI EVHARISTIJA ALI SV. REŠNJE TELO?

Na liturgičnem seminarju v Ljubljani je našla izraz needinost glede uporabe naziva za zakrament sv. Rešnjega Telesa in vse, kar je z njim v vezi. Dejstvo je, da pri nas reševanje takih vprašanj največkrat prepuščamo bolj ali manj posrečeni potezi posameznika ali ožjega kroga ljudi. Vsaj zadnji čas je tako. Pričujoči članek noče biti prispevek k rešitvi vprašanja, temveč samo pobuda k razpravljanju in iskanju prave rešitve. Kateri izraz je bolj primeren za poglobljeno razlaganje in obogatitev krščanskega življenja: sv. Rešenje telo ali evharistija?

Katekizmi pred zadnjo svetovno vojno poudarjajo v tej zvezi temeljne nauke: resnična pričujočnost, spremenjenje, daritev, hrana. Po vojni se ti katekizmi pod vplivom novega nemškega katekizma in teologije nasploh dokopljejo do novega vrstnega reda; izhajajo iz opravila zadnje večerje. Najprej poudarijo spremenjenje, nato pa preidejo k pričujočnosti, zauživanju, daritvi. V tem se zrcali najprej odmev prvih srednjeveških bojev okrog tega zakramenta, nato pa vsa srednjeveško in tridentinsko pobarvana pobožnost v zvezi z njim. Vse to je nedvomno de fide. Vprašanje je le, če je tudi metodično prav izpeljano. V dušnem pastirstvu se človek pri tem srečuje s številnimi praktičnimi težavami. Manjka osrednja ideja, okrog katere bi se dalo razmeroma lahko nanizati ves verski nauk in vso prakso evharističnega življenja v Cerkvi.

Izraz sv. Rešnje telo poudarja statični moment in sad daritve. Zato ni preveč primeren za poimenovanje celotnega kompleksa verskih resnic, ki bi jih bilo treba iz njega izvajati. Iz periferije moramo prodreti v center, ko bi mnogo laže iz centra najti pot k vsemu bogastvu tega zakramenta. Najteži je prehod k daritivi; laže je seveda razložiti pojme: hrana, spremenjenje, pričujočnost.

Izraz evharistija je pa večini — ne le vernikom, temveč tudi duhovnikom — po svoji vsebinski globini hudo nepoznan. Prvotni pomen »zahvala«, zahvalna molitev ali molitev zahvale postane neverjetno realen in otipljiv v »zahvali« pri zadnji večerji Gospodovi. Zadnja večerja je vendar eno samo dejanje »zahvale« nebeškemu Očetu, ki se realizira v daritivi pod obema podobama in izlije v uživanje iz »zahvale«. V to zahvalo je povzeto vse Gospodovo življenje, trpljenje, vstajenje, vnebohod. Zato je tudi zbiranje vernikov k temu opravilu zahvale »v Gospodov spomin« že svojem jedru zbiranje iz zahvale. Ker so hvaležni za dar svete vere, v realni zahvali pripravljajo darove za zahvalo, v dejanju opravijo zahvalo v njegov spomin, se slednjič v realni zahvali približajo Gospodovi mizi. Zato dobi povabilo, zahvalimo se Gospodu, našemu Bogu, v tej luči poseben pomen. Isto velja za zatrdilo zbranega ljudstva — po Ite, missa est — Bogu hvala. Zato verniki, ki se ob nedeljo zbirajo v tem duhu v svetišče Gospodovo, res prihajajo k Bogu svojega veselja in svoje radosti.

Kolike prednosti torej nudi izraz evharistija pred izrazom sv. Rešnje telo za katehezo, za pridigo in za poglobitev življenja iz vere — posebej za obnovo krščanskega življenja — je na dlani.

Ni prepričljiva trditev, da verniki ne vedo, kaj je evharistija. Gotovo se bodo dali poučiti. Celo veseli bodo, ko bodo spoznali, kako lep svet se vernemu srcu odkrije s to besedo.

In še ena težava!

Naštevanje delov sv. maše je novi katekizam spremenil v priprava, darovanje, spremenjenje in povzdigovanje, obhajilo.

Liturgična konstitucija nam sedaj že daje priliko za preprostejše in jasnejše razlikovanje, ki bo že takoj lahko vsakteremu v veliko oporo pri katehezi in pridigi, ter pri uvajanju liturgične obnove. Važne so tele smernice: maša je »eno samo dejanje bogočastja« (čl. 56.). To dejanje sestavljata dva dela: sveto opravilo besede in sveto opravilo evharistije. Sveto opravilo evharistije pa se izvrši v treh stopnjah: pripravljanje darov, zahvala s spremenjenjem in daritvijo, daritveni obed.

K temu sledeče pripombe:

Razlikujmo besedi liturgija in kult — vsaj na tem mestu — kot sveto opravilo (namesto bogoslužje) in bogočastje.

Liturgia verbi torej ni bogoslužje božje besede, temveč sveto opravilo besede. Saj ne govori samo Bog, temveč govorimo tudi mi, zbrani verniki.

Liturgia eucharistica bodi sveto opravilo evharistije. Uporabimo genitiv, ker se je v prvem primeru (sveto opravilo besede) težko drugače izraziti.

Nadomestimo izraz darovanje s pripravljanje darov, ker neprimerno bolj ustreza celotnemu dogajanju pri oltarju in v srcih vernikov. S tem preprečimo zamenjavanje dvojnega pomena, ki ga ima izraz darujemo; najprej pred spremenjenjem, nato pa po spremenjenju. Verniki takšnemu umskemu razlikovanju navadno niso kos. Pri spremenjenju je mnogo važnejša zahvala in daritveno dejanje nego povzdigovanje. Čas je tudi, da prikažemo sveto obhajilo kot daritveni obed. Z desetletji bodo tako verniki laže premagali napačno predstavo ki jo je naravnost gojila in pospeševala dosedanja praksa delitve sv. obhajila izven svetega opravila evharistije in vsa razlaga pri katehezi in pridigi.

Rafko Lešnik

NIJE TROŠAK I TRUD UZALUD

(Oni koji nam istupaju iz sjemeništa)

Misao nije moja. Meni se je samo svidjela kad ju je preda mnom u razgovoru iznio jedan katolički lajik-inteligenat. Čovjek koji osjeća s Crkvom i gleda na njezine potrebe i nevolje, možda, s više iskrenoga interesa i ljubavi nego mnogi svećenik.

Ne znam kako smo se u razgovoru dotakli i pitanja naših sjemeništa. Valjda sam ja — u Bog zna kojemu kontekstu — spomenuo koliko s njima imamo brige i muke. A i koliko materijalnoga rizika. Primamo u njih djecu a mnoga kasnije istupe ili budu otpuštena. I iza godina! I na koncu školovanja! Pa ih ima — među klerom — koji su za najstrože kriterije u primanju. Htjeli bi poslovati bez rizika. Plediraju za manji broj pitomaca i za ekonomičniji postupak. Čemu toliki trošak i toliki, a uzaludan, trud? »Utquid perditio haec?« (Mat. 26, 8.; Mark. 14, 4).

Moj sugovornik instinktivno je reagirao. I smjesta je oponirao tome apostolskom pesimizmu. Nije trud uzaludan! Nije ni trošak. »Zar tim Crkva ne odgaja katoličku inteligenciju?«, rekao je. »A baš danas to je tako aktualno!«

Naštevanje delov sv. maše je novi katekizam spremenil v priprava, darovanje, spremenjenje in povzdigovanje, obhajilo.

Liturgična konstitucija nam sedaj že daje priliko za preprostejše in jasnejše razlikovanje, ki bo že takoj lahko vsakteremu v veliko oporo pri katehezi in pridigi ter pri uvajanju liturgične obnove. Važne so tele smernice: maša je »eno samo dejanje bogočastja« (čl. 56.). To dejanje sestavljata dva dela: sveto opravilo besede in sveto opravilo evharistije. Sveto opravilo evharistije pa se izvrši v treh stopnjah: pripravljanje darov, zahvala s spremenjenjem in daritvijo, daritveni obed.

K temu sledeče pripombe:

Razlikujmo besedi liturgija in kult — vsaj na tem mestu — kot sveto opravilo (namesto bogoslužje) in bogočastje.

Liturgia verbi torej ni bogoslužje božje besede, temveč sveto opravilo besede. Saj ne govori samo Bog, temveč govorimo tudi mi, zbrani verniki.

Liturgia eucharistica bodi sveto opravilo evharistije. Uporabimo genitiv, ker se je v prvem primeru (sveto opravilo besede) težko drugače izraziti.

Nadomestimo izraz darovanje s pripravljanje darov, ker neprimerno bolj ustreza celotnemu dogajanju pri oltarju in v srcih vernikov. S tem preprečimo zamenjavanje dvojnega pomena, ki ga ima izraz darujemo; najprej pred spremenjenjem, nato pa po spremenjenju. Verniki takšnemu umskemu razlikovanju navodno niso kos. Pri spremenjenju je mnogo važnejša zahvala in daritveno dejanje nego povzdigovanje. Čas je tudi, da prikažemo sveto obhajilo kot daritveni obed. Z desetletji bodo tako verniki laže premagali napačno predstavo ki jo je naravnost gojila in pospeševala dosedanja praksa delitve sv. obhajila izven svetega opravila evharistije in vsa razlaga pri katehezi in pridigi.

Rafko Lešnik

NIJE TROŠAK I TRUD UZALUD
(Oni koji nam istupaju iz sjemeništa)

Misao nije moja. Meni se je samo svidjela kad ju je preda mnom u razgovoru iznio jedan katolički lajik-inteligenat. Čovjek koji osjeća s Crkvom i gleda na njezine potrebe i nevolje, možda, s više iskrenoga interesa i ljubavi nego mnogi svećenik.

Ne znam kako smo se u razgovoru dotakli i pitanja naših sjemeništa. Valjda sam ja — u Bog zna kojemu kontekstu — spomenuo koliko s njima imamo brige i muke. A i koliko materijalnoga rizika. Primamo u njih djecu a mnoga kasnije istupe ili budu otpuštena. I iza godina! I na koncu školovanja! Pa ih ima — među klerom — koji su za najstrože kriterije u primanju. Htjeli bi poslovati bez rizika. Plediraju za manji broj pitomaca i za ekonomičniji postupak. Čemu toliki trošak i toliki, a uzaludan, trud? »Utquid perditio haec?« (Mat. 26, 8.; Mark. 14, 4).

Moj sugovornik instinktivno je reagirao. I smjesta je oponirao tome apostolskom pesimizmu. Nije trud uzaludan! Nije ni trošak. »Zar tim Crkva ne odgaja katoličku inteligenciju?«, rekao je. »A baš danas to je tako aktualno!«

Nijesam dotle na to mislio. Ali misao me je, čim sam je čuo, odmah i impresionirala i osvojila. Ispravna je. Realna je. Perspektivna je. Gleda dalje. Ne boluje od duhovne škrtosti, sitničavosti, tjesnoće, uskosti pogleda.

Tako je! Zašto bi bila šteta novaca što nam ih narod daje — a daje nam ih za Crkvu i za njezine interese: u najširem smislu te riječi — ako njima odgojimo toj istoj Crkvi i tom istom narodu — jednoga vrijedna katoličkog svjetovnjaka i budućega oca jedne kršćanske obitelji, kad mu već nije bilo suđeno da postane svećenik? I zar je uzaludan trud odgojitelja i profesora ako jednom čovjeku koji će, danas sutra, zauzeti položaj aktivnog stvaraoca u svijetu od sutra, nacijepimo, još za mlada, kršćanske i evanđeoske poglede na život i omogućimo mu intenzivniji religiozniji odgoj i dublje, svestranije, praktikovanje kršćanstva?

Ne samo da to nije šteta, nego je to i jedan genijalan potez božanske Providnosti: jedna superiorna intervencija odozgor, a u našu korist. Korektura plašljivih i skučenih ljudskih misli i osnova: »Cogitationes enim mortalium timidae et incertae providentiae nostrae!« (Mudr. 9, 14).

Ne ostanu sigurno svi sjemenišni pitomci kad izađu iz sjemeništa dobri. Ni kao ljudi, ni kao vjernici. Ali — mnogi ostanu. Tko se od nas nije, već bezbroj puta, sastao u životu s kojim čovjekom, blagih očiju i fina vladanja, koji nam je, u povjerenju a katkada i sa nostalgijom, rekao kako je i on nekada bio u sjemeništu? Svejedno gdje. U Zagrebu, u Splitu, u Đakovu, u Sarajevu, u Travniku, u Visokom, u Sinju, u Zadru, u Pazinu, u Dubrovniku, na Širokom Brijegu, na Rijeci, u Bolu, u Senju, na Badiji. A iza toga nam, s veseljem, pričao anegdote iz svojih sjemenišnih dana i spominjao svoje, još žive ili već pokojne, bivše prefekte, profesore, kolege. Pa se ili kajao ili Bogu zahvaljivao; već prema tome je li istupio obijesno i lakoumno, ili je to učinio iza ozbiljna promišljanja, po savjetu starijih i pametnijih: rektora, duhovnika, ispovjednika. A možda nam je i pričao, kako i danas ide svake nedjelje — ili, dapače, i svaki dan — u crkvu i na pričest, i koliko ima djece. Govorio nam je, možda, i da ima sina u sjemeništu ili kćer u samostanu. I da mu je najveća želja da se koje od njegove djece posveti Bogu. A, ako ih Bog pozove, i sva. Nije među nama bio jedan eksbogoslov koji je postao otac i više svećenika. Ni kod nas, ni po širokom svijetu. Mogli bismo izaći i s imenima. Ali: »Nomina sunt odiosa!« »Secretum meum mihi!« (Iz. 24, 16). Bog je i nečiju slabost — ako je to uopće bila slabost — okrenuo na dobro: na veće dobro Crkve i duša. »O felix culpa!« Ima i velikih, prominentnih, katoličkih vođa i javnih radnika, pa su bili nesuđeni bogoslovi. Odužili su se Crkvi, kasnije, veledušno i junački. I po školama ih često dobro poznaju: te »bivše«. Sačuvali su vjeru i krepost. Ne stide se svoga kršćanstva. Pozitivno djeluju i na druge. Možda će, danas sutra, više učiniti za afirmaciju kršćanstva, nego da su, kao »osrednjaci« i polovičari, primili sv. Red.

Nijesu svi takvi: ja ne kažem. Ali nikome — ni onome najgoremu i najlakoumnijemu od njih — ne će škoditi što je jednom u životu bio blizu Bogu i malo bolje upoznao ideje i mentalitet Evanđelja. Uvijek će mu to biti jedna trajna milost. Uvijek će mu to buditi savjest. Makar i prijekorom, tihim ili silovitim: već kako kada i kako kod koga.

Nijesmo uzalud uložili ni truda ni crkvenih kapitala kad nam kroz sjemeništa, svećenička ili redovnička, prolazi što više mladih ljudi, pa makar i bez vidljiva rezultata. Ne smije nas to ni zbuniti ni dekuražirati.

Uvijek je tako bilo: otkako je god Tridentinum uveo sjemeništa. I svagdje je tako. Treba samo pročitati statistike i međunarodne o sjemeništima i u njima podatke o rezultatima u procentima. Dobro je i ako svaki četvrti od onih koji su na početku bili primljeni prispije do oltara: osobito gdje se sa sjemenišnim odgojem počinje već od najnižih srednjoškolskih razreda. A mi danas ne primamo u sjemeništa djecu, nego mladiće. Pa kod nas ih svrši i polovina.

Uvijek to tako bilo. Mora biti: u jednom staležu koji predstavlja duhovnu i religioznu elitu. U staležu posvećenja i apostolata. Zahvaljujmo Bogu da se mnogi na vrijeme povuku. Da misle na svoju dušu i na duše drugih. Da čuvaju Crkvu od razočaranja i sablasni. Bolji su — stoput bolji od onih koji uđu u svetište: nepozvani i nespremni; kao činovnici i nadničari. Plemenit se sad uvijek trijebi, plijevi, čisti, obrezuje. A bolje je i da se neki vrate nego da mi sami zatvorimo vrata svetišta pred pozvanima.

Nijesu zločinci mladići koji ostavljaju sjemenište. Ne smijemo ih nikada, »a priori«, ni tretirati kao zločince. Ne smijemo prema njima biti i hladni i odbojni. Ni u njima gledati »janjičare«. Moramo ih i kad izlaze tretirati širokogrudno i očinski. Neka im sjemenište i s te strane ostane u dobroj uspomeni!

Bogu hvala, ako u našim sjemeništima ima obilja! Preobilja ni onako nemože biti. Tko misli da ga ima neka nam otvori — misijsko sjemenište! Blagosivat će ga mnogi u misijama i u pasivnim dijecezama: u domovini i inozemstvu. I — rado će ga finansirati!

Č.

»BENEDIKTICI U HRVATSKOJ« OD DR OSTOJIĆA

Kome od hrvatskih intelektualaca nije za vrijeme školovanja a i kasnije u životu došlo na pamet da su najljepši vjekovi naše slavne prošlosti premalo osvjetljeni i da nažalost još moramo čekati ljude koji će nam sve više i više otkrivati veo historije, sileći da nam progovore stare zidine, napušteni i porušeni samostani, trudeći se da pronađu novu arhivalnu građu u zemlji i u tuđini! Nismo li vapili za umom i marljivom rukom, koja će pokupiti sve što se dade pronaći posebno o našim benediktincima koji su dali svoj jaki pečat našoj prošlosti i našoj kulturi? Premda je podloga te kulture nikla negdje na istoku, na nju su upravo benediktinci nakalamili kršćanstvo i toliko je oplemenili da se ni u kojem pogledu ne trebamo stidjeti pred ostalim kršćanskim kulturnim narodima.

Smion je pothvat dr Ostojića, koji već 40 godina prodire u tajne naše prošlosti, kad sastavlja djelo, pravu enciklopediju o benediktincima koja ima naučno obuhvatiti sve monografije o tom predmetu do sada napisane, i povrh svega dati rezultate i svojih, originalnih istraživanja. Skroman je, kad kaže, da će iza njega doći koji drugi, pozvaniji, da još jače zahvati u rad i

Nijesmo uzalud uložili ni truda ni crkvenih kapitala kad nam kroz sjemeništa, svećenička ili redovnička, prolazi što više mladih ljudi, pa makar i bez vidljiva rezultata. Ne smije nas to ni zbuniti ni dekuražirati.

Uvijek je tako bilo: otkako je god Tridentinum uveo sjemeništa. I svagdje je tako. Treba samo pročitati statistike i međunarodne o sjemeništima i u njima podatke o rezultatima u procentima. Dobro je i ako svaki četvrti od onih koji su na početku bili primljeni prispije do oltara: osobito gdje se sa sjemenišnim odgojem počinje već od najnižih srednjoškolskih razreda. A mi danas ne primamo u sjemeništa djecu, nego mladiće. Pa kod nas ih svrši i polovina.

Uvijek to tako bilo. Mora biti: u jednom staležu koji predstavlja duhovnu i religioznu elitu. U staležu posvećenja i apostolata. Zahvaljujmo Bogu da se mnogi na vrijeme povuku. Da misle na svoju dušu i na duše drugih. Da čuvaju Crkvu od razočaranja i sablasni. Bolji su — stoput bolji od onih koji uđu u svetište: nepozvani i nespremni; kao činovnici i nadničari. Plemenit se sad uvijek trijebi, plijevi, čisti, obrezuje. A bolje je i da se neki vrate nego da mi sami zatvorimo vrata svetišta pred pozvanima.

Nijesu zločinci mladići koji ostavljaju sjemenište. Ne smijemo ih nikada, »a priori«, ni tretirati kao zločince. Ne smijemo prema njima biti i hladni i odbojni. Ni u njima gledati »janjičare«. Moramo ih i kad izlaze tretirati širokogrudno i očinski. Neka im sjemenište i s te strane ostane u dobroj uspomeni!

Bogu hvala, ako u našim sjemeništima ima obilja! Preobilja ni onako nemože biti. Tko misli da ga ima neka nam otvori — misijsko sjemenište! Blagosivat će ga mnogi u misijama i u pasivnim dijecezama: u domovini i inozemstvu. I — rado će ga finansirati!

Č.

»BENEDIKTICI U HRVATSKOJ« OD DR OSTOJIĆA

Kome od hrvatskih intelektualaca nije za vrijeme školovanja a i kasnije u životu došlo na pamet da su najljepši vjekovi naše slavne prošlosti premalo osvjetljeni i da nažalost još moramo čekati ljude koji će nam sve više i više otkrivati veo historije, sileći da nam progovore stare zidine, napušteni i porušeni samostani, trudeći se da pronađu novu arhivalnu građu u zemlji i u tuđini! Nismo li vapili za umom i marljivom rukom, koja će pokupiti sve što se dade pronaći posebno o našim benediktincima koji su dali svoj jaki pečat našoj prošlosti i našoj kulturi? Premda je podloga te kulture nikla negdje na istoku, na nju su upravo benediktinci nakalamili kršćanstvo i toliko je oplemenili da se ni u kojem pogledu ne trebamo stidjeti pred ostalim kršćanskim kulturnim narodima.

Smion je pothvat dr Ostojića, koji već 40 godina prodire u tajne naše prošlosti, kad sastavlja djelo, pravu enciklopediju o benediktincima koja ima naučno obuhvatiti sve monografije o tom predmetu do sada napisane, i povrh svega dati rezultate i svojih, originalnih istraživanja. Skroman je, kad kaže, da će iza njega doći koji drugi, pozvaniji, da još jače zahvati u rad i

ostavštinu naših benediktinaca. Za to bi trebalo reći samo jedno: dr Ostojić se bavi tim poslom punih 40 godina i time je postao najpozvaniji, da nam reče ono, što o benediktincima očekujemo. Djelo što ga imamo pred sobom najbolje legitimira samog pisca kao serioznog učenjaka, koji ne piše drugo nego što može potkrijepiti činjenicama bilo iz obilne literature navedene na 16 stranica ili pak svog izvornog istraživanja. Ova će enciklopedija biti i već djelomično je: dika piscu i benediktinskom redu, a dika i onom, koji će djelu naći najodličnije mjesto u svojoj biblioteci, da uz tu knjigu provede satove velikog zadovoljstva, sretan što je podržao ruku dr Ostojića da ne klone dok nam ne dade čitavo predviđeno djelo.

Knjiga se tako ugodno čita. Pisac nas vodi od asketizma i cenobitizma, toliko svojstvenog kršćanskom duhu, od Antuna opata k Pahomiju, od Bazilija Kapadočanina do Atanazija, koji je s egipatskim monasima upoznao kršćanski zapad, a onda k monaštvu Italije, Irske, Galije i ostalih naroda, dok nas ne dovede do Benedikta, na kraj 5. stoljeća, koji će se pobrinuti za Regulu velike montekasinske zajednice. Tu ćemo upoznati značaj velike devize »ora et labora«, jer je ista osigurala velike plodove što su izrasli na benediktinskom stablu. Toj devizi imamo i mi Hrvati zahvaliti, da je oplemenila naš narod, kao što je i tolike druge povela naprijed k svjetlu vjere i prosvjete. Benediktinca je ta deviza čuvala od dokonice, toliko opasne svakom koji želi služiti Bogu, pomogla je da se je samostan mogao uzdržavati a ujedno je obogatila kulturu spomenicima na kamenu, pergameni, a to nam je dika kad se želimo legitimirati pred onima koji su skloni da nas tretiraju kao barbare. Samouzdržavanje monaha je bilo u duhu pavlinske teze (tko ne će da radi neka niti ne jede) olakšicom za svako njihovo djelovanje, a propis koji je odredio svakome monahu dva sata dnevnog čitanja, poticao ih je na to da osiguraju sebi knjige prepisujući stare, prevodeći ih na narodni jezik i spremao na to da i sami pišu izvorna djela. Tu je bio temelj kulturi reda i izvor listina i knjiga te svih kamenih spomenika njihove kulture i naše dične prošlosti. Nije zasluga samog sv. Benedikta nego i njegovih nasljednika da su benediktinci bili i ostali u svoje doba vrlo obrazovani ljudi i da su tako djelovali i na ostale redove i svjetovno svećenstvo, da su do terezijanskih vremena bili prvi pioniri naših škola i najviših institucija a ni danas im se ne smije osporiti duhovno djelovanje na korist vjere i naroda. Pisac nas vodi do u 9. stoljeće kad je red benediktinaca bio na svojoj najvišoj tački uspona k njegovom brzom padu. Osvojivši za Krista germanske narode izvršili su izvanredno teški zadatak i kao da su smalaksali pritisnuti dugim zamorom. Svjetovna vlast im je kočila djelovanje i zamah, duh lagodnosti zamamio im poglavare, bogatstvo ih je pokvarilo, pljačke nezasitnih plemića su ih razjarile i kao da se sve moralo završiti upravo na najveću štetu reda i njihova djelovanja. — Jake su ih reforme, osobito clunyska, ponovno probudile, ali ne zadugo jer su već u drugoj polovici 12. vijeka u rasulu. Još će se red benediktinaca probuditi u 16. stoljeću i do 18. stoljeća dat će u silnom zamahu velika djela na svim područjima sebi svojstvenog

djelovanja. Premda su mnoge redovničke nastambe propale dolaskom naših poganskih pređa na Jadran, a stanovnici u starim zdanjima bili više puta i bjegunci istočnih monaha koji su tražili ovdje utočišta od progonitelja (ikonoklasta), ipak doznajemo za djelovanje opata Martina u 7. stoljeću,Teuzona, Gerarda i Gebizona, a to su vremena naše baščanske ploče i cvata benediktinaca na našem tlu. Borbe za dinastiju, siromaštvo, pojava franjevaca, haranje Mlečana, kod kuće »svetih«, a na našem tlu pravih pogana, Mongoli, Turci, Napoleon, svi hoće pomoći, da red doživi svoju osjeku.

Hoće li obnova benediktinskog reda kod nas na Čokovcu dati jačeg ploda, naći pomladka i poći svijetlim tradicijama koje su toliko oživljene u djelu dr. Ostojića, o tome nećemo ovdje ogvoriti. Ipak jedno ostaje za vazda: nitko ne će i ne smije tajiti veliku ulogu i zaslugu benediktinaca u našoj prošlosti. Oni su u tijesnoj vezi s pojavom glagolizma i naše pismenosti; lako da je i sv. Ćiril nosio njihovu redovničku haljinu; bili su učitelji našim glagoljašima u spremanju pergamena, boja i crnila; nisu bili uz hrvatske vladare samo kao pisari, nego i savjetnici i duhovni vođe; osigurali su crkv. organ zaciju zagrebačke biskupije (benediktinac Duh) i dali ton našoj sakralnoj umjetnosti u graditeljstvu.

Stoga, ne bi smjelo biti školovanog čovjeka koji ne bi posegnuo za ovom knjigom tako uzorno opremljenom, tako bogatom sadržajem, koji je ne bi propagirao da se nađe osobito u knjižnici svakog našeg svećenika i bogoslova.

Možda koga plaši njena cijena (2.500. — din), ali, ruku na srce, to djelo u platnu uvezano, na odličnom papiru, s toliko odličnih slika, nemože biti jeftinije. K tome, koliko se novca potroši za stvari, koje nemaju vrijednosti i gdje je novac bačen uzalud.

Jedno samo možemo zaželiti: nek se što prije pojave i ostali svesci, osobito drugi svezak, najobilniji, koji bi nam prikazao rad naših benediktinaca od Krka do Budve i od Dubrovnika do Bosne.

(Knjiga Dr Ostojić: Benediktinci u Hrvatskoj naručuje se kod Jerković Mirjane, Split, Lovretska ul. 9).

A. TOLJANIĆ

(Opaska uredništva: Doznajemo da je II svezak Ostojićeva djela u tisku. I svezak je skoro raspačan, ali ga mnogi još nisu platili. Bavarska je opatija Niederaltaich zamolila da smije »zbog velike povijesne i kulturne vrijednosti knjige« djelo prevesti i izdati na njemačkom jeziku. Tako stranci, a u svoj je našoj štampi ovo prvi prikaz te knjige).

ODGOVORI LITURGIJSKOG VIJEĆA

u vezi s tumačenjem Upute

Uz br. 36 d: »Da li treba izostaviti poljupce ruke i stvari koja se daje ili prima i onda kad biskup celebrira«? — **Odg.:** Da.

Uz br. 48 c: »Da li treba izostaviti molitve pred oltarom kad se prije Mise pjeva Treći čas ili Jutarnja na Božić«? — **Odg.:** Da, jer se radi o liturgijskim činima neposredno prije Mise.

Uz br. 49: »Kad celebrant na Misi treba poći k sjedalu«? — **Odg.:** Na početku liturgije riječi u užem smislu, tj. iza kolekte.

Uz br. 57 b: »Da li se živim jezikom mogu pjevati psalmi koji spadaju uz antifonu za ulaz. . .«? — **Odg.:** Da.

Uz br. 57 c: »Da li Misali nužno moraju biti dvojezični«? — **Odg.:** Nova izdanja cjelokupnog Misala moraju biti dvojezična. Za sada se do daljnje odredbe mogu upotrebljavati dvije različite knjige: jedna za latinski a druga za živi jezik.

DR FRANJO ŠEPER, KARDINAL

Kad je ovaj broj našeg lista bio već složen, stigla nam je radosna vijest da je zagrebački nadbiskup Dr Franjo Šeper od Sv. Oca imenovan kardinalom.

Naš list se posebno veseli ovom imenovanju jer je uzoriti kardinal Dr Franjo Šeper jedan od **najprominentnijih pobornika liturgijske obnove kod nas.**

On je pisao liturgijske članke i držao liturgijska predavanja omladini i katoličkim društvima. Rado se i danas sjećamo njegovih članaka u »Duhovnom životu« (»Je li nam potrebit liturgijski život«, »Duh sv. korizme«, »Život liturgije«, »Sudjelujmo aktivno kod liturgije«, Molimo sv. Misu«).

Kad je na prvom hrvatskom liturgijskom kongresu u Hvaru g. 1936. osnovan Odbor za promicanje liturgijske obnove u hrvatskom narodu, na listi izabranih odbornika odmah iza imena pokrovitelja, presjednika i tajnika nalazi se ime Dra Franje Šepera. Kao izaslanik zagrebačkog nadbiskupa on je predsjedavao trećem hrvatskom liturgijskom kongresu u Đakovu g. 1939. On je također bio predsjednik odbora koji je pripremio i organizirao četvrti hrvatski liturgijski kongres u Zagrebu g. 1940. Kad je prilikom liturgijskog sastanka na Rijeci g. 1951. ustanovljeno Središte liturgijskog apostolata, među četvoricu promicatelja bio je izabran i Dr Šeper. Na zasjedanju Poslovnog odbora Episkopata u listopadu 1955. imenovan je Interdijecezanski liturgijski odbor (ILO). Dr Franjo Šeper je prvi predsjednik tog odbora. A pošto ga je na toj dužnosti naslijedio banjalučki biskup Msgr. Alfred Pichler, on je sve do danas ostao pokrovitelj ILO-a.

Na drugom Vatikanskom Saboru istakao se je svojim nastupima za obnovu đakonata, koncelebracije i pričesti pod obe prilike.

Vrlo nam je ugodno ovdje nadodati da je u prvom broju prvog godišta »Službe Božje« Dr Šeper napisao prvi članak.

o. J. RADIĆ

VIJESTI

Treće zasjedanje koncila. Kao na početku tako i na kraju ovog zasjedanja Sv. otac je koncelebrirao sv. Misu zajedno s 24 koncilska oca. Iza sv. Mise proglašena su tri koncilska dokumenta: konstitucija o Crkvi te dekreti o istočnim Crkvama i o ekumenizmu. Kod konačnog glasanja bilo je samo 5 glasova protiv konstitucije o Crkvi, 39 glasova protiv dekreta o istočnim Crkvama a 11 glasova protiv dekreta o ekumenizmu.